

Fiskivinnutingið 2011

Tórshavn · Oktober 2011

FØROYA REIDARAFELAG

HAVSTOVAN
FAROE MARINE RESEARCH INSTITUTE

Føroya
Fiskimannafelag

FISKI▼INNU
GRANSKING

NOTA
LÖGGILT GRANSKODANARVIRKI

Eilif Gaard

Fiskivinnutingið 2011

Norðurlandahúsið, 22. mars 2011

Framløgur og samandráttir

Tikið samanum: Eilif Gaard, Havstovan

FISKI INNU
GRANSKING

NOTA
LØGGILT GRANSKODANARVIRKI

Innihald

Inngangur	5
Skrá	7
Samandráttir av framløgum og orðaskiftum	9
Framløgur	18

Inngangur

Treytirnar fyri fiskivinnuni eru í støðugari broyting, og umráðandi er, at partarnir, ið vara av okkara høvuðsvinnu, geva sær stundir at gera upp og skifta orð um gongdar leiðir frameftir. Hetta var endamálið við Fiskivinnutinginum 2011.

Tað kann tykjast undranarvert, at slíkt fiskuvinnuting ikki hevur verið í Føroyum síðani 1980ini. Tó, betri seint enn ongantíð.

Fiskivinnutingið var væl vitjað. 188 fólk, umboðandi allar tættir av vinnuni, umsiting, gransking og frá skúlum vóru møtt.

Temaið á Fiskivinnutinginum var ”Burðardygg og lønandi fiskivinna”. Umboð fyri ymiskar partar av vinnuni, granskingarstovnar og onnur viðgjørdu hetta stóra evnið frá ymiskum sjónarhornum og orðaskifti, ið bæði var stýrt av blaðmanni og úr salinum, viðgjørði evnið víðari.

Í stýrisbólkinum, ið legði Fiskivinnutingið til rættis, vóru:

Viberg Sørensen, Føroya Reiðarafelag

Jan Højgaard, Føroya Fiskimannafelag

Bjarni Arnason, P/F Nota

Eilif Gaard, Havstovan

Hjalti í Jákupsstovu samskipaði tiltakið.

Fiskivinnugransking stuðlaði Fiskivinnutinginum fíggarliga.

Í hesum riti er tikið stutt samanum tað, ið fyrilestrahaldararnir søgdu og um luttøkuna úr salinum. Teir flestu fyrilestrahaldararnir brúktu harumframt myndir og talvur, og tær eru vístar aftast í ritinum.

Skrá

fyri Fiskivinnutingið

Norðurlandahúsið, 22. mars 2011

830 - 900 Skráseting
 900 - 910 Vælkomin – Jacob Vestergaard, landsstýrismaður

Hvussu verður fiskivinnan undir Føroyum burðardygg og lønandi? – Hvat heldur vinnan

Orðstýrari: Eilif Gaard

9¹⁰ - 9²⁵ Viberg Sørensen, Reiðarafelagið
 9²⁵ - 9⁴⁰ Jan Højgaard, Føroya Fiskimannafelag
 9⁴⁰ - 9⁵⁵ Audunn Konráðsson, Meginfelag Útróðrarmanna
 9⁵⁵ - 10¹⁰ Marita Rasmussen, Vinnuhúsið
 10²⁵ - 11⁰⁰ Orðaskifti – Helgi Jacobsen, sjálvst. blaðmaður

1100 - 1120 Kaffi

Kann fiskivinnan undir Føroyum gerast meira burðardygg og lønandi?

Orðstýrari: Viberg Sørensen

11²⁰ - 11⁴⁰ Petur Steingrund, Havstovan
 11⁴⁰ - 12⁰⁰ Bjarni Arnason, P/F Nota
 12⁰⁰ - 12²⁰ Mortan Johannesen, útróðrarmaður

12²⁰ - 13⁰⁰ Miðmáli

Hvussu kundi tað verið?

Orðstýrari: Bjarni Arnason

13⁰⁰ - 13²⁰ Herman Oskarson, Hagstovan
 13²⁰ - 13⁴⁰ John Rajani, Felagið Peningastovnar
 13⁴⁰ - 14⁰⁰ Eilif Gaard, Havstovan
 14⁰⁰ - 14²⁰ Jákup Poulsen, Sp/f Inspect

1420 - 1440 Kaffi

Viðkomandi mál

Orðstýrari: Jan Højgaard

14⁴⁰ - 15⁰⁰ Tilfeingisrenta og tilfeingisgjald – Jóannes Jacobsen
 15⁰⁰ - 15²⁰ Hvussu verður í 2018? – Hjalmar Hansen

Orðaskifti

Orðstýrari: Hjalti í Jákupsstovu

15²⁰ - 17⁰⁰ Orðið er frítt
 17⁰⁰ Endi

Samandráttir av framløgum og orðaskiftum

Jacob Vestergaard, landsstýrismaður

Landsstýrismaðurin bjóðaði vælkomnin.

Í samgonguskjalinum frá september 2008 er m.a. staðfest, at allar tilfeingisvinnur skulu vera lívfrøðiliga, fíggarliga og umhvørvisliga burðardyggar og geva størst møguligt búskaparligt avkast. Í sama skjali verður somuleiðis staðfest, at umráðandi er at menna samstarv og forstálsi ímillum vinnu og serfrøði. Við grundfesti í hesum fegnaðist landsstýrismaðurin at standa fyri innleiðsluni av Fiskivinnutinginum 2011, ið er tað fyrsta av sínum slagi í mong ár. Júst eitt fiskivinnuting sum hetta birtir undir og eggjar til samstarv og forstálsi ímillum ymisku partarnar av vinnuni. Samstarv og viðgerð av ymiskum sjónarmiðum er fyrsta fyritleyt fyri tillagingum av vinnuni. Eitt tað fremsta eyðkenni av okkara fiskivinnu er, at hon hvílir á einum grundvølli, sum er í støðugari broyting. Tí mugu vit viðurkenna, at dagføringar og tillagingar eru ein áhaldandi tørvur og eitt krav, bæði til vinnu, serfrøði og myndugleikarnar. Vit eiga tí ikki at tulka neyðugar tillagingar sum ein trupulleika, men heldur sum eina sjálvsagda avbjóðing, sum vit øll møta við dirvi og dugnaskapi.

Landsstýrismaðurin vónaði, at Fiskivinnutingið fór at kasta ljós á fleiri átøk og møguleikar, sum vinna, serfrøði og myndugleikar kunnu taka til sín. Burðardygd er ein læra, ið vit byggja land okkara á, soleiðis at vit gagnnýta tilfeingi okkara við hægstu úrtøku fyri eyga, samstundis sum sama tilfeingi tryggjar eftirkomarum okkara haldgott grundarlag.

Landsstýsismaðurin takkaði fyriskiparunum fyri, at teir høvdu tikið stig til tiltakið og ynskti øllum, sum vóru møtt, vælkomnin á Fiskivinnutingið.

Viberg Sørensen, Føroya Reiðarafelag

Talið av fiski er avmarkað og umráðandi er at fáa sum mest burturúr hesum avmarkaða tali. Reiðarafelagið vísti á tey stór virðini, sum fara fyri skeyti, um smáur fiskur verður veiddur. Bæði vektirnar og kiloprísir eru minni, enn tey kundu verið, um tann veiddi fiskurin var størri. T.d . vigar toskur 5 umleið 0,3-1 kg, toskur 3 vigar 3-4 kg og toskur 1 vigar meira enn 7 kg. Hóast kiloprísirnir skifta frá tíð til aðra, gevur størri fiskur altíð væl betri prís enn smærri fiskur. Tískil fáa summir skipabólk stykkjaprís, ið eru upp til 4-5 ferðir størri enn aðrir bólkur. Her fara heilt stórar upphæddir fyri skeyti. Reiðarafelagið metir, at vit høvdu fingið 100 til 200 milliónir burtur úr toskastovninum um árið, um vit ikki troyttu smáfiskin so hart, sum vit gera nú. Tá er ikki tikið við, at stórir partur av tí smáa fiskinum, sum verður veiddur, hevur ikki fingið høvi at gýta. Afturat hesum koma onnur fiskasløg.

Jan Højgaard, Føroya Fiskimannafelag

Jan Højgaard fegnast um viljan til samstarv og øktu virðingina partanna millum, soleiðis at vitanin sum fiskimenn hava, kann byggja uppundir vitanina, sum fiskifrøðingarnir koma við. Vitan legst afturat alla tíðina og skal brúkast í arbeiðinum fyri burðardyggari fiskivinnu. Hann hugleiddi um skipanina við ráðgeving til løgtingið og legði dent á, at ráðgevingin er álítandi, og at betri samljóð er ímillum ráðgevingina frá Havstovuni og Fiskidaganevndini, og spurdi, um tíðin ikki er komin at geva myndugleikunum eina ráðgeving. Hann eftirlýsti tættari samstarv ímillum partarnar, soleiðis at man fær tosa seg á beint, og latið myndugleikunum eittans tilmæli.

Auðunn Konráðsson, Meginfelag Útróðrarmanna

Í Barentshavinum hevur man yvirfiskað toskastovnin við 2,6 mill. tonsum tilsamans í mun til ráðgevingina. Hann vísti á, at fiskiskapurin næstan konsekvent hevur verið framman fyri ráðgevingina. Í Íslandi var toskafiskiskapurin uml. 400 tús tons í 1950unum til 1970ini. Men eftir at reguleringar byrjaðu, er fiskiskapurin støðugt minkaður. Síðani fyrru helvt av 1980unum hevur man fylgt ráðgevingini, og samstundis er fiskiskapurin minkaður og er í dag uml. 180 tús tons. Tað, fiskifrøðingarnir lovaðu, hevur ikki hildið, og Auðunn ávaraði ímóti at hella seg ov nógv til útrokningar og framskrivingar.

Hann vísti á, at tað er trupult at siga, hvat er burðardygt og hvat ikki er burðardygt og eftirlýsti vitan um hvat hendir, tá man minkar nógv um fiskiskap og verjir ungfiskin. Í hesum sambandi eftirlýsti hann størri vitan um føðiviðurskifti, berievni og kannibalismu. Hann eftirlýsti eisini størri játtan til lívfrøðiligar kanningar, heldur enn til umsiting av fiskastovnunum hvør sær.

Vit mugu miða ímóti einari langtíðar javnvág, heldur enn at reagera í óðum verkum uppá broytingar eftir stuttari tíð. Hetta gevur misljóð innanlands og hevur eisini týðning í sambandi við góðkenning av burðardyggum fiskiskapi uttanlands.

Marita Rasmussen, Vinnuhúsið

Eingin fiskivinnupolitikkur er orðaður síðani 2001, og tørvur er á einaum uppdateraðum fiskivinnupolitikki. Politiskt hendir einki uttan viðlíkahald av einari skipan, sum ikki virkar. Serliga tørvar ein strategi um fiskiídnaðin, hvussu hann skal skipast, og hvussu man ger tað skilabest. Samstundis situr vinnan og bíðar.

Fyrsta treyt fyri at skapa fortreytir fyri lönandi rakstri av vinnuni á sjógvi og landi er at stilla fiskidagarnar í mun til fiskifrøðiligu ráðgevingina og at verja smáfiskin.

Stuðulsskipanirnar eru við til at halda yvirkapasitetinum uppi og avlagar kappingina við aðrar vinnur.

Marita samanbar við alivinnuna. Stórar og svárar avgerðir blivu tiknar, ið gjørdur, at flestu alibrúk lógu eftirá. Men úrslitið gjørdist samstundis, at vinnan gjørdist lívfrøðiliga og fíggarliga sterkari. Tað

sama er neyðugt í fiskivinnuni. Svárar avgerðir skulu til, og tá kann man koma út hinumegin við betri úrsliti. Hennara boðskapur um, hvat skal til í fiskivinnuni er,

- i) At tilfeingið verður umsitið burðardygt, t.v.s at fiskidagatalið verður umsitið í mun til lívfrøðiliga ráðgevingina, og at smáfiskur verður vardur enn meira.
- ii) At stuðulsskipanir verða burturbeindar. Hesar eru skattalætti til sjófólk og fiskavirkisskipanin.

Orðaskifti millum vinnumboðini og Helga Jacobsen, blaðmann.

Hvussu koma vit nærri málinum um tillaging og dagføring, ímóti burðardyggar og lønandi fiskivinnu?

Viberg: Vísti á, at fiskiflotin er minkaður heilt munandi tey seinnu árin. Serliga er línuflotin og talið av lemmatrolarum minkað nógv. Hvørt minkingin er nóg stór, er torført at siga.

Jan: Skuldarbyrðan hjá skipunum er ov stór. Skipini eru keypt ov dýrt og ofta eru dagar keyptir dýrt. Hetta darvar rakstrinum almikið.

Audunn: Vinnan er í einari tillaging av sær sjálvari, og fiskiflotin er minkaður munandi seinnu árin. Viðv. smáfiski: Sum er, roynir bólkur 5 náttúrliga, har smáur fiskur er. Um hann ikki skal royna, har smáfiskur er, má hann sleppa at royna á øðrum leiðum.

Marita: Neyðugt er, at man samlar eitt forum við umboðum fyri fiskivinnuna og setir sær nøkur mál yvir nøkur ár, hvussu vit gera neyðugar tillagingar, soleiðis at meira fæst burturúr fíggarliga og soleiðis at vinnan fær besta og javnasta tilfeingið.

Kapping í vinnuni

Viberg: Ov lítið frælsi er í vinnuni til at leggja sín rakstur til rættis. Fingu skipini loyvi at landa uttanlands, høvdu vit fingið størri dynamikk og størri kapping. Hann óttaðist ikki fyri, at stórar nøgdur av fiski høvdu blivið landað uttanlands fyri tað.

Jan minti á, at nógv lokalsamfeløg eru sera nógv tengd at fiskivinnuni. Tað má havast i huga.

Audunn: Ávaraði ímóti at brúka ta íslensku skipanina. Hetta hevði gjørt, at nógv minni av fiski hevði komið upp á land. Stór skuld er upparbeidd, smábátafiskiskapurin er minkaður nógv, og virkseimið er nógv savnað. Hetta er ikki sosialt burðardygt.

Umsitingarlig burðardygð. Skulu vit hava ein óheftan stovn at umsita fiskivinnuni?

Maria: Lurtið eftir fiskifrøðini. Vit fáa helst færri fiskiskip, men vit fáa eina meira lønandi fiskivinnu.

Viberg vísti á, at Føroyar hóast alt hava eina góða skipan. Føroyar eru eitt land, ið er so nógv tengt at fiskivinnuni og eru munandi longri frammi ímóti einari burðardyggari fiskivinnuni enn londini rundanum okkum. Vit kunnu ikki annað. Náttúran gevur altíð sveigg í fiskiskapinum, men vit mugu duga at leggja fiskiskapin soleiðis til rættis, at vit minimera hesi sveiggjini.

Marita: Tað er ikki sjálv fiskidagaskipanin, ið tað er galið við. Skipanin hevur styrkir og veikleikar, eins og aðrar skipanir. Tað eru tey, ið umsita skipanina, ið eru avgerandi. Vit mugu vera vakin yvirfyri veikleikunum og gera tað við veikleikarnar, sum skal til.

Hvat eigur at verða gjørt nú?

Samanumtikið vístu vinnumboðini á, at vinnan og fiskifrøðin mugu seta seg saman og kjakast um loysnir. Samskiptið ímillum vinnu og fiskifrøði er gott, og tað gevur grundarlag fyri loysnum.

Petur Steingrund, Havstovan

Minni og minni er av toski og hýsu. Merkingar vísa, at minni enn 1% ferðast úr føroyskum øki, so eingin vandi er fyri at missa fiskin av teirri orsök, og tá kunnu vit leggja okkum eftir at umsita tað tilfeingið, sum vit hava.

Tað er serliga tilgongdin, ið ávirkar stovnsstöddina, og hon er sera ójovn frá ári til annað. Afturlýtandi sæst, at tilgongdin er bæði tengd at náttúruviðurskiftunum og at, hvussu nógv er av toski frammanundan. Við somu náttúruviðurskiftum fæst besta tilgongdin, um toskastovnurin er ímillum 80 tús og 120 tús tons.

Við miðal náttúruviðurskiftum fæst tann besta langtíðarveiðan av toski, um veiðitrýstið verður minkað við umleið 35% av miðal veiðitrýstinum í 1997-2006.

Um veiðiorkan verður minkað við hesum 35%, verður minni veitt trý tey fyrstu árin, men eftir seks árum er alt vunnið innaftur, og eftir tað verður meira til øll!

Bjarni Arnason, P/F Nota

Eitt yvirflit bleiv víst yvir skip, størri enn 100 tons (línu- og garnaskip) og maskinorku størri enn 400 hk (trolarar) fyri tey seinastu 10 árin. Undantikið pelagisku skipini og verksmiðjutrolarar, er flotin blivin eldri og eldri. Miðalaldurin fyri allan flotan er í hesum 10 ára skeiðinum øktur frá 23 árum til 28 ár. Hetta er tekin um, at meginparturin av fiskiflotanum klárar ikki at endurnýggja seg. Fjarfiskiflotin og tann pelagiski flotin klára seg munandi betur enn flotin, ið roynir eftir botnfiski undir Føroyum.

Samlaða talið av ársverkum í fiskiflotanum er minkað við uml. 300, frá knapt 1200 í 2000 til knapt 900 í 2009. Línuskipini er tann bólkurin, ið hevur flest ársverk (uml. 250).

Samlaða skuldin í flotanum er økt nógv seinastu seinastu árin. Í tíðarskeiðinum 1996 til 2009 hækkaði skuldin úr 732 millónir upp í 1939 milliúnir. Støðan hjá botnfiskaflotanum undir Føroyum

er generelt vánalig, serliga fyri lemmatrolararnar, línuskipini og garnaskipini, meðan partrolarar sum bólkur klárar seg heldur frægari.

Samanlagt er avkastið fyri fiskiflotan negativt, og hevur verið tað tey seinastu árin. Avkastið hevur verið fall tey seinstu 10 árin, undantikið í 2005 og 2006. Býtt sundir í skipabólkar, klárar heimaflotin seg illa, meðan pelagiski flotin og verksmiðjutrolararnir hava betri úrslit.

Mortan Johannesen, útróðrarmaður

Greiddi frá sínum nógvu royndum sum aktivur sjómaður. Hann legði fyri við lønsemi í fiskivinnuni og kom serliga inn á prís fyri góðsku. Trupult er at fáa betri prís fyri góðsku í Føroyum, og hann spurdi, hví so er. Hann greiddi harumframt frá egnum royndum við at lata fiskin í ísvatn umborð og kryvja í landi. Hetta gav stak góðan fisk og hann skeyt upp, at meira fer at blíva gjørt við tað. Ein annar fyrimunur er, at innvøllir, livrar, rogn og sil koma lættari til høldar.

Tilfeingið er avmarkað, og tí ræður um at fáa alt til høldar í bestu góðsku og til ein marknað og prís, ið virðismetir góðsku.

Í orðaskiftinum eftir framløgurnar bleiv tikið í aftur trupulleikan, at tað fæst ikki besti prísur fyri bestu góðsku. Nógv bleiv kjakast um hetta evni. Hetta er ein stórur trupulleiki, ið má loysast.

Herman Oskarsson, Hagstovan

Útflutningurin av fiskavørum vaks frá 94 milliónir kr í 1960 til 3,2 milliardir í 2002. Síðan er hann minkaður nakað og var í 2010 uml. 2,7 milliardir. Umroknað til 1960-virði hevur útflutingurin í 2003 verið 361 milliónir kr.

Í tíðarskeiðinum 1960 til 1985 var ein týðiligur vøkstur í útflutningi pr. íbúgva, men síðani er einki hent. Í tíðarskeiðinum 1960 til 1975 vaks útflutningurin pr. íbúgva við 5,2% um árið. Í tíðarskeiðinum vaks hann 2,7% og síðani 1997 er hann minkaður 1,8% um árið. Býtt upp á hvønn arbeiðara í vinnuni, hevur verið ein samlaður vøkstur uppá 3,6% um árið yvir alt tíðarskeiðið síðani 1960. Men meðan vøksturin í tíðarskeiðinum 1960-1975 í miðal var 7,1% um árið, hevur hann bert verið 0,8% um árið síðani 1997. Her er sostatt næstan ein stagnation í produktivitatinum pr. arbeiðara (umframt at samlaða útflutningsvirðið er minkað ógvísliga).

Vit tykjast fyri fleiri árum síðani at hava nátt evstamarkinum fyri úrtøku úr havinum. Tað verður tungt at vinda meira burtúr, tó tað helst er gjørligt.

John Rajani, Felagið Peningastovnar

Fyri íleggjarnar er føroyska fiskivinnan eitt áhugavert tilfeingi. Eftirspurningurin er vaksandi, sjógvurin er reinur, og førleikin, royndirnar og starvfólkatilfeingið eru til staðar. Eingin ivi er um, at

møguleikar eru at vinna pening. Men samstundis eru váðarnir ov stórir í mun til lønsemið. Hetta ger, at fiskivinnan er trupul at fígga.

Marknaðarváðarnir eru stórir við skiftandi prísnum á heimsmarknaðinum.

Lívfrøðiligu váðarnir eru stórir. Við betri umsiting av tilfeinginum kunnu vit helst minka munandi um hendan váðan.

Rakstrarligu váðarnir eru fleiri. Prísinn á olju og rentustøði kunnu vit ikki gera so nógv við, men vit kunnu geva vinnuni munandi betri karmar, so hon kann tillaga seg og gerast meira lønandi.

Politiski váðin er í løtuni so stórur, at tað er ikki hugsingur um at fara undir at fígga størri og betri skip.

Niðurstøðan er tí, at fiskivinnan í dag er ikki serliga áhugaverd fyri pengastovnnarar at fígga.

Vinnan má vita, hvat støðan verður eftir 1. januar 2018.

Umsitingin av tilfeinginum eigur altíð at skipast soleiðis, at hon er burðardygg,

Karmarnir hjá vinnuni mugu gerast minni avmarkandi (søla uttanlands, útlendskir eigarar, virking umborð v.m.)

Reiðarí eiga at hava møguleika at veðseta síni fiskirættindi.

Felagið Peningastovnar mælir til eina størri liberalisering av lóggávuni, m.a. við møguleikum fyri størri eindum, meira samstarv við útlendsk feløg og meira virking umborð.

Eilif Gaard, Havstovan

Eilif Gaard greiddi frá um lívfrøðiligu og vinnuligu fortreytirnar fyri at troyta tilfeingið burðardygt og skeyt upp ein leist fyri umsiting. Tilfeingið má til eina og hvørja tíð troytast innan fyri teir karmar, sum náttúran setir. Tó ber til, við góðari vitan um náttúruviðurskiptini, innan fyri náttúrugivnu karmarnar at ávirka, hvussu nógv fæst burtúr náttúrligu framleiðsluni. Havstovan er rættiliga væl fyri, viðvíkjandi førleika at taka inn vistfrøðiligu karmarnar í ráðgevingina um, hvussu tilfeingið best kann troytast. Tó neyðugt er við enn størri vitan, skal vistskipanin brúkast til fulnar. Málið er at gera vistfrøðiligt modell fyri landgrunnin, ið skal geva amboð at optimera úrtøkuna.

Hóast samlaða fiskidagatalið er minkað síðan fiskidagaskipanin bleiv sett í verk, sæst gongdin ikki aftur í minkaðum veiðitrýsti. Bæði fyri tosk, hýsu og upsa er tað framvegis ov høgt, og frá vinniligum sjónarhorni er tann samlaði veiðikapasiteturin ov stórur.

Skotið bleiv upp at broyta tilmælið til myndugleikarnar soleiðis, at Løgtingið ger rammulógina, ið tekur støði í lívfrøðiligari, fíggarligari og samfelagsliga burðardyggari nýtslu av tilfeinginum, og at umsitingin annars verður flutt til Landsstýrismannin í fiskivinnumálum. Landsstýrismaðurin fær eitt heildartilmæli at taka støðu til, ið tekur støði í teimum lívfrøðiligu og búskaparligu fortreytunum og sum eisini tekur vinnulig og samfelagslig atlit. Ein leistur kundi verið, at Havstovan ger eina statusfrágreiðing og eitt lívfrøðiligt tilmæli, ið bæði byggir á fiskastovnnarar og teir lívfrøðiligu

karmarnar. Ein nevnd, ið er sett saman av umboðum fyri umsitingina (Fiskimálaráðið), lívfrøði (Havstovan), fiskivinnuna og búskaparligari og samfelagsligari ekspertisu ger eitt heildartilmæli, við støði í tí lívfrøðiliga tilmælinum, vinnuligum og búskaparligum fortreytum og tekur samfelagslig atlit. Landsstýrismaðurin tekur síðan støðu til tilmælið og ásetir við kunngerð reguleringar fyri komandi fiskiár.

Jákup Poulsen, Sp/f Inspect

Góðskan á føroyskum saltfiski er ikki broytt tey seinastu árin, meðan tann íslenski saltfiskurin er batnaður. Tí eru teirra prísir nú betri enn teir føroysku. Umframt at góðskuflokkingin (og harvið prísurin) eru ov vánalig, verða umleið 5% av ráfiskinum burturbeind, annaðhvørt við fráskurði í reinskeringini ella við at fiskurin als ikki kann nýtast. Hetta svarar í nøgd til umleið 600 tons av liðugtvøru, ella 33 treylarar av liðugt pakkaðum saltfiski. Samanlagt, íroknað hægri prís vegna góðskubetran, hægri úrtøku og arbeiðsløn til reinskering kundu vit fingið umleið 90 milliónir um árið meira burtur úr saltfiskinum, enn vit fáa í dag.

Jákup Poulsen eftirlýsti einari hugburðsbroyting, soleiðis at tað í øllum liðum verður hugsað meira um brúkaran. Størsti trupulleikin er góðskan á tí landaða fiskinum. Hetta ger, at stórar upphæddir fara fyri skeyti. Í seinasta enda verður hesin missur fluttur heilt til skipini.

Blóðging, útbløðing og hagreiðing annars umborð má betrast. Harumframt ávirka túralongdirnar í stóran mun. Dygdin á fiskinum versnar serliga nógv, aftan á at ein vika er gingin, eftir at hann er veiddur. Eftir hesum hevði verið skilagott, at fiskitúrarnir ikki vóru longri enn ein vika.

Tilfeingisrenta og tilfeingisgjald - Jóannes Jacobsen

Jóannes Jacobsen greiddi frá muninum millum tilfeingisrentu og tilfeingisgjald.

Tilfeingisrenta er avreiðingarvirðið við *best hugsandi* umstøðum, frádrigið avlop og kostnaðir, sum *best hugsandi* fiskifloti hevur av at heinta hetta avreiðingarvirðið. Orði "renta" er helst umsett beinleiðis úr tí enska "rent", ið merkir leiga. Tað átti helst at verið kallað "tilfeingisleiga". Tilfeingisrenta sigur sostatt, hvussu fíggarliga støðan hevði verið undir *optimalum* umstøðum.

Tilfeingisgjald er avreiðingarvirðið við *verandi* stovnsrøkt frádrigið avlop og kostnaðir, sum *verandi* fiskifloti hevur av at heinta hetta avreiðingarvirðið. Tann parturin av tilfeingisrentuni, sum eigarin í praksis fær til høldar undir verandi umstøðum.

Munurin millum tilfeingisrentu og tilfeingisgjald verður sostatt avgjørdur av

- i) hvussu nær avreiðingarvirðið er mestamarkinum og
- ii) hvussu nær kostnaðirnir í fiskiflotanum, sæð undir einum, eru minstamarkinum.

Spurningurin eigur altíð at vera, hvussu vit fáa størsta tilfeingisgjaldið burturúr tilfeinginum, heldur enn hvussu stórt søluvirði.

Eigarin av tilfeinginum hefur stóra ávirkan á, hvussu tilfeingisrentan verður býtt ímillum rakstrarútreiðslur og tilfeingisgjald. Eitt uppskot er, at ein óheftur stovnur umsitir tilfeingið við tí máli, at mest avkast verður til eigan (Føroya fólk).

Hvussu verður í 2018? - Hjalmar Hansen

Í lógini um vinnuliga fiskiskap er ein tvístreingjað loyviskipan. Veiðiloyvið gevur skipinum atgongd til at fiska, meðan fiskiloyvið sigur, hvat og hvussu nógv skipið kann fiska. Veiðiloyvini hava einki áramál, meðan fiskiloyvini koyra í dag eftir 10 rullandi árum.

Politisk avgerð er tikin um, at hin 1. januar 2018 verða øll loyvi og øll rættindi uppsøgd. Til ta tíð má ein yvirordnað avgerð takast um, hvat vit vilja: er tað Økismenning, virksema kring ella størst búskaparligt avkast? Tað tæni okkum øllum best, at tann raðfestingin verður gjørd.

Hvussu áseta vit fiskirættindi? Avgerðin má liggja á einum øðrum staði enn løgtinginum. Eitt uppskot kundi verið at tað liggur hjá landsstýrismanninum. Eitt annað, at tað kundi verið ein óheftur stovnur.

Annað, ið má viðgerast, er fiskiorka. Hvussu máta vit fiskiorku, herundir tær broytingar ið eru, tá skip verða skift út?

Hvat skal so henda eftir 2018?

Lógarteksturinn leggur mest upp til, at einki skal henda, og hetta er tað mest sannlíka. So leingi loyvisgávur uppfylla tær treytir, ið lógin ásetur, og kunnu teir halda fram.

Ein lögfrøðiligur spurningur er, um grein 7 og 13 í lógini geva grundarlag fyri at býta fiskirættindini øðrvísi. Hóast veiðiloyvið verður endurnýggjað og eigarin hefur uppfylgt tær treytirnar, sum annars er, kunnu vit so býta rættindini at fiska øðrvísi? Orðingarnar í greinunum geva helst luttakurunum í vinnuni grundarlag at halda, at so leingi treytirnar eru uppfyltar, so verða veiðiloyvi og fiskiloyvi endurnýggjað. Sostatt er neyðugt greitt at fáa staðfest, at tað ikki er nakar automatikkur at fáa endurnýggjað rættindini. Í hesum sambandi varð víst á, at vinnan átti at verið meira sjónlig við grundgevingum av, hvønn týðning tað hevur at hava hesi rættindini.

Tá tosað verður um fiskirættindamarknað, verður ofta fokuserað uppá avkast (í landskassan).

Tað primera máli við einum rættindamarknaði má vera at optimera vinnuna. Vit kundu sett okkum spurningin, at um tað var ein reiðari, ið skuldi umsitið alt tilfeingið, hvussu hevði hann so skipað sín fiskiskap? Eitt dømi er skeljavinna. Partvís eisini gullaksafiskiskapurin, ið er avmarkaður við tali av loyvum, og annars er tað stórt sæð upp til vinnuna sjálva at skipa sín fiskiskap. Kann hesin leisturin yvirførast til aðrar partar av vinnuni?

Tá tað kemur til loyviskipanina og hvat skal henda eftir 1. januar 2018, leggur lógin upp til, at so leingi núverandi loyvisgávur uppfylla tær treytir, ið lógin ásetur, koma teir framvegis at hava síni rættindi. Um broytingar henda, mugu nýggjar rammur gerast, ið seta upp, hvat kann gerast, alt eftir hvat mál vit vilja røkka.

Orðaskifti í salinum

Eftir framløgurnar, var orðið frítt og nógv orðaskifti fór fram. Fleiri áhugaverd evni blivu umrødd, men tað evnið, ið mest orðaskifti var um, var trupulleikin við at ov lítið samband er ímillum fiskagóðsku og fiskaprís.

Sum nevnt bleiv í framløguni um saltfisk fyrr á degnum, er ójovn góðska á fiskinum ein álvarsligur trupulleiki, ið kostar vinnuni og samfelagnum stórar upphæddir. Luttararnir sóknast eftir orsøkum til, hví tað er so trupult at fáa prís fyri góðsku og hvat kann gerast fyri at bøta um trupulleikan. Góðsa fyri prís er ein avgerandi motivatióin í arbeiðinum umborð fyri góðari og javnari góðsku.

Hetta lá frammarlaga hjá luttakarunum og eigur at takast upp til neyvari viðgerð, við tí endamáli at koma við ítøkiligum uppskotum til, hvussu trupulleikin kann loysast.

Framlögur

Toskaveiðan seinastu 5 árin

- Hvat hefur fiskatalið og miðalprísur verið fyri hvønn bólkin?
- Útgangsstøði er miðal kg. Pr. stødd:
- **Fortreytir:**
 - *Toskur 1 - kg. 7+ settur til kg. 8 ímeðal*
 - *Toskur 2 - kg. 4 til 7 settur til kg. 5,5 ímeðal*
 - *Toskur 3 - kg. 2 til 4 settur til kg. 3 ímeðal*
 - *Toskur 4 - kg. 1 til 2 settur til kg. 1,5 ímeðal*
 - *Toskur 5 - kg. 0,3 til 1 settur til kg. 0,65 ímeðal*

		Stk	% av tali	á kr.	kr. Íalt	% av virði	% munur
Lemmatrolarar		2.006.208	7%	59	118.129.710	12%	5%
Partrolarar		1.827.440	6%	48	87.204.874	9%	2%
Línuskip		6.398.787	23%	54	348.101.339	35%	12%
Garnaskip		74.211	0,3%	100	7.444.894	0,7%	0%
Íalt		10.306.645	36%	54	560.880.817	56%	20%
Útróðrabátar 40-110 BRT		1.628.952	6%	25	40.861.321	4%	-2%
Útróðrabátar 15-40 BRT		3.616.881	13%	25	88.980.708	9%	-4%
Trolbátar		2.503.190	9%	29	71.823.005	7%	-2%
Íalt		7.749.024	27%	26	201.665.034	20%	-7%
Útróðrabátar Bólkur 5A		6.745.131	24%	24	163.957.377	16%	-7%
Útróðrabátar Bólkur 5B		3.583.054	13%	21	76.891.184	8%	-5%
Íalt		10.328.185	36%	23	240.848.561	24%	-12%
Íalt fyri allar		28.383.854	100%	35	1.003.394.412	100%	

Føroya Reiðarafelag

**metir, at vit høvdu fingið
millum
100 til 200 mill. Kr.
meira burtur úr
Toskastovninum um árið,
um vit ikki troytu
smáfiskin so hart, sum vit
gera nú!**

Góðan dagin

Auðunn Konráðsson

Formaður í Meginfelag Útróðarmanna

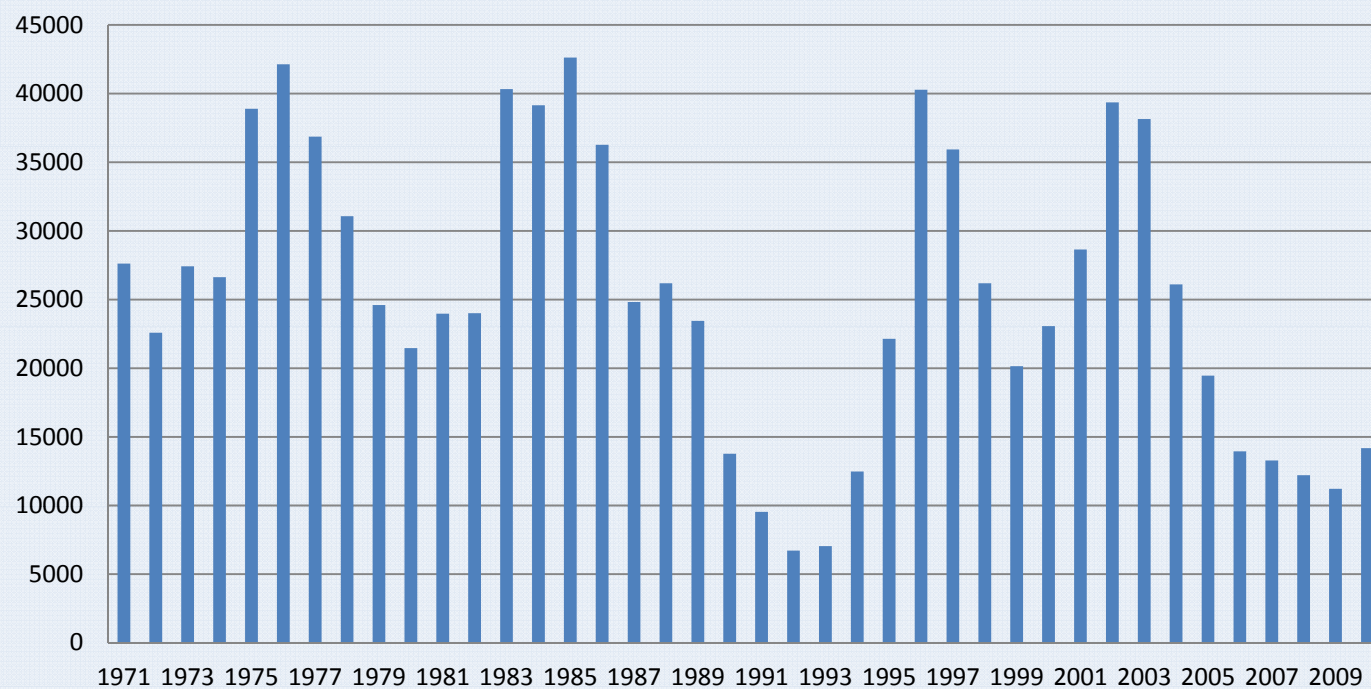
Hvat er burðardygg fiskiveiða ?

Lívfrøðiliga

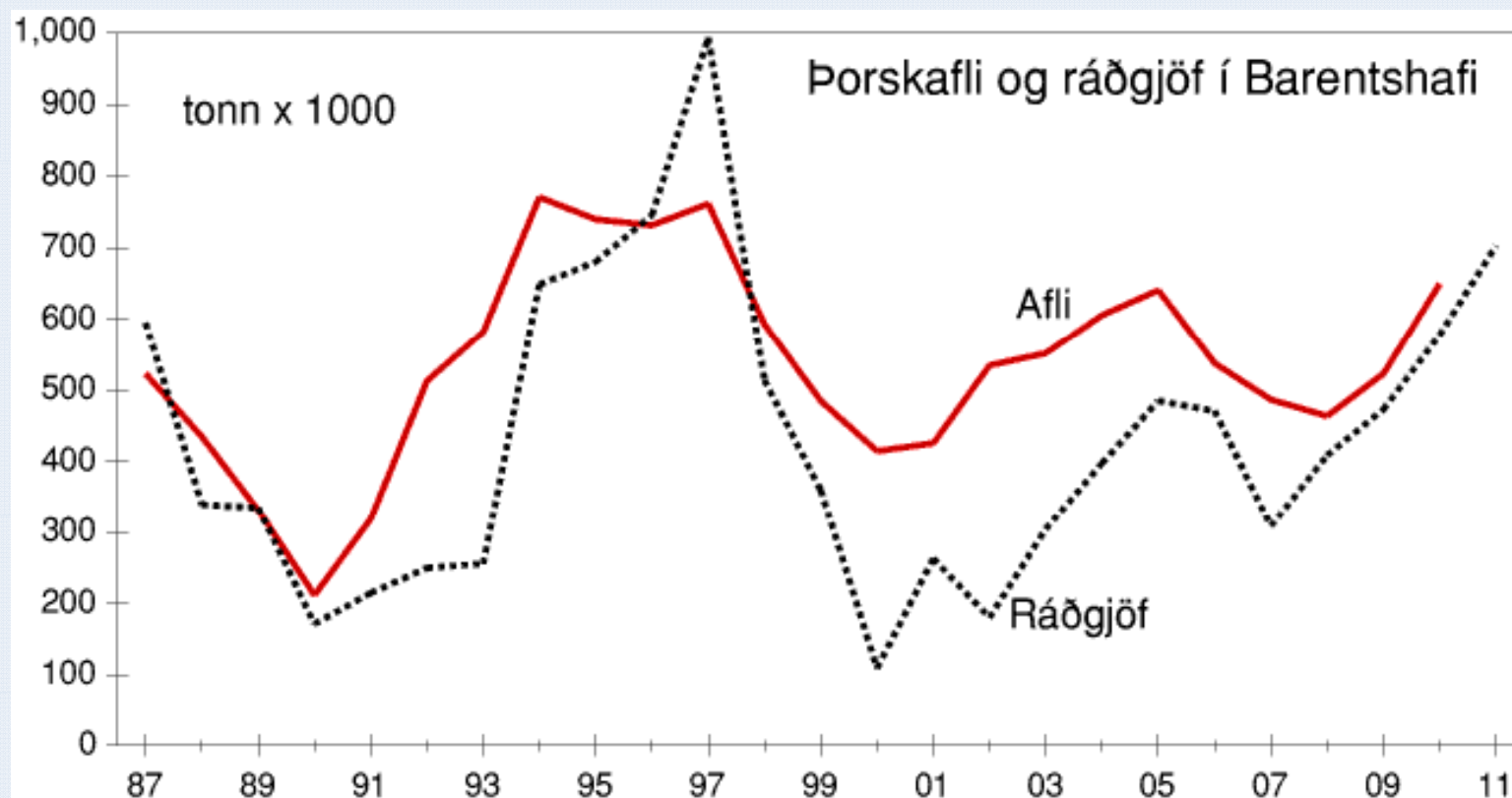
Búskaparliga

Sosíalt

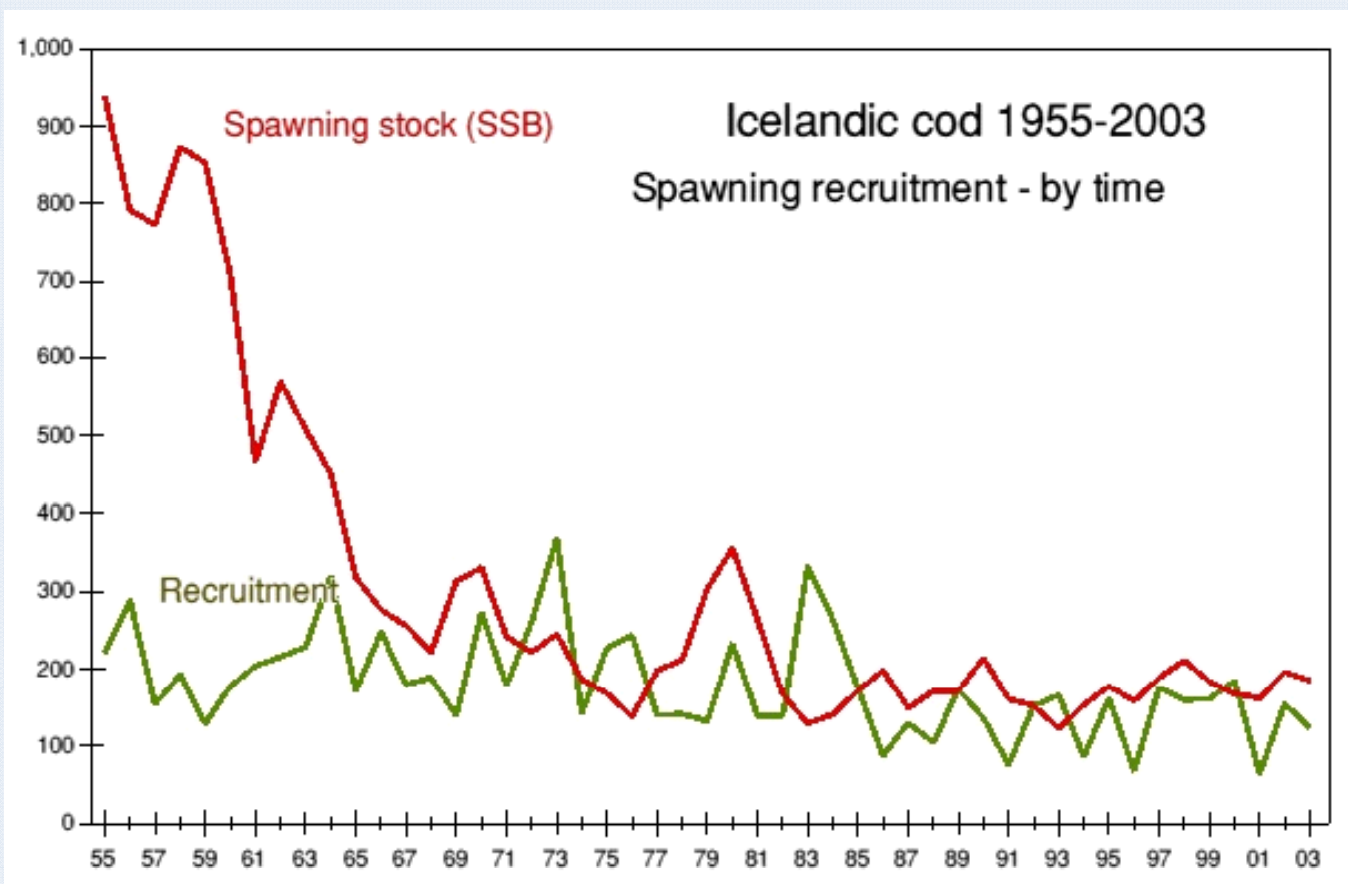
Toskaveiðan undir Føroyum 1971-2010

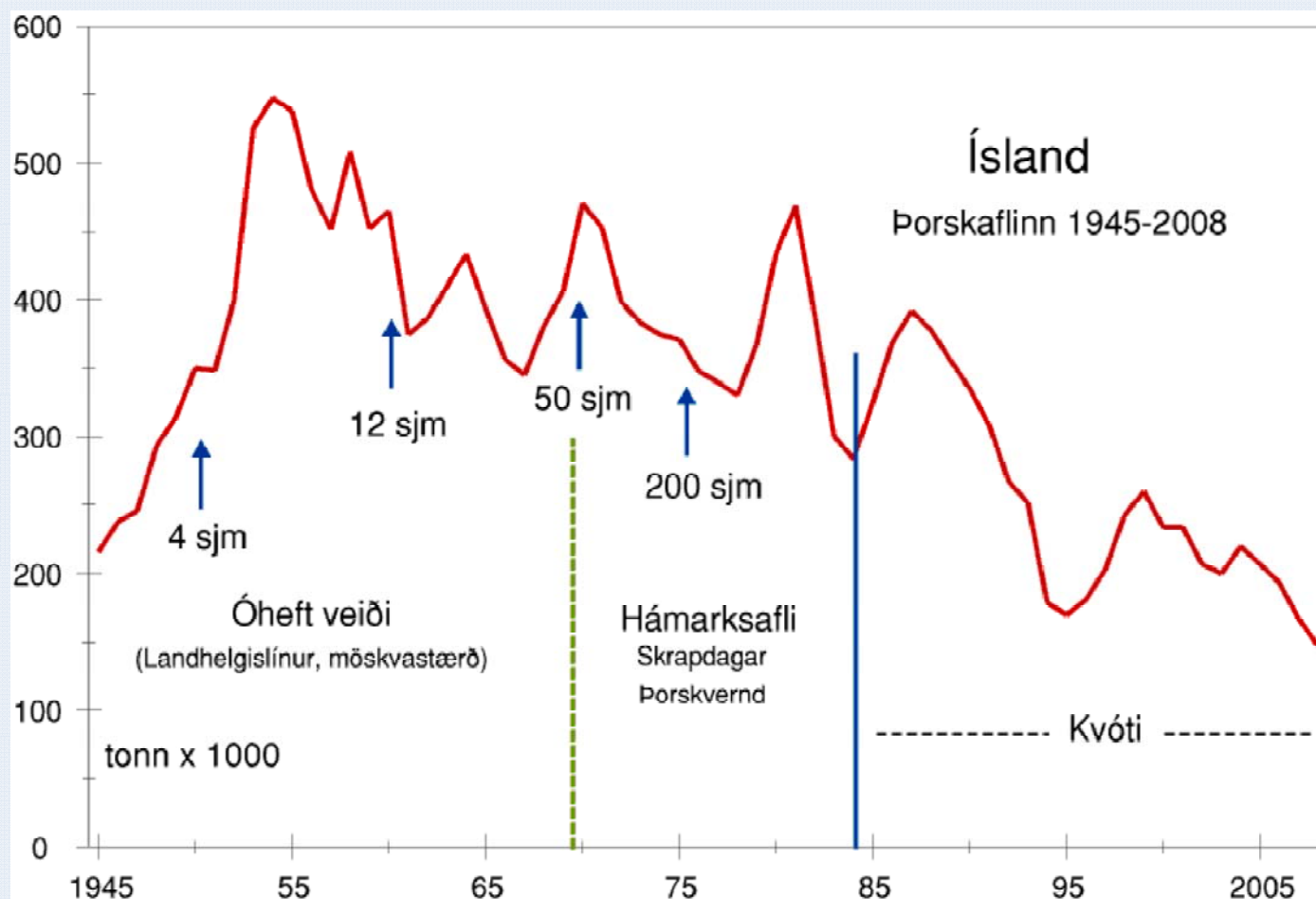
Veiða og Ráðgeving í Barentshavinum 1986 - 2011

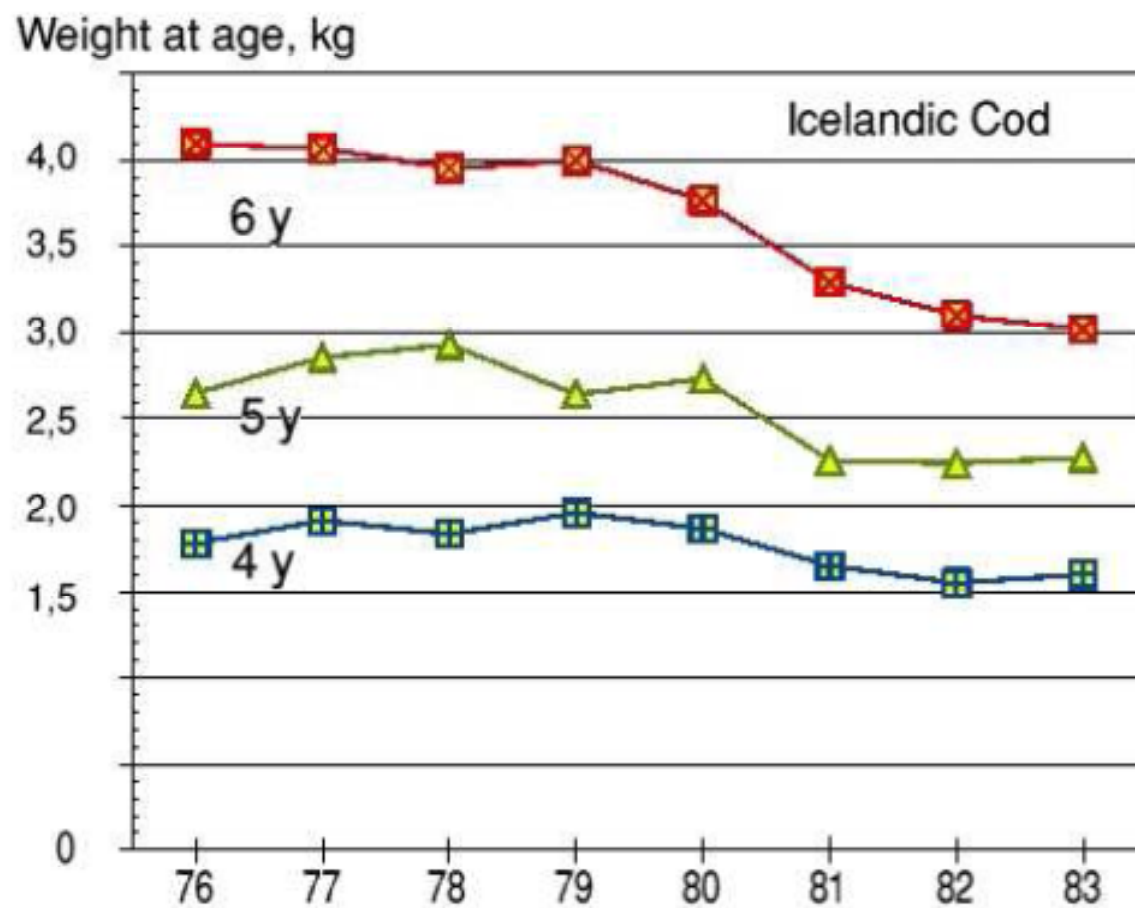
Gýtingarstovnur og tilgongd Ísland 1955 -2003

Veiða eftir toski Ísland 1945 -2006

Vekt eftir aldri á toski Ísland 1976 -1983

Takk fyri

Hvussu verður fiskivinnan undir Føroyum burðardygg og lønandi?

Framløga á Fiskivinnutingi

22. mars 2011

Marita Rasmussen, stjóri

VINNUHÚSIÐ
HOUSE OF INDUSTRY

Hvat vilja vit við føroyskari fiskivinnu?

- Er nakar fiskivinnupolitikkur í Føroyum? Er nøkur ætlan gjørd fyri at fáa fiskivinnuna lønandi ?
- Politiskt hendir einki uttan viðlíkahald av einari skipan, sum ikki virkar
- Vinnan situr á garðinum og bíðar
- Fiskivinnupolitikkur fyri vinnuna á sjógvi og landi manglar!

Hvussu fáa vit burðardyggja og lønandi vinnu?

Politiska og vinnuliga semju

- Um at skapa fortreytir fyri lønandi rakstri av vinnuni á sjógvi og landi
 - Hetta er alneyðugt
- Øll vita, at føroyska fiskivinnan ikki kastar pening av sær
 - Hetta verður staðfest ár undan ári uttan at nakað verður gjørt við hetta

Fortreytir fyri lønsamari fiskivinnu

- At tilfeingið verður røkt - lívfrøðiliga burðardygt
 - Fiskidagatalið stillast í mun til fiskifrøðiligu ráðgevingina
 - Verja smáfiskin
- So fáa vit:
 - So javna árliga úrtøku sum gjørligt
 - Atgongd til best gjaldandi marknaðirnar
 - Eina fíggjarliga burðardygga fiskivinnu
 - Sum fær endurnýggjað seg
 - Og ment seg til framtíðar avbjóðingar

Fortreytir - framhald

Studningsskipanir

- Studningsskipanirnar upprætthalda ov stóran kapasitet í vinnuni á sjógvi og á landi
 - Skattalættin til sjófólk og fiskavirkisskipanin
 - Viðvirkandi til, at tilfeingið verður ov hart troytt
 - Avlaga kappingina millum vinnugreinar

Hetta er gjørt fyrr fyri aðrar vinnur

- Ídnaðurin fyrst í 1990'unum
 - Handilsavtala við ES - handilsforðingar burturbeindar
 - Studningsskipanir avtiknar í Føroyum
 - Smáídnaður í Føroyum lá eftirá
 - Hví gjørði man hetta?
 - Tí man vildi tryggja fiskivinnuni best møguliga atgongd til marknaðin
- Alivinnan fyrst í hesum árhundraðinum
 - Lágir marknaðarprísir og stórir trupulleikar við sjúku
 - Heimsins strangasta heilsufrøðiliga regluverk
 - Nógvir aktørar í alivinnuni lógu eftirá

Hvat skal gerast?

- Tað krevst politiskur og vinnuligur vilji til broytingar í fiskivinnuni
- Okkara boð:
 - Umsitingin av tilfeinginum má gerast burðardygg
 - Studningsskipaninar mugu burturbeinast

VINNUHÚSIÐ
HOUSE OF INDUSTRY

Burðardyggur fiskiskapur

Petur Steingrund

Fiskivinnutingið 22/3-2011

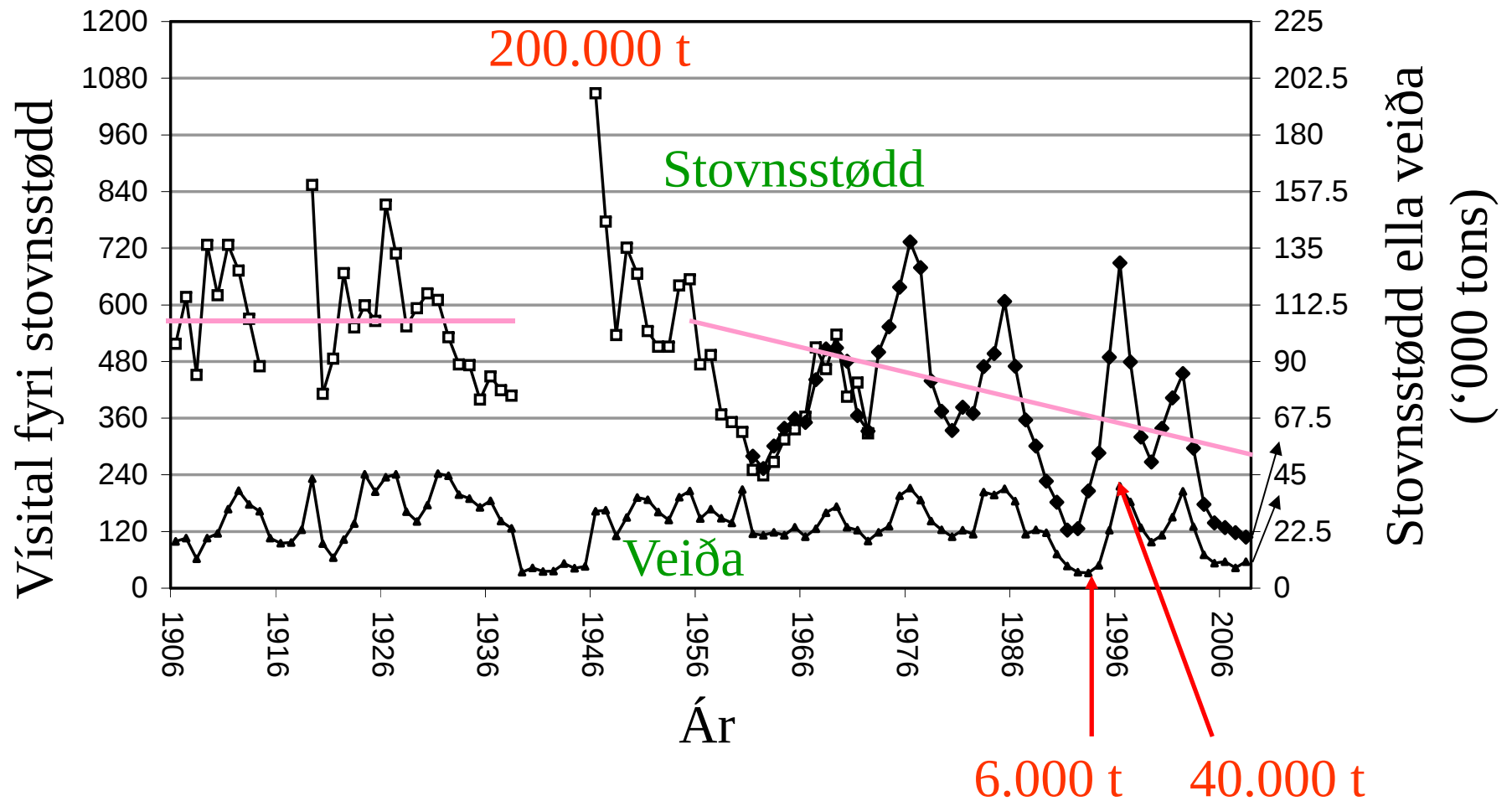

HAVSTOVAN
FAROE MARINE RESEARCH INSTITUTE

Avbjóðingar

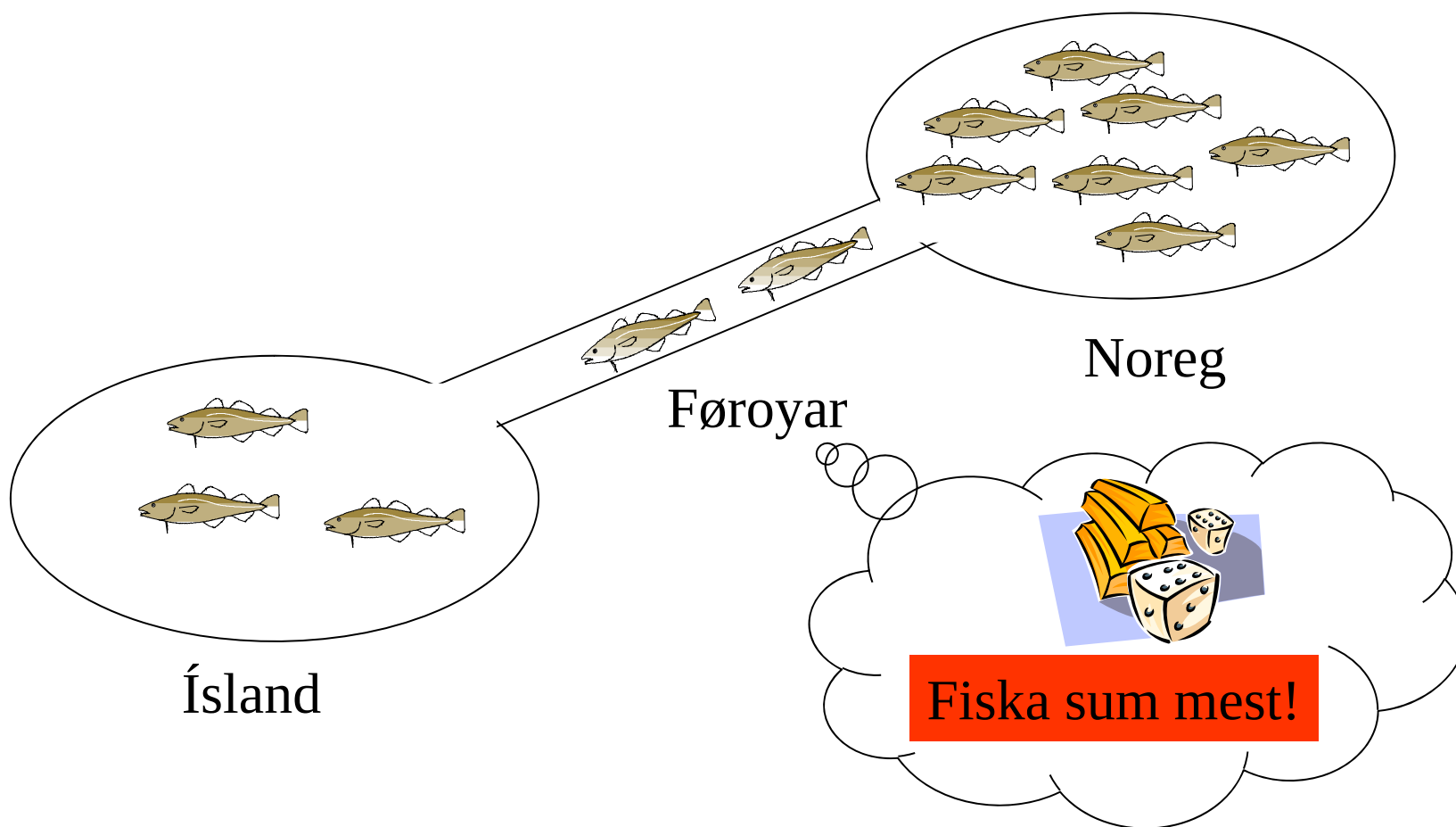
- Fiskiskapur er týdningarmesta grundarlagið undir føroyska samfelagnum
- Minni og minni av toski og hýsu
- Hvussu fáa fiskiskapin burðardyggan?

Føroyski toskurin í 100 ár

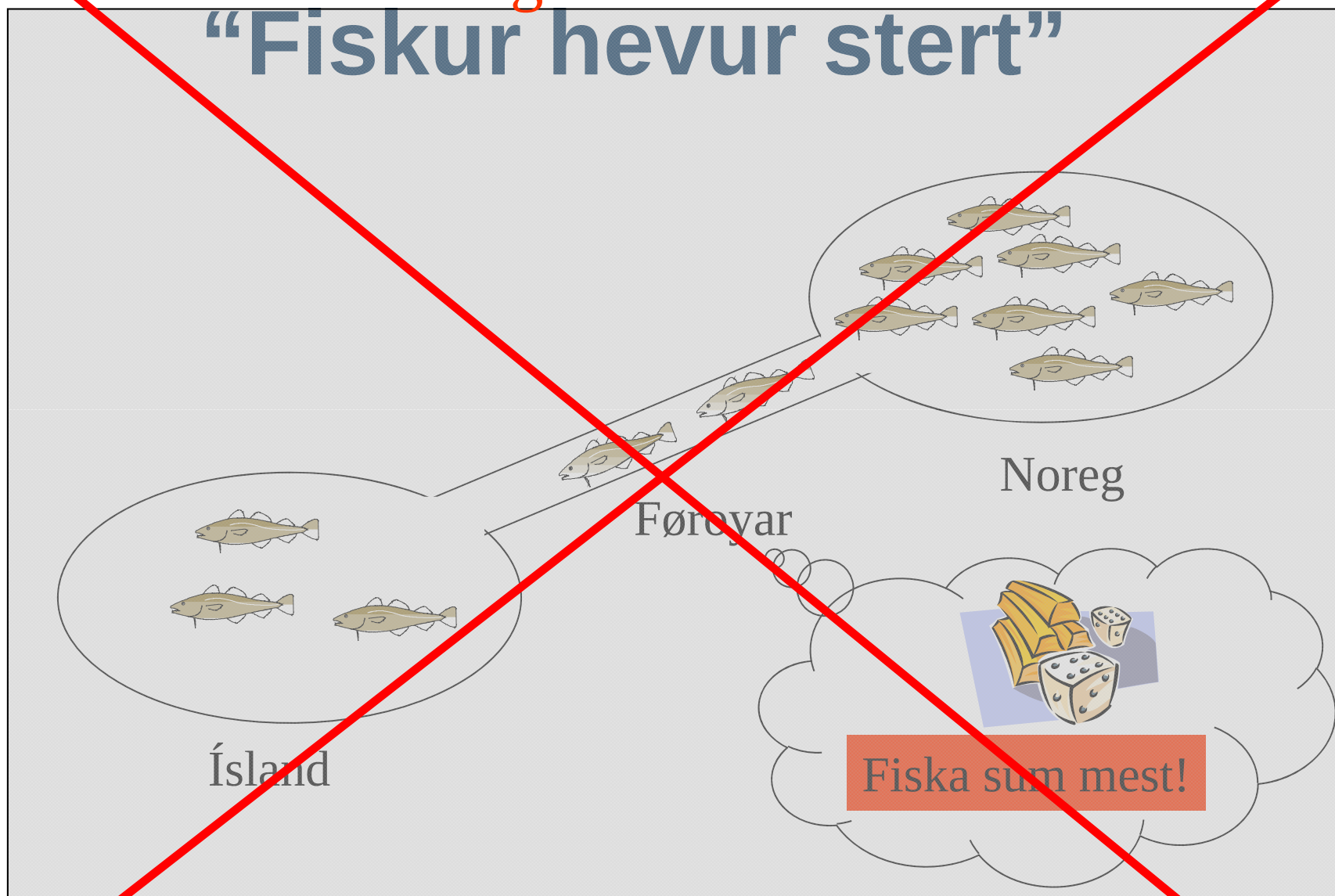

Frá ICES (2009)

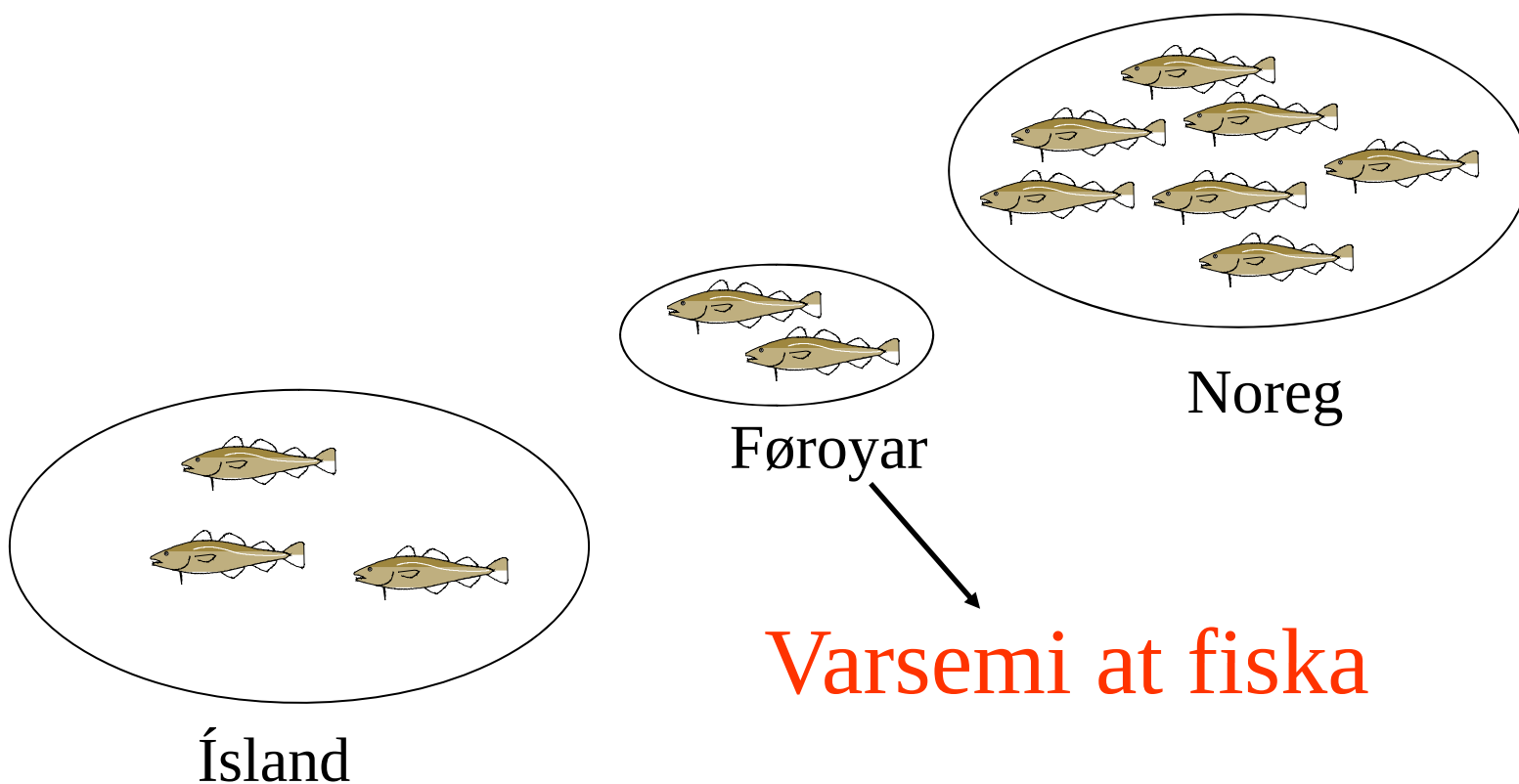
“Fiskur hevur stert”

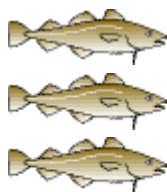
Fyri tosk og hýsu undir Føroyum: Ferðing minni enn 1%

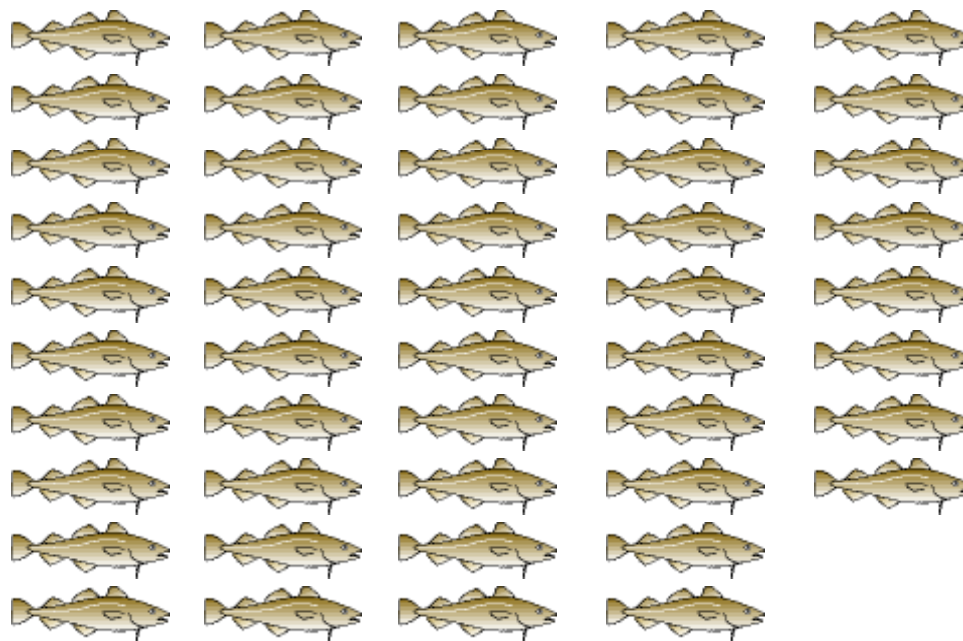
“Fiskur hevur IKKI stert”

Tilgongd

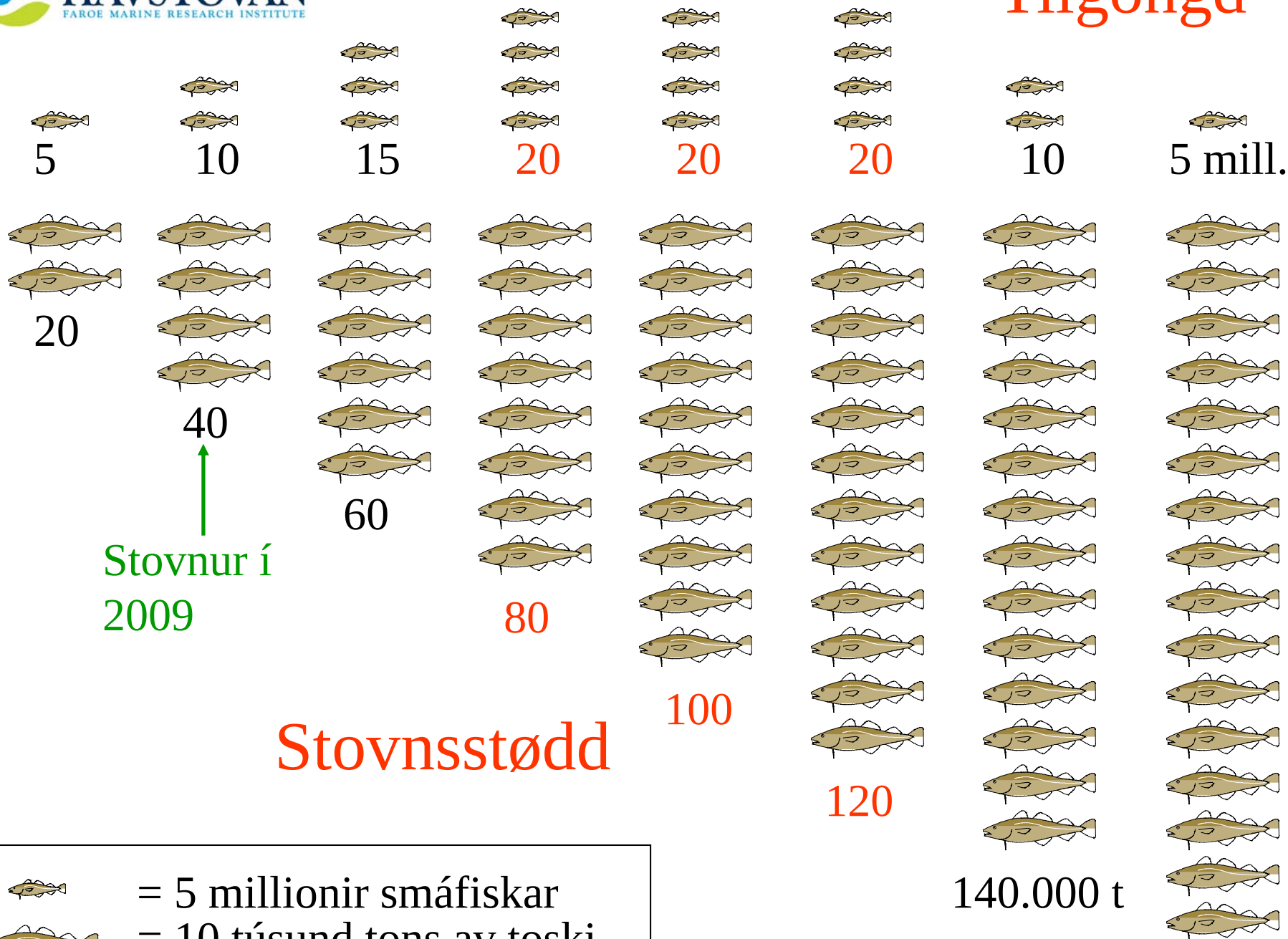
2004: 3 milliónir

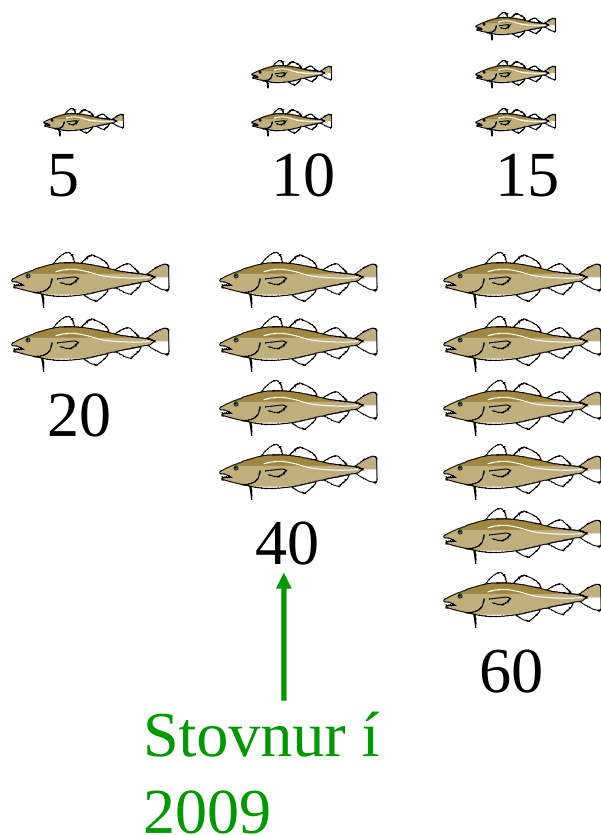
1984:

48 milliónir

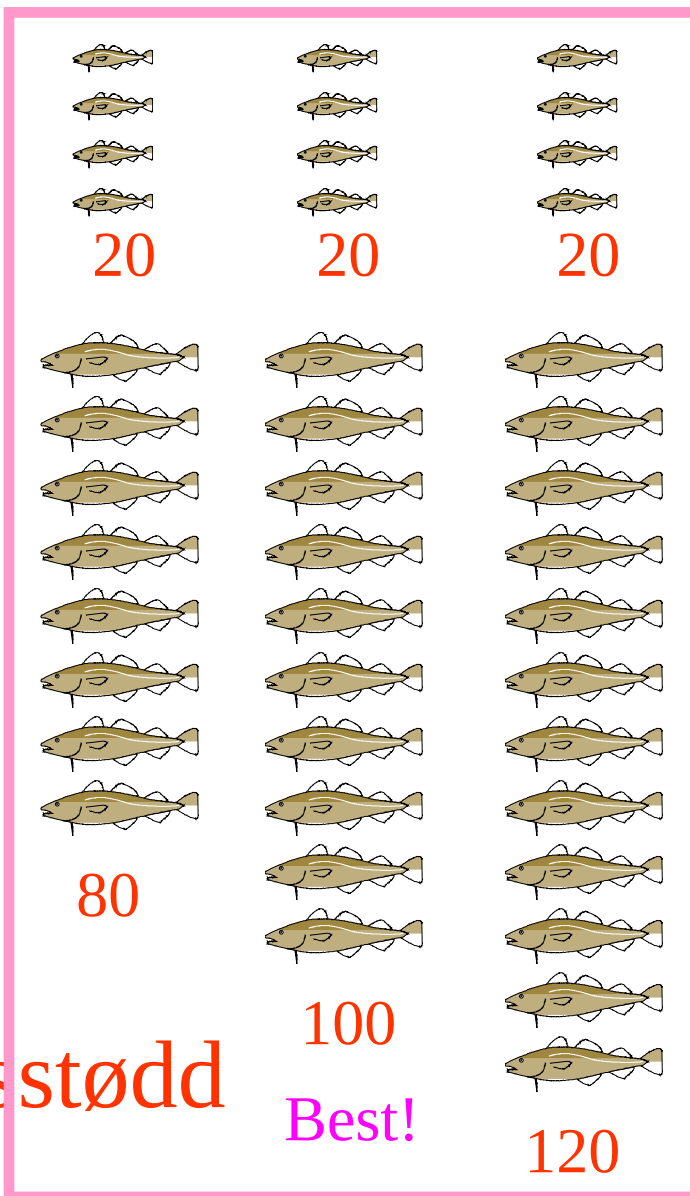
Tilgongd

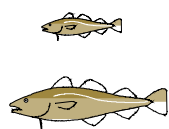
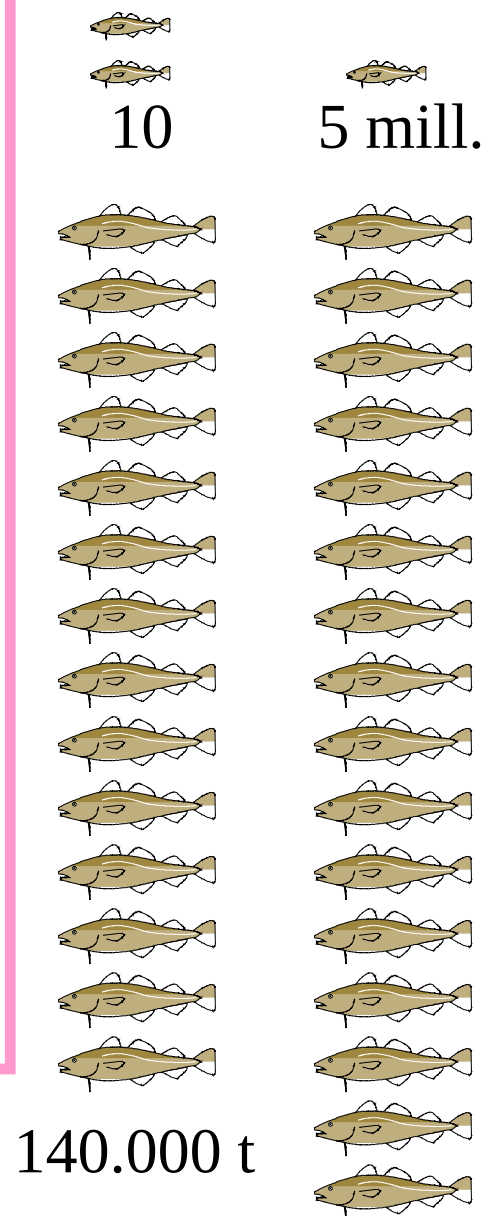
 = 5 millionir smáfiskar
 = 10 túsund tons av toski

Stovnsstödd

Tilgongd

= 5 millionir smáfiskar
= 10 túsund tons av toski

Hvør er størsta lang-tíðar veiða?

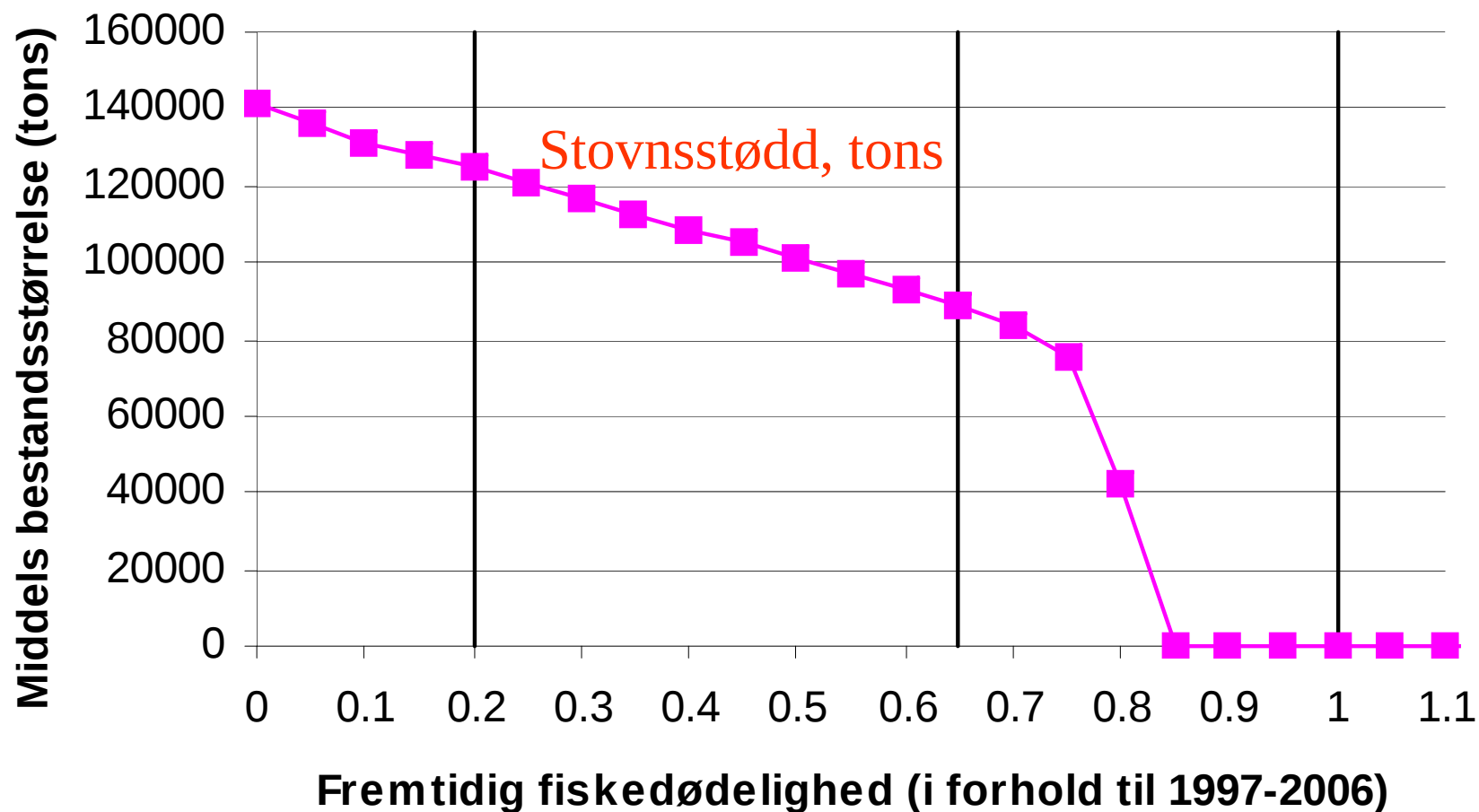
- 3 góð gróðrarár med 7 ára millumbili
- Fiskideyðin er stórur, tá toskurin veksur seint og øvugt
- Tilgongdin er størst, tá toskastovnurin er umleið 100.000 tons

Úrslit:

Minking: 80%: 125000 t

35%: 90000 t

0%: 0 t !

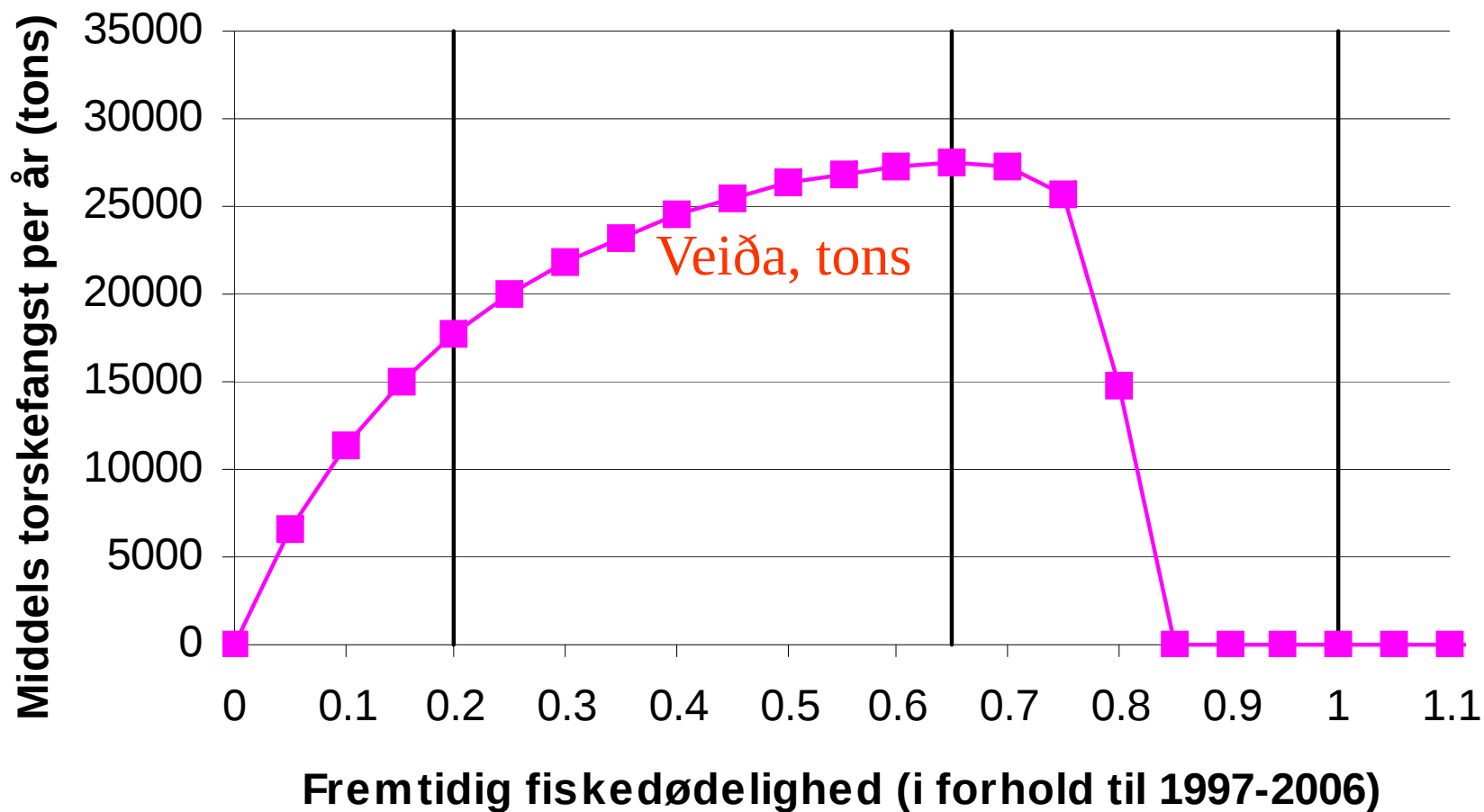

Úrslit:

Minking: 80%: 17700 t

35%: 27500 t

0%: 0 t !

Niðurstøður

- Ein minking av veiðiorkuni (t.d. í fiskidøgum) gevur nógv meira fisk
- Loysir seg betri fyri samfelagið og tað einstaka fiskifarið
- Ein minking av veiðiorkuni gevur minni veiðu í umleið 3 ár
- Eftir 6 árum er alt vunnið inn aftur
- So: hvørjum bíða vit eftir?

Takk fyri áhugan

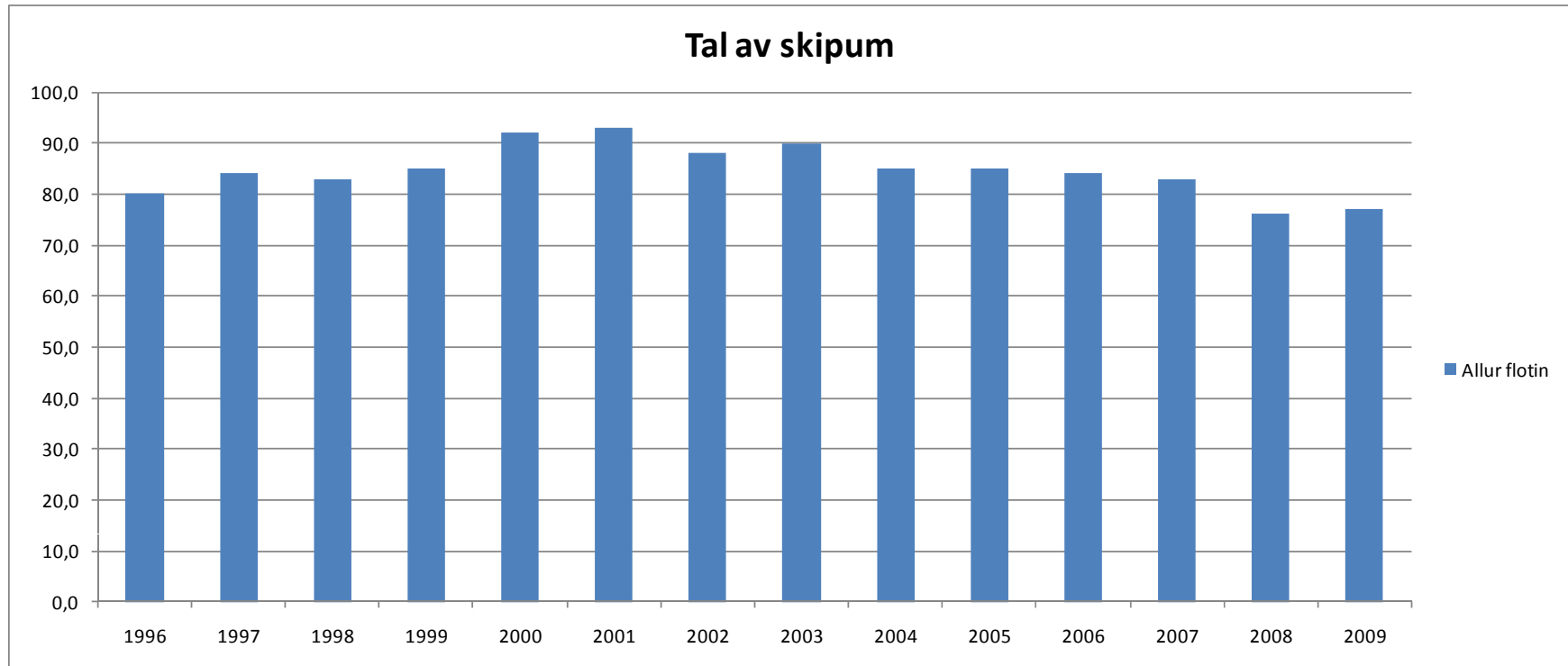
Fiskiflotin 1996 – 2009

Úrdráttur úr roknskapargreining

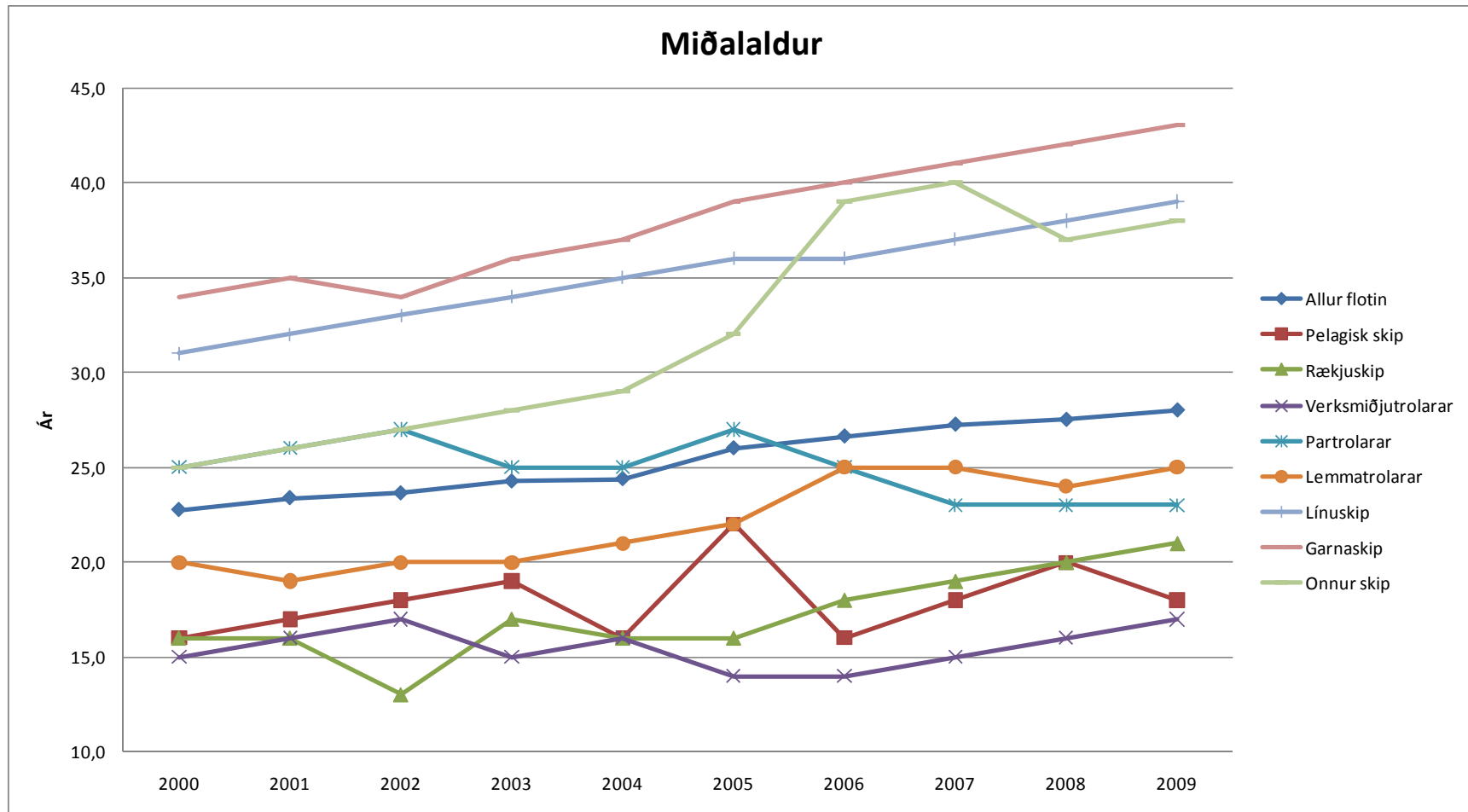
Luttakandi skip

- ▶ Flokking sambært lóg um vinnuligan fiskiskap (fiskiloyvir):
 - Skip yvir 110 tons (línu- og garnaskip)
 - Maskinorka størri enn 400 hk (trolarar)

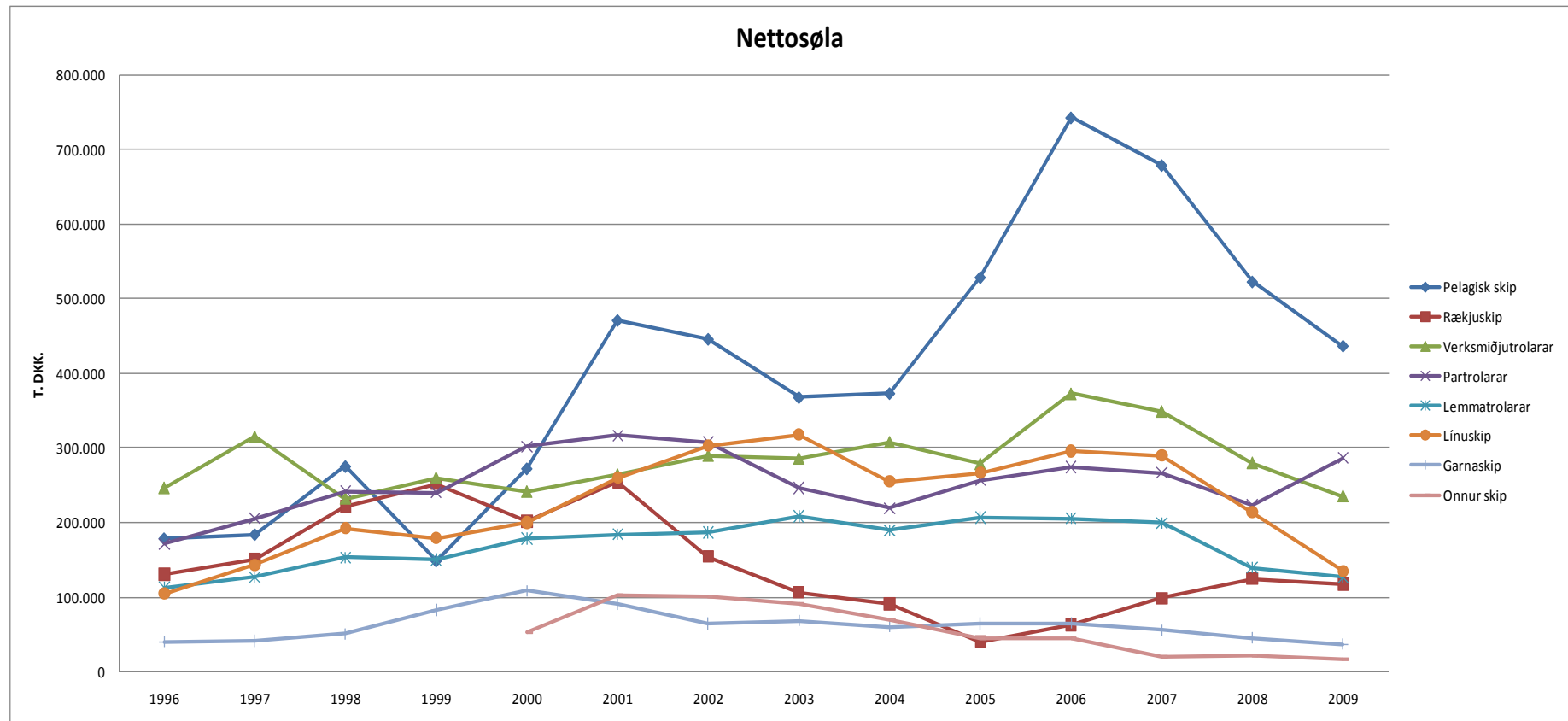
Listi yvir skip

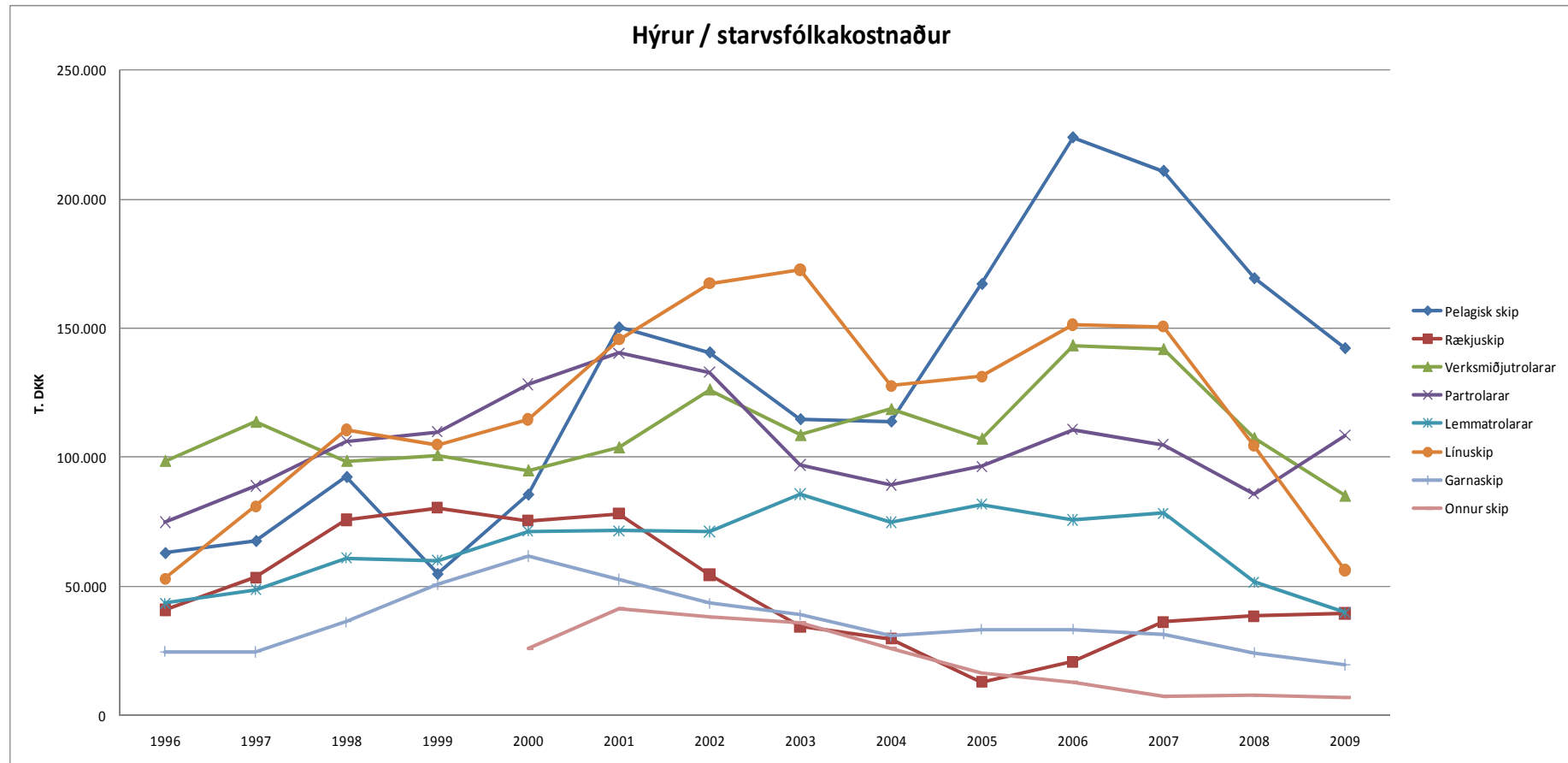
Skipabólkar

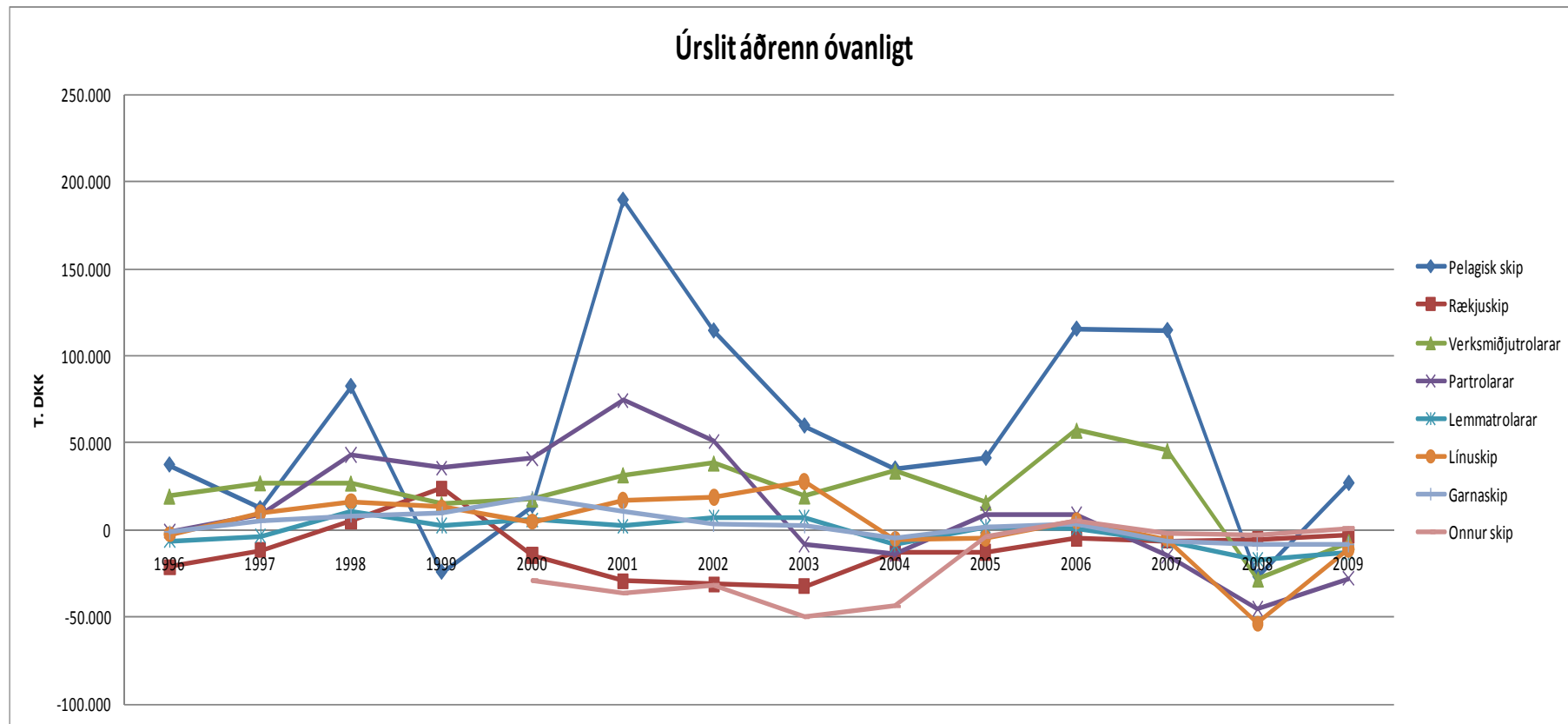
Nettosøla

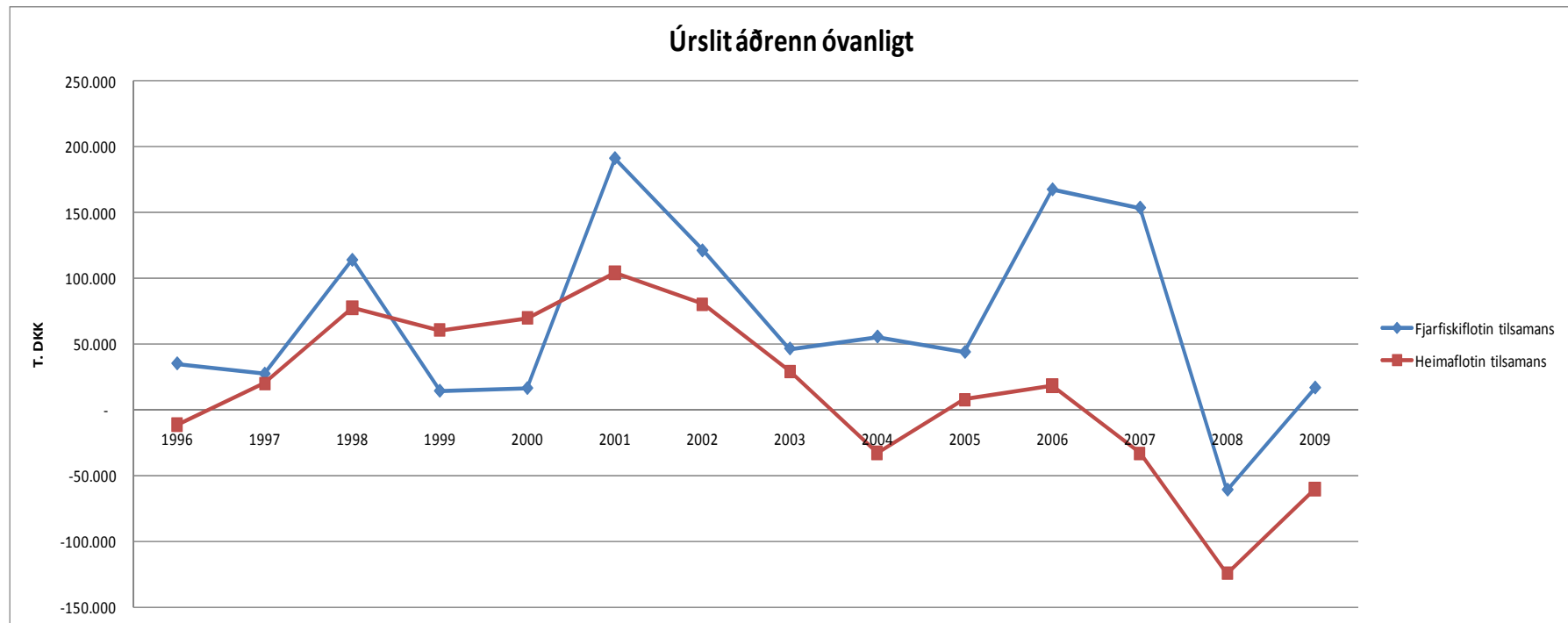
Hýrur/starvsfólkakostnaður

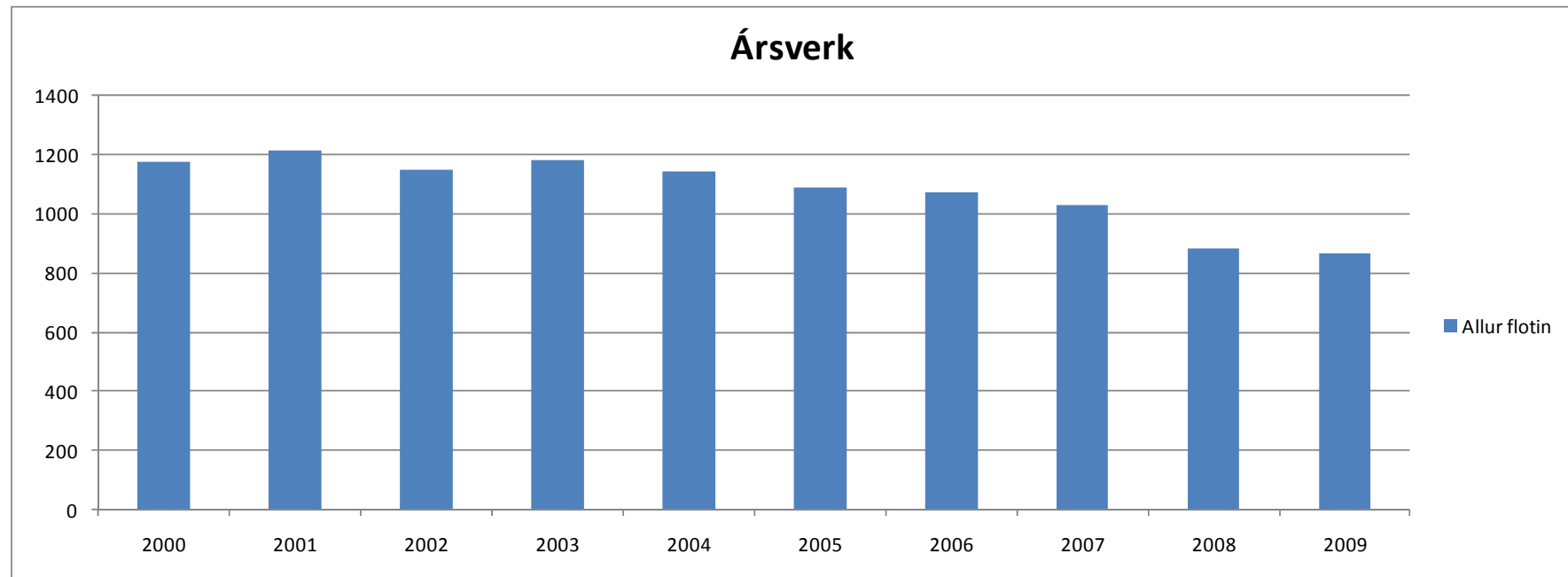
Úrslit áðrenn óvanligt

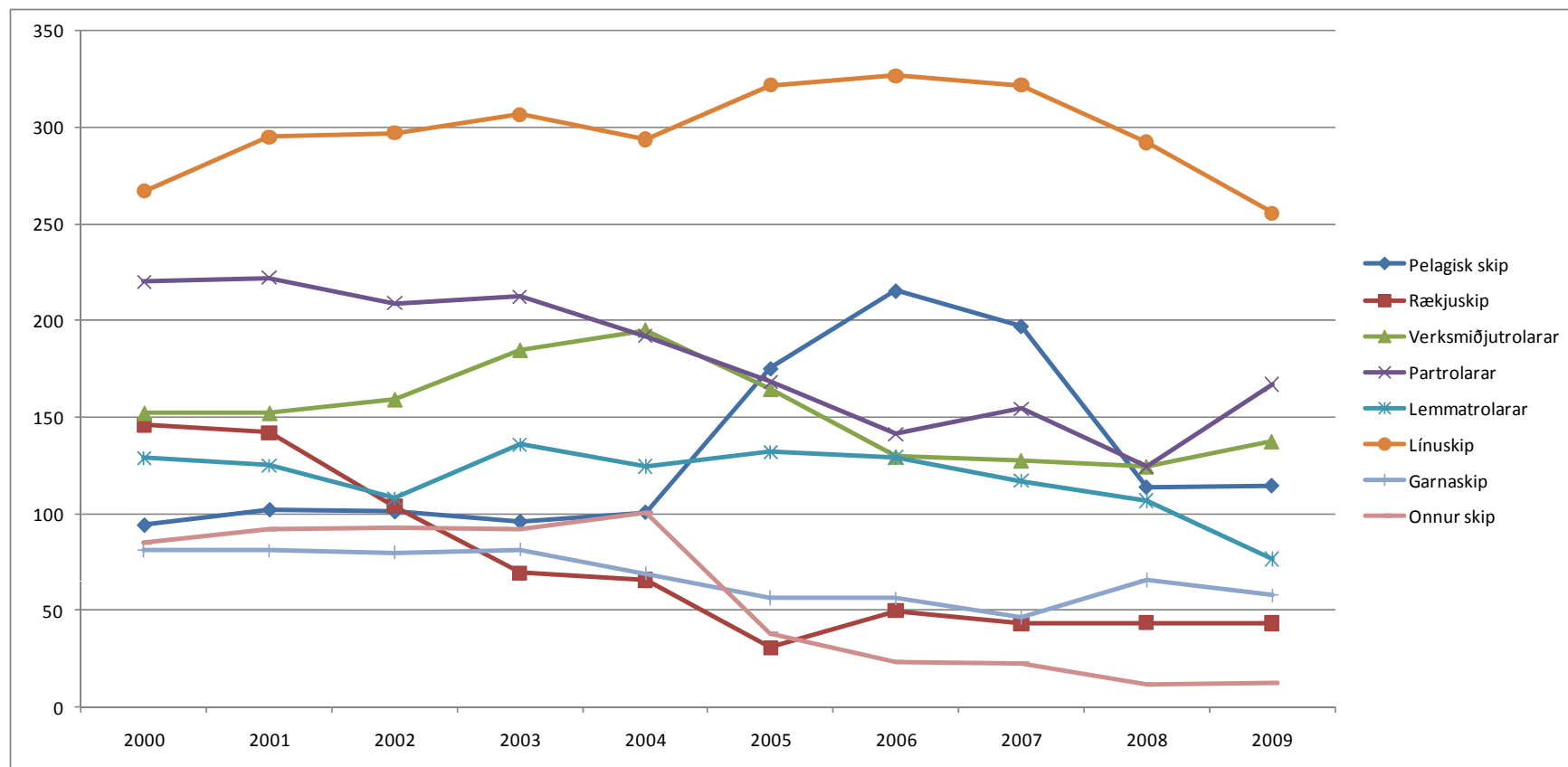
Úrslit áðrenn óvanligt

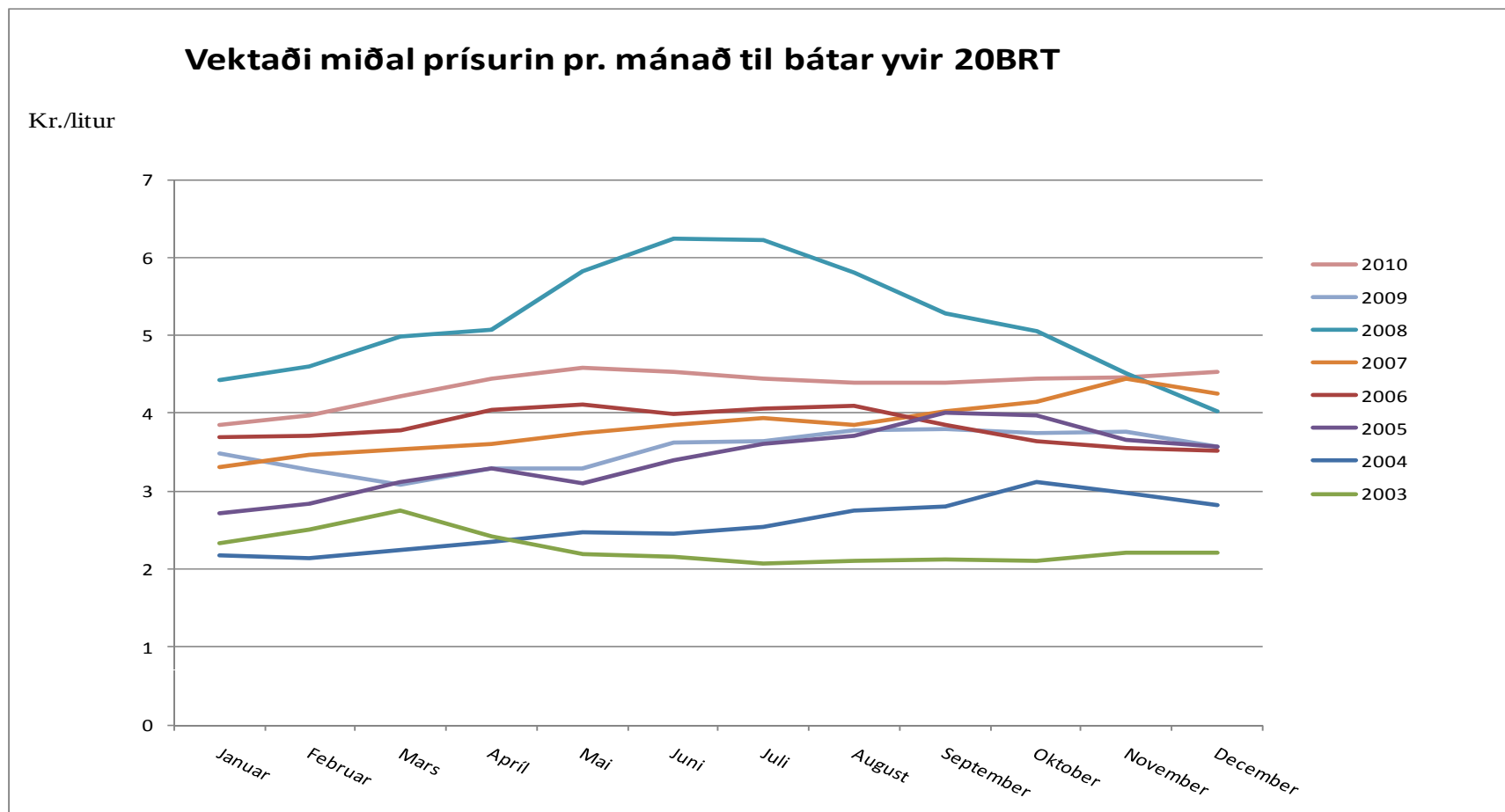
Ársverk

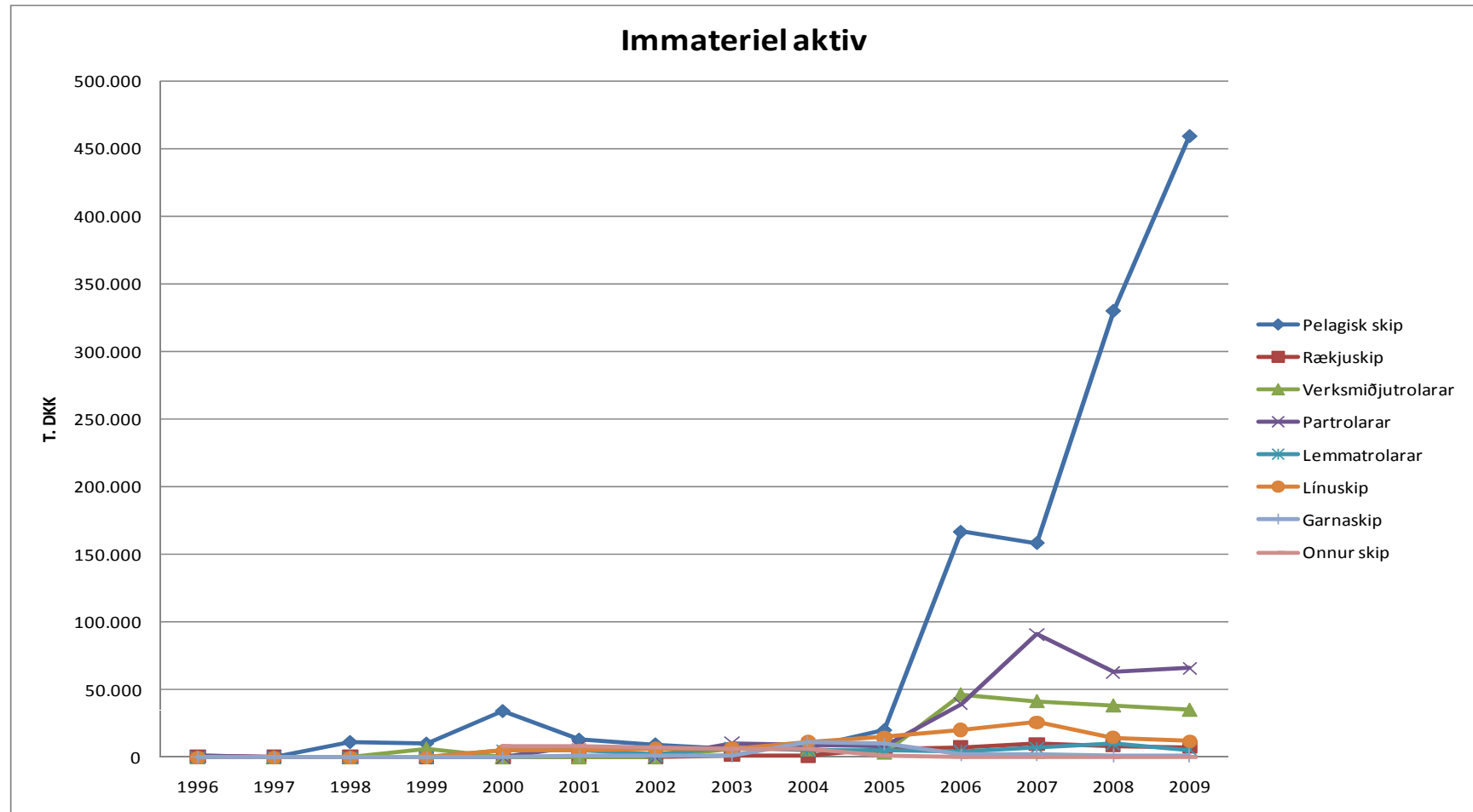
Ársverk pr. bólk

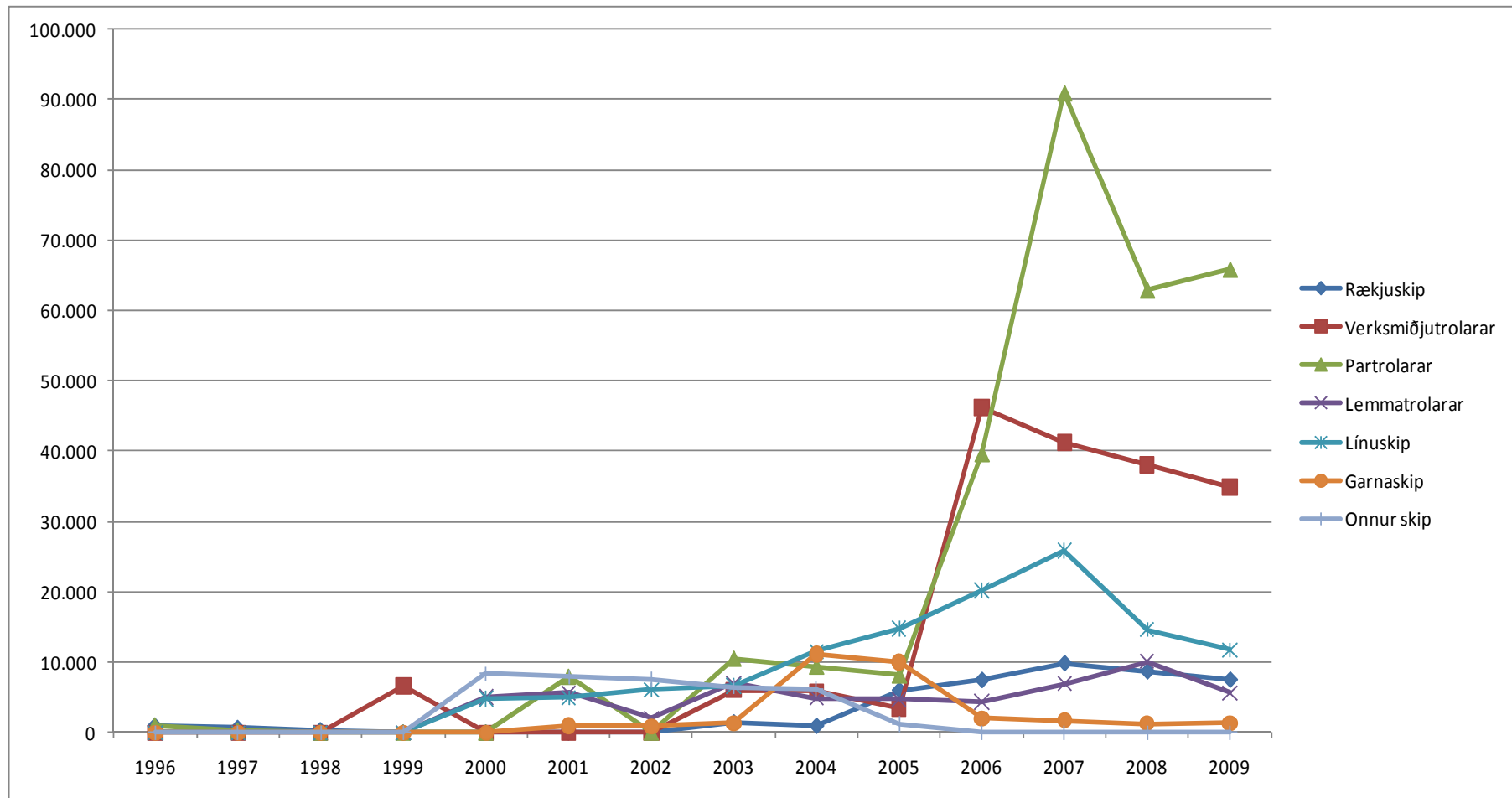
Ymiskar fortreytir – olja

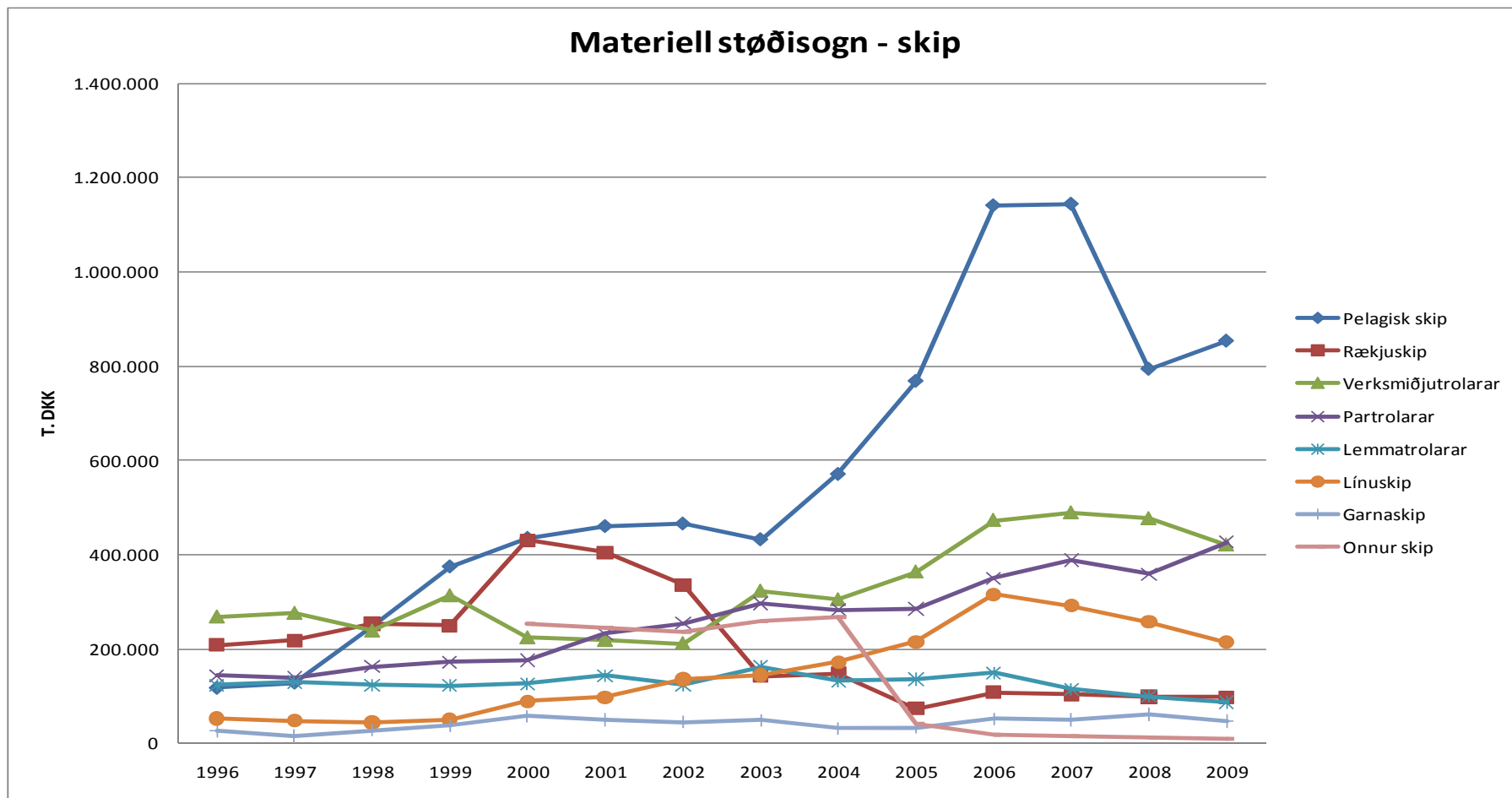
Immateriell stöðisogn

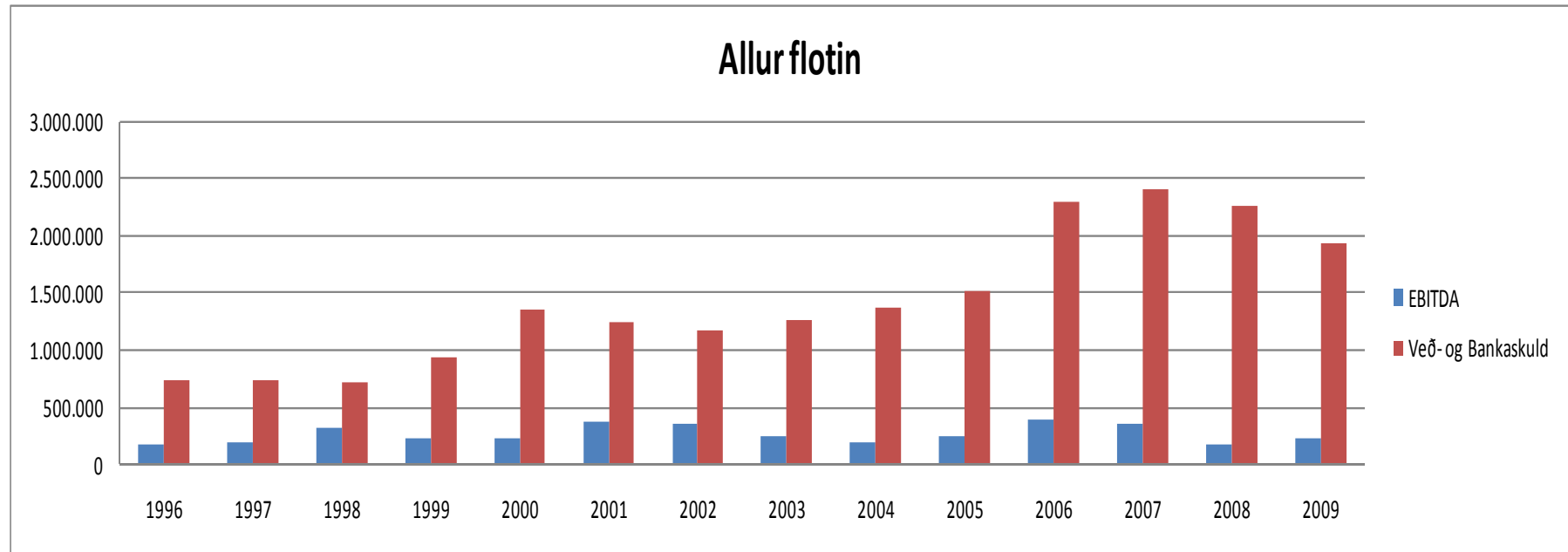
Immateriel fyrir uttan Pelagisk

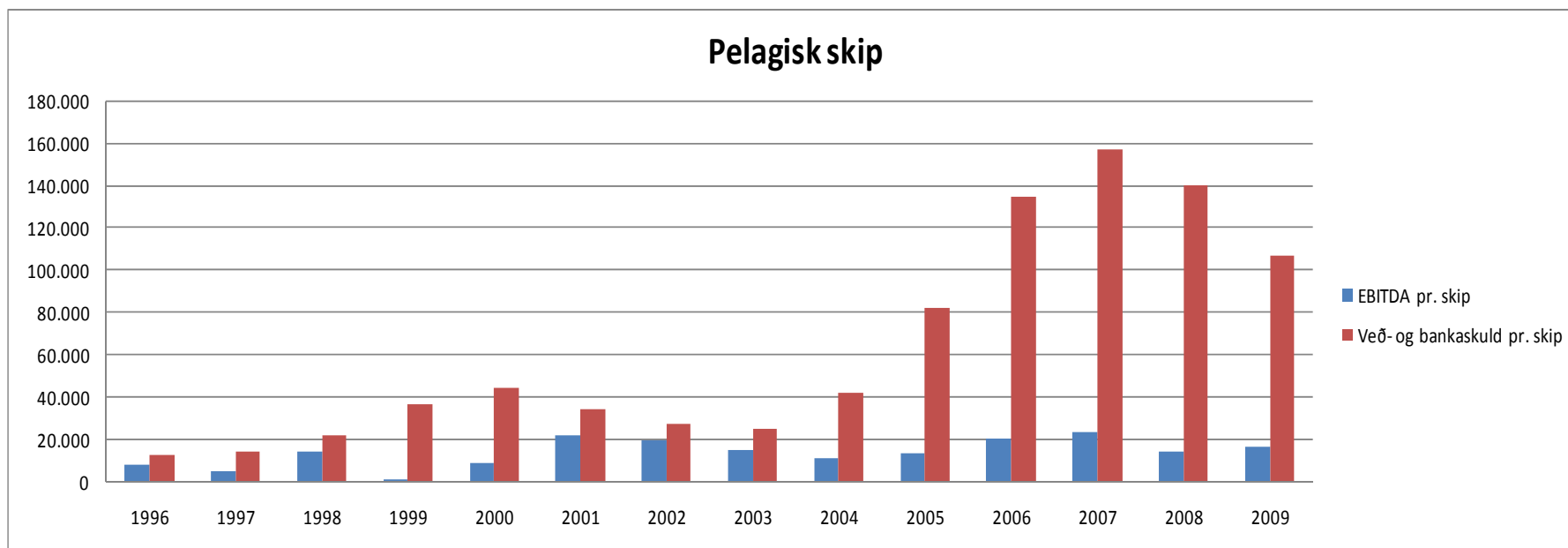
Materiell stöðisogn – Skip

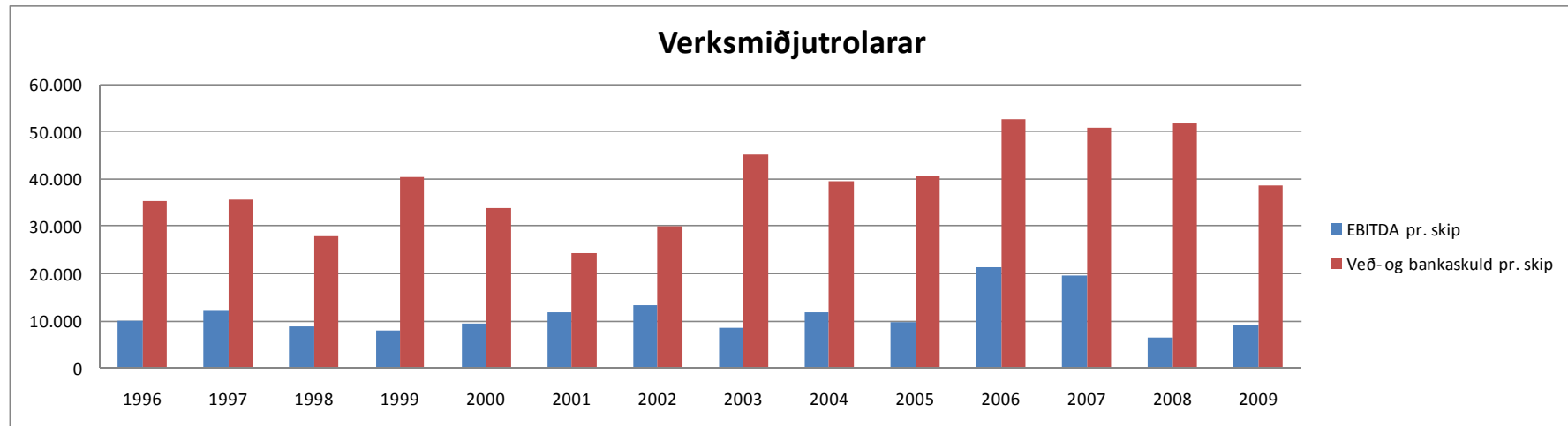
EBITDA og bankaskuld

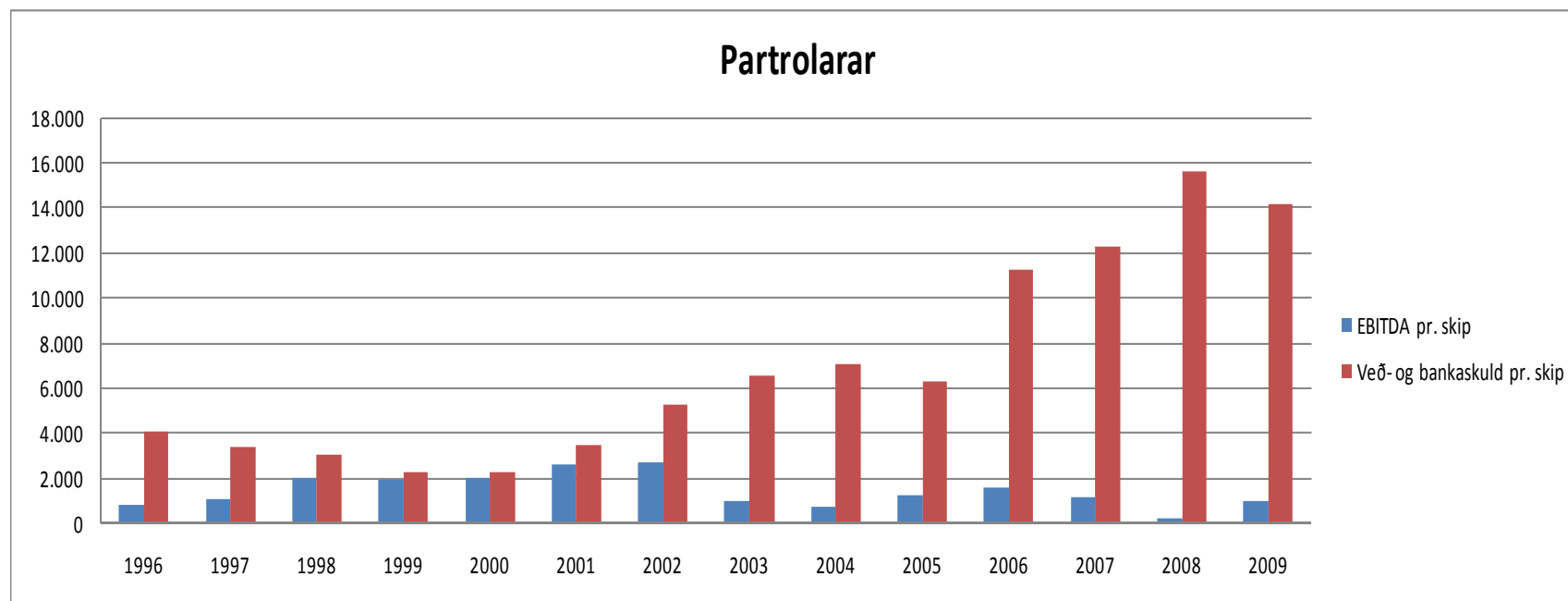
EBITDA og banka skuld pr. skip

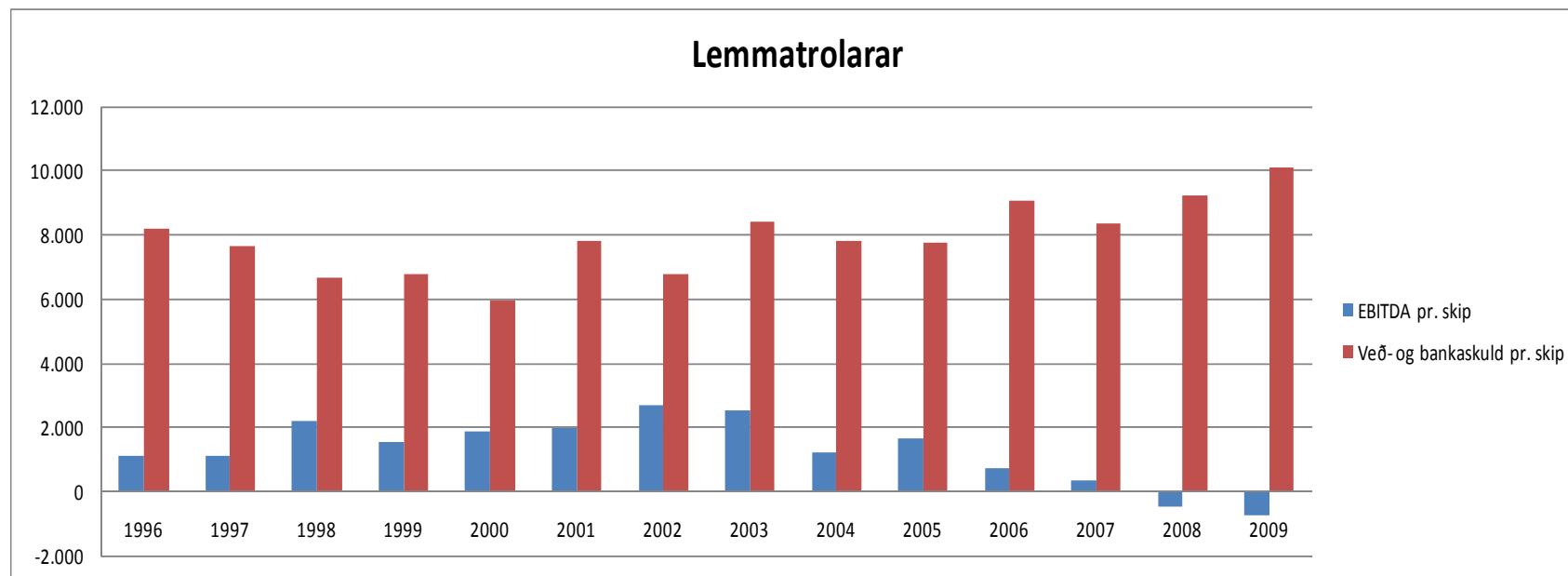
EBITDA og banka skuld pr. skip

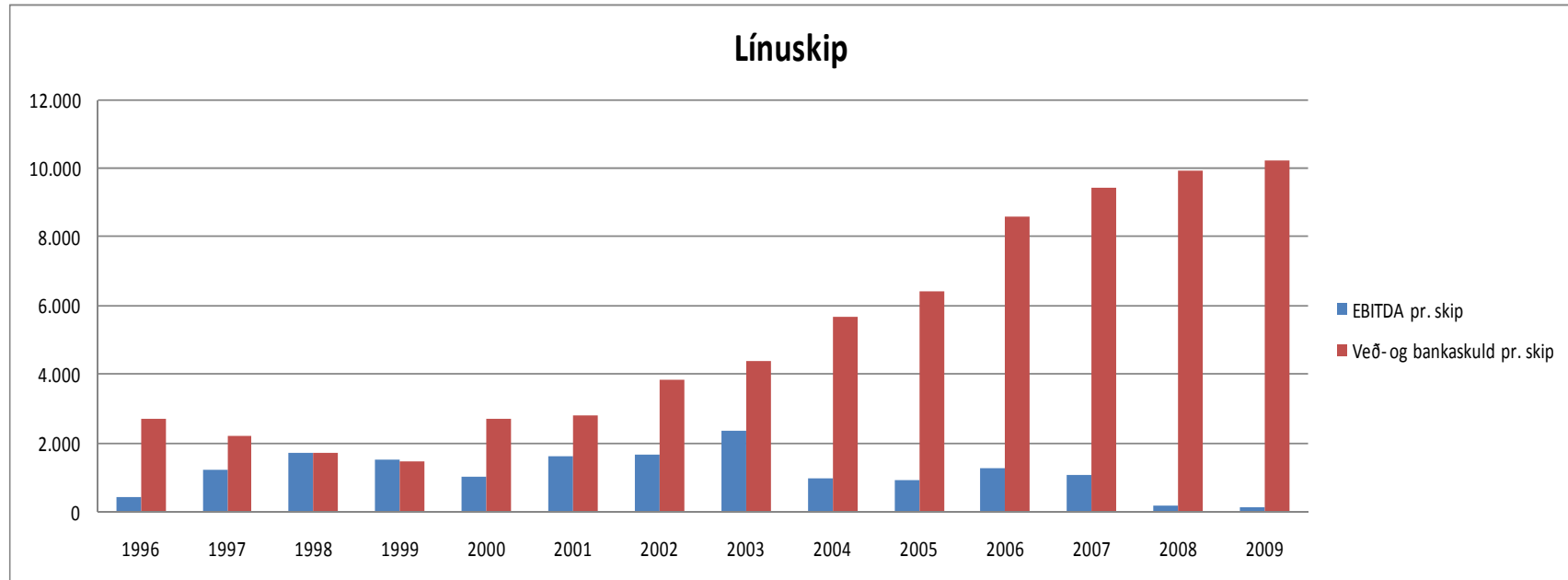
EBITDA og banka skuld pr. skip

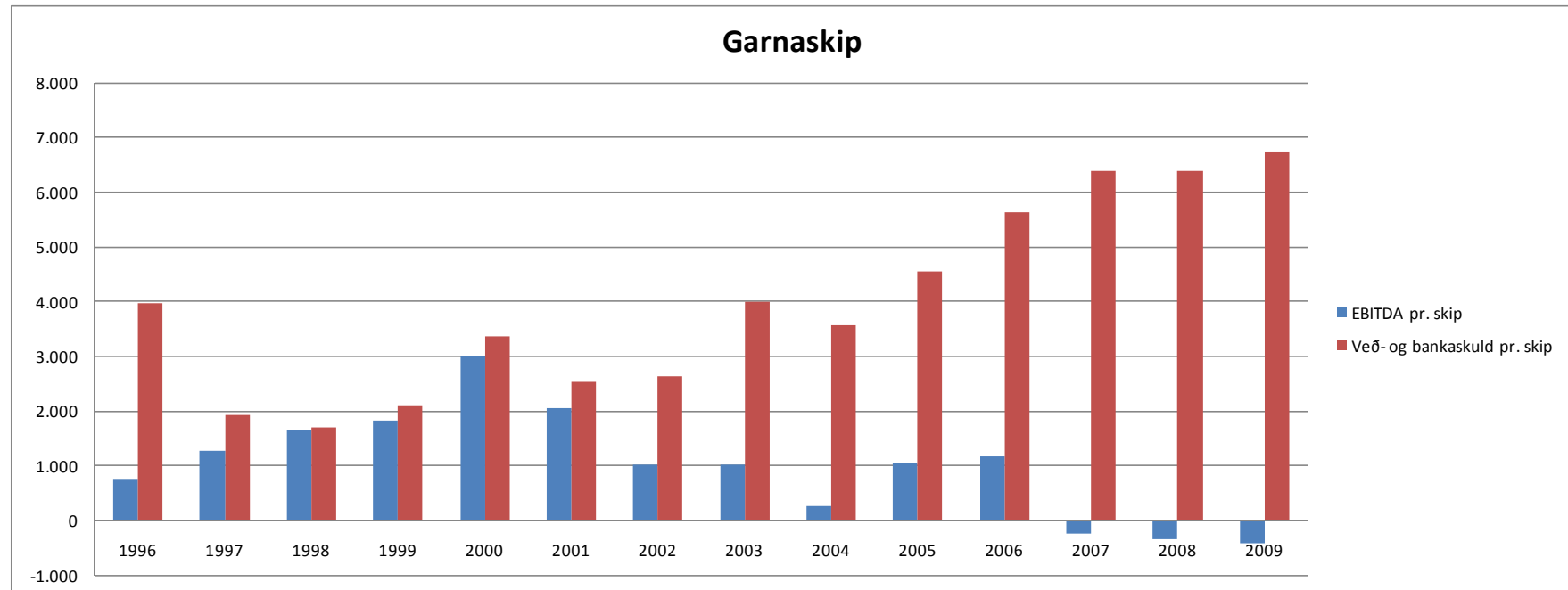
EBITDA og banka skuld pr. skip

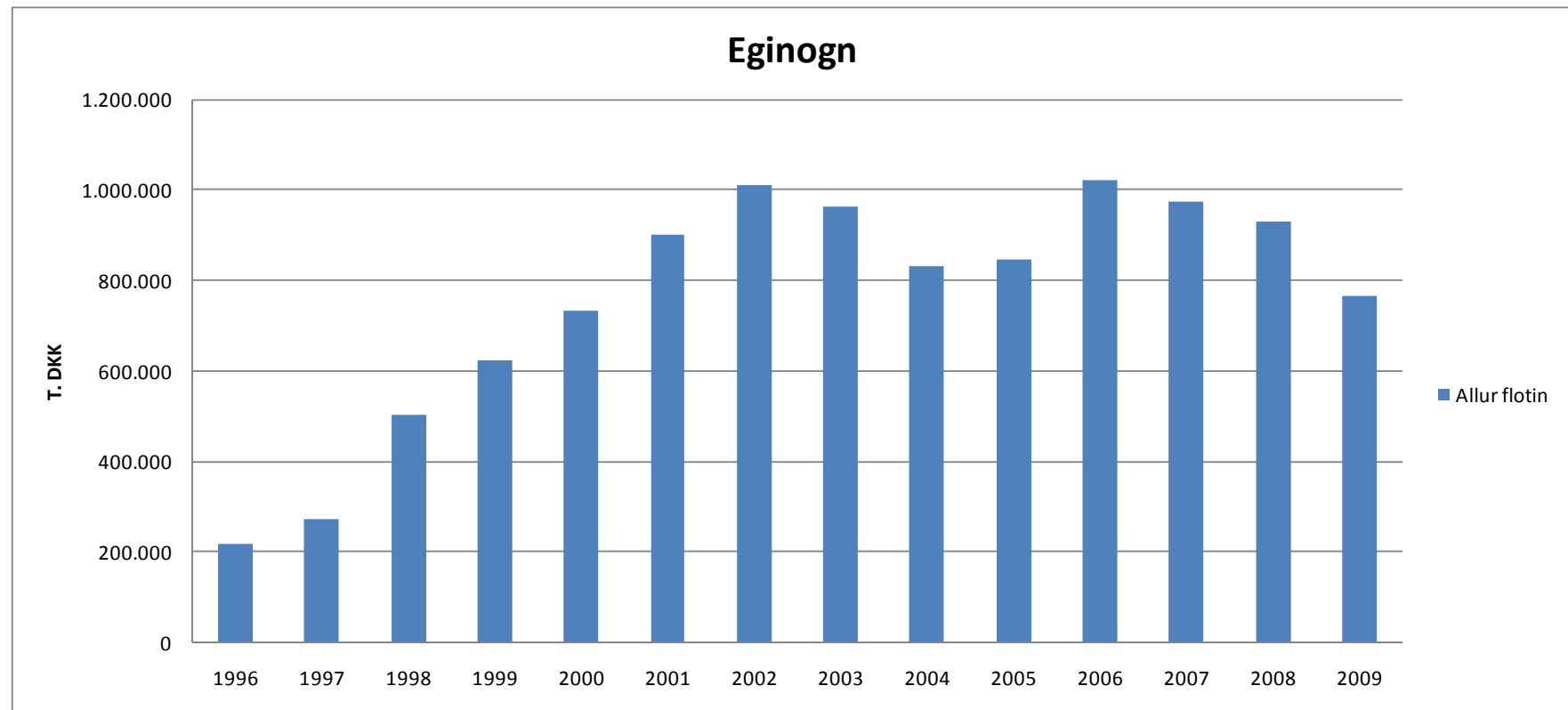
EBITDA og banka skuld pr. skip

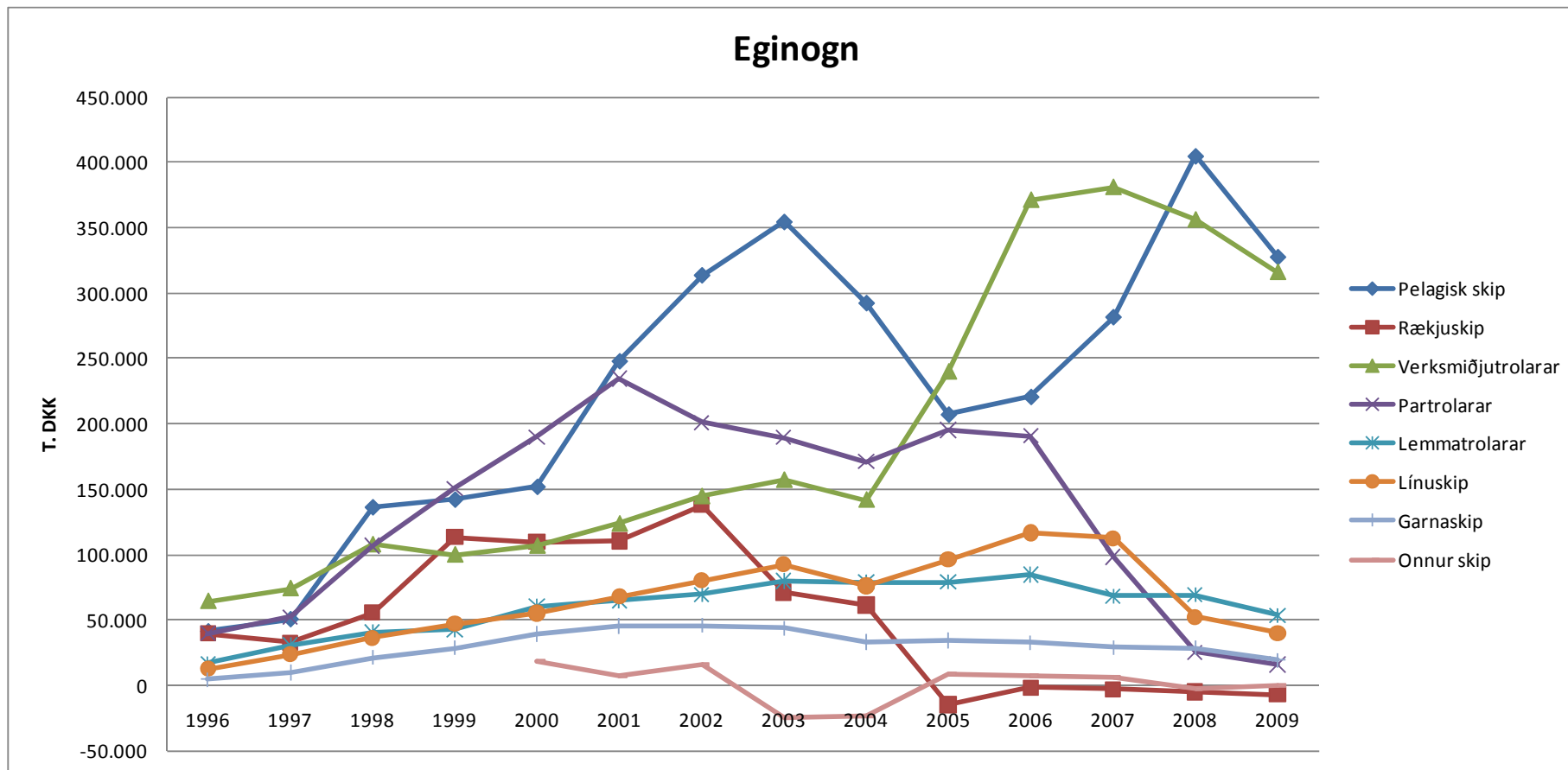
EBITDA og banka skuld pr. skip

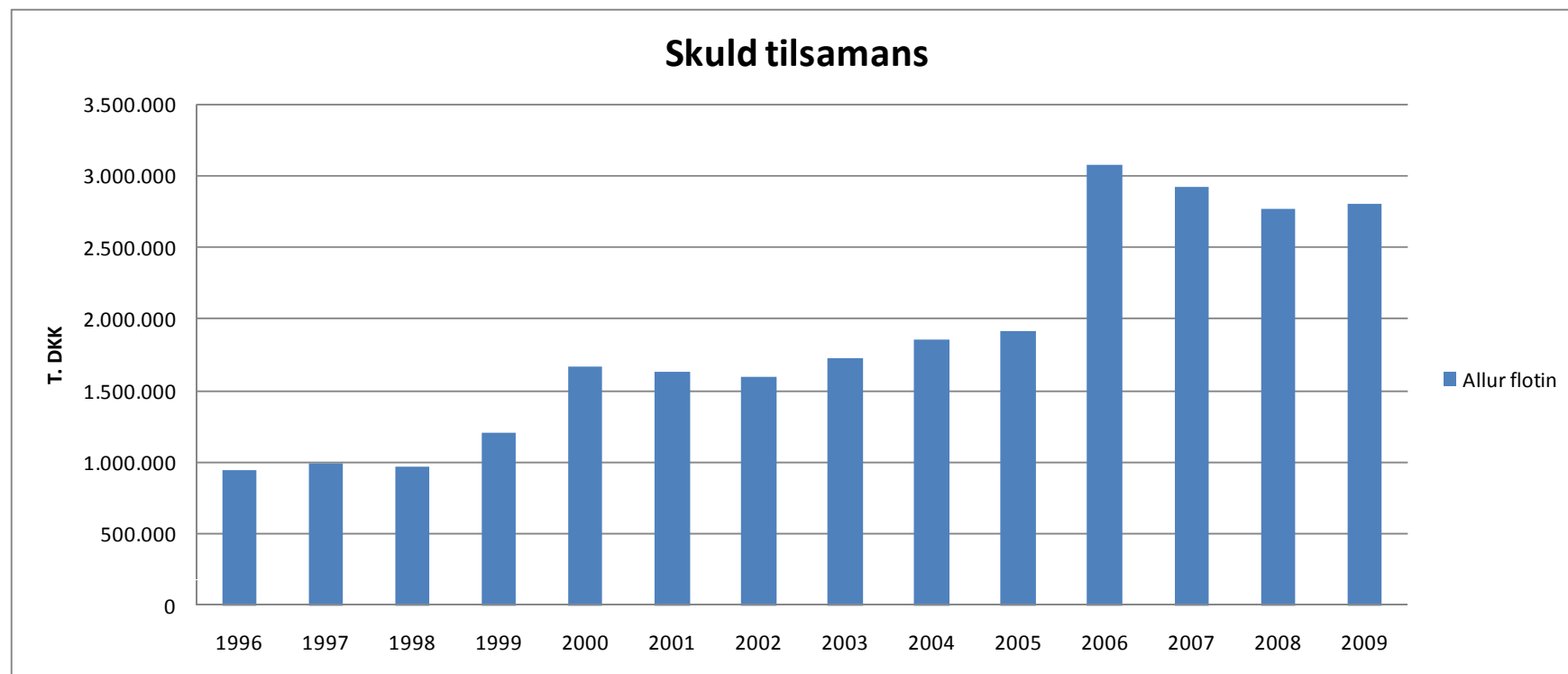
Eginogn

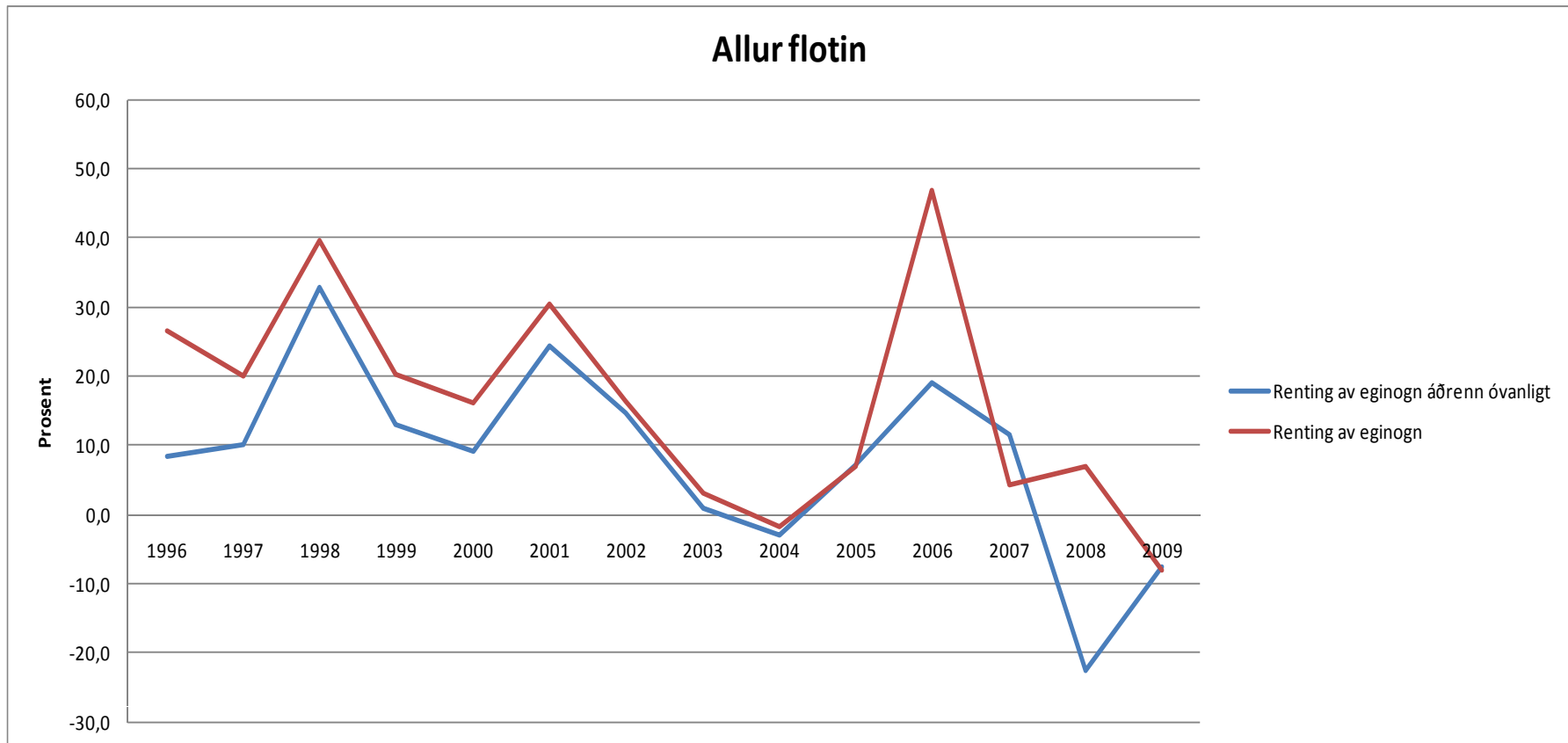
Eginogn

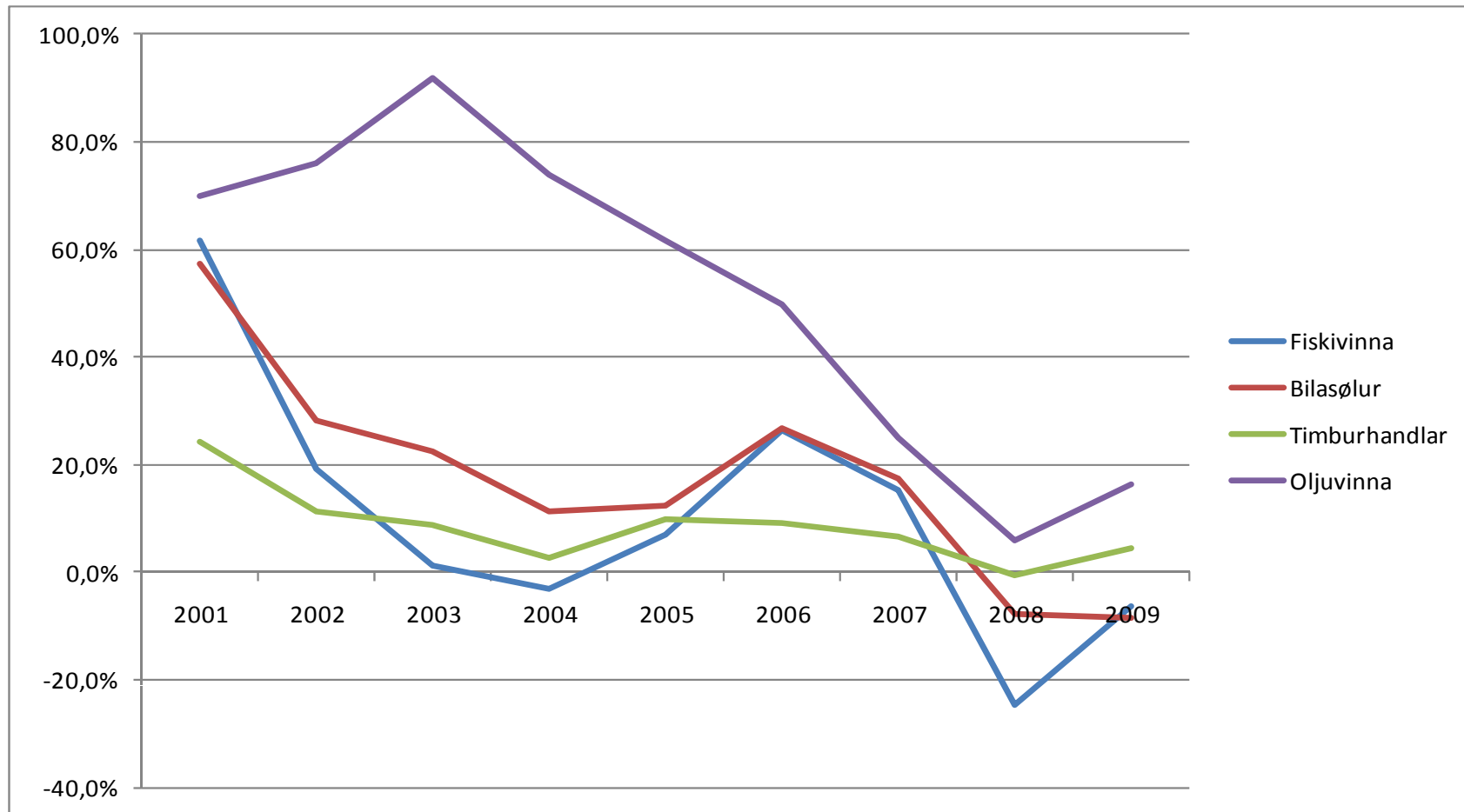
Skuld tilsamans

Renting av eiginogn

Eiginpeningsavkast áðrenn óvanligt

Størri úrtøku og effektivari vinnu

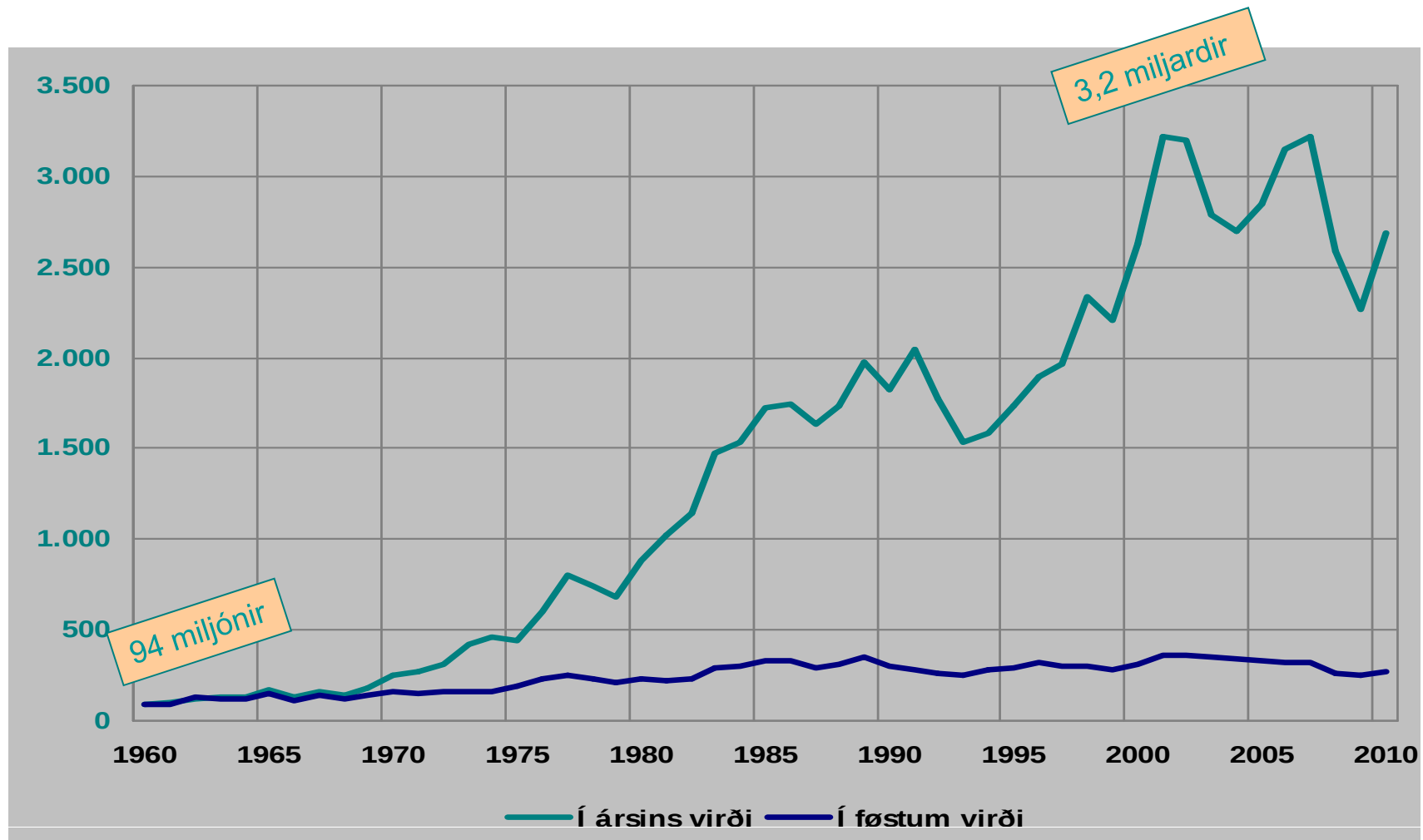
. . . ber tað til ?

Herman Oskarson, Hagstovan

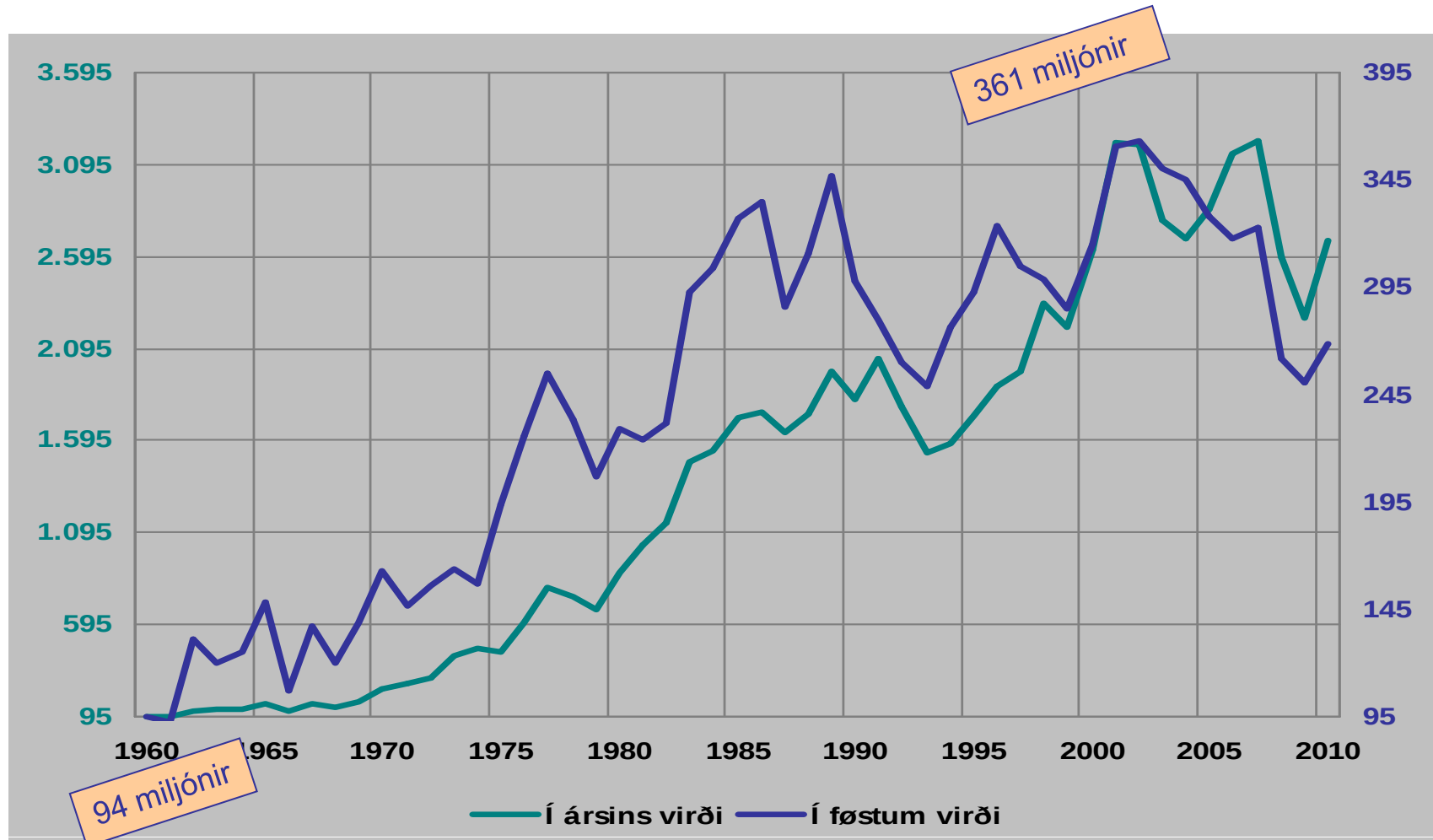
Taltílfarið

- Útflutningurinn af fiskaúrdráttum (uttan alifisk) – “ein stór integrerað fyrirþoka”
- 1960-2010, nógv fiskaslög og fiskihættir
- Prístaal hvørt einstakt ár, liðað saman til eitt samanhagandi prístaal
- Fastvirðismát af útflutninginum – “konglomeratvøra í 1960-krónum”

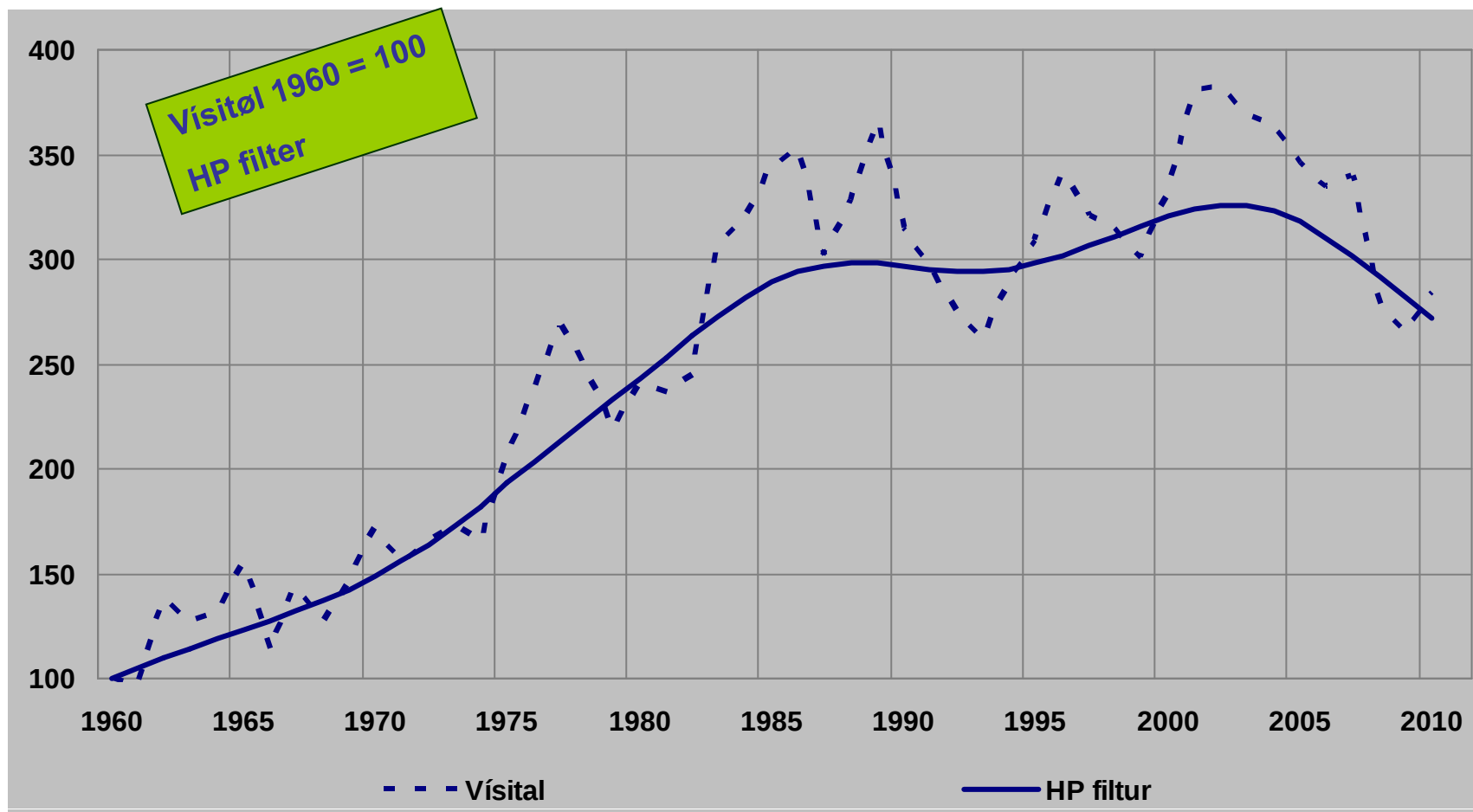
Fiskaútflutningur í ársins prísum

Ársins prísir og fastir prísir

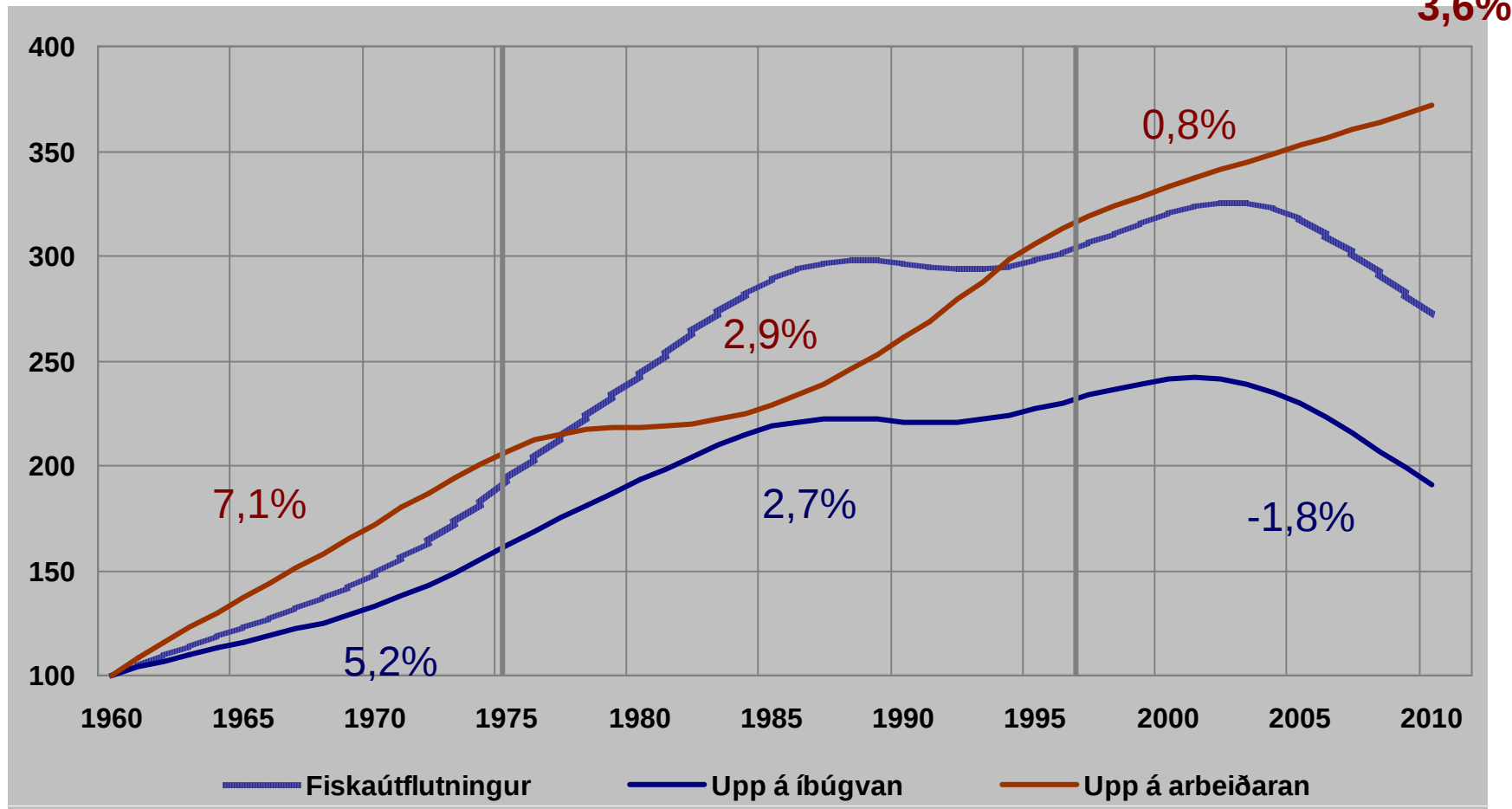

Útflutningur í fóstum virði

Avmarking av vælferðini

Tvífaldstíð
20 ár

Niðurstøður

- Vit tykjast hava fyri fleiri árum síðani hava nátt evstamarkinum fyri úrtøku úr havinum
 - Rímligt at eitt evstamark er
 - Tungt at vinda meira burturúr
- Vøxturin í produktiviteti hevur verið alt ov lítil seinastu árin
 - Einki sum bendir á at mark skuldi verið fyri betri produktiviteti

Takk fyri at tit lurtaðu

Væxtur í fiskaútflutningi

	Heildar- útflutningur	Upp á fólkið	Arbeiðs- þróduktivitetur
1960-1975	6,3%	5,2%	7,1%
1975-1996	3,0%	2,7%	2,9%
1996-2010	-1,0%	-1,8%	0,8%
1960-2010	2,9%	2,2%	3,6%
Tvífaldstíð (ár)	24	32	20

Felagið Peningastovnar

Hvussu kundi tað verið?

“Fiskivinnan í Føroyum sæð frá íleggjara
sjónarhorni”

Fiskivinnuting

22. mars 2011 í Norðurlandahúsinum

John Rajani, stjóri BankNordik

1. Hvussu hugsa íleggjarar?
2. Íleggjarar síggja möguleikar
3. Íleggjarar meta um váðan (risiko)
4. Niðurstøða – er vinnan áhugaverd?
5. Hvat kann betrast?
6. Tilmæli

Hvussu hugsar ein íleggjari?

- Kapitalur er bæði eginkapitalur og fremmandakapitalur
- Ein peningastovnur hugsar í stóran mun sum eginkapitalur/eigari - tó meir um váðan!

Íleggjarar síggja möguleikar

Hvat sær íleggjarin so í føroyskari fiskivinnu?

- Áhugavert tilfeingi
- Stórur eftirspurningur eftir fiski - nøgdin er avmarkað men eftirspurningurin er vaksandi
- Globalur marknaður
- Sjógvurin er reinur
- Førleikarnir/royndirnar eru tilstaðar
- Starvsfólkatilfeingi er til staðar
- Möguleika at vinna pening

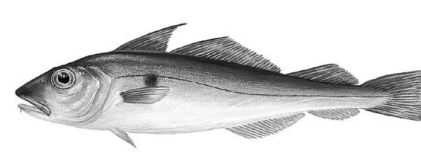
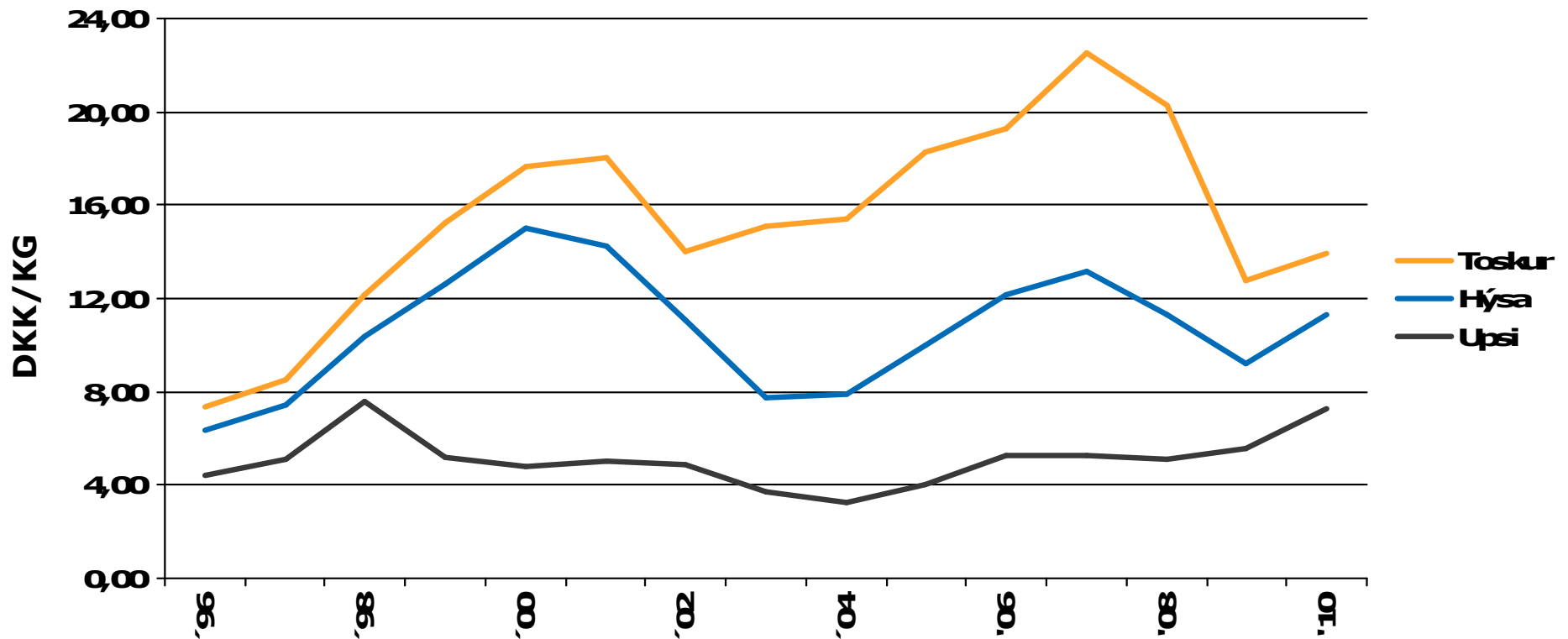
Eingin ivi er um at möguleikarnir eru fleiri

Hvörjir eru so týðningamestu váðarnir?

1. Marknaðar váðar
2. Lívfrøðiligir váðar
3. Rakstrarligir váðar
4. Politiskir váðar

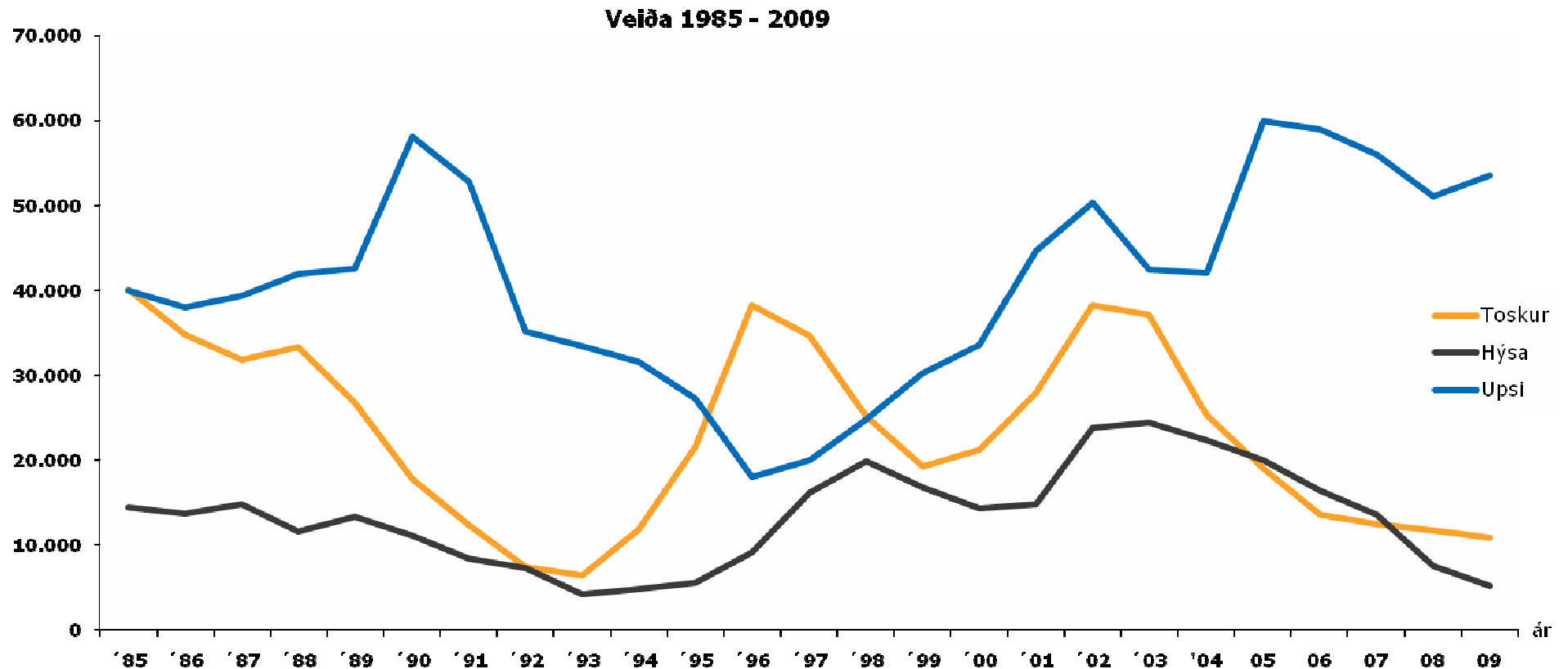
Marknaðarváði

Prísurin er skiftandi, vit hava sera lítla – fyri ikki at siga onga - ávirkan á prísin!

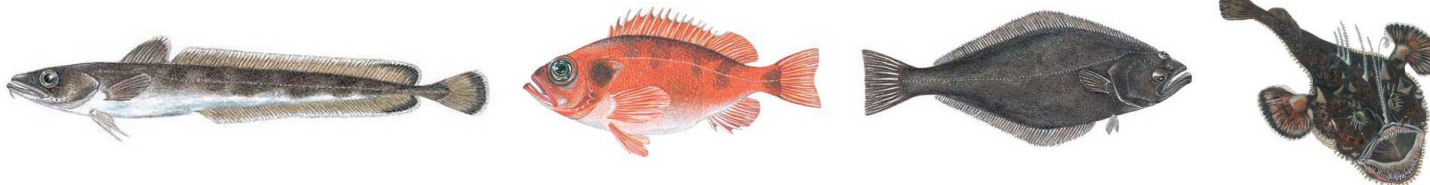
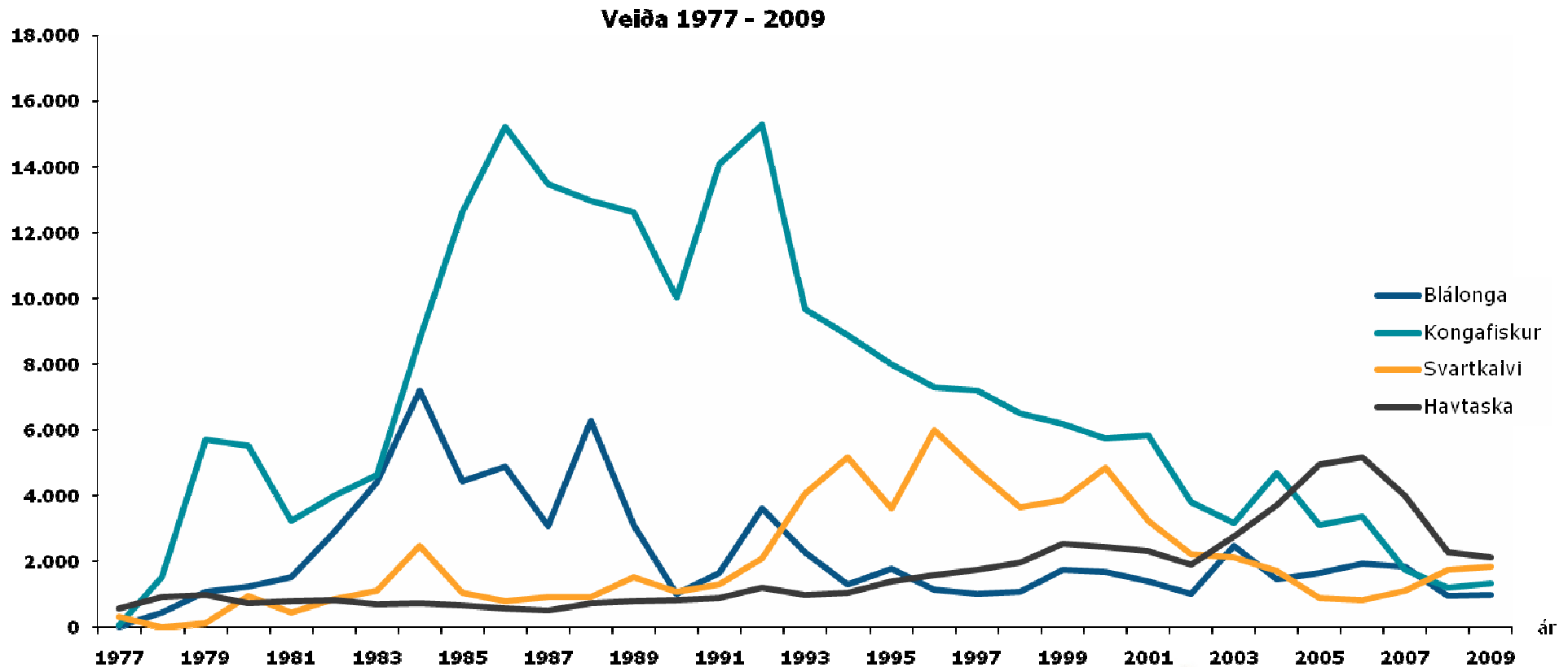
Lívfrøðiligur váði

Váðin eru stórir, m.a. tí vit ikki duga nóg væl at umsita okkara tilfeingi

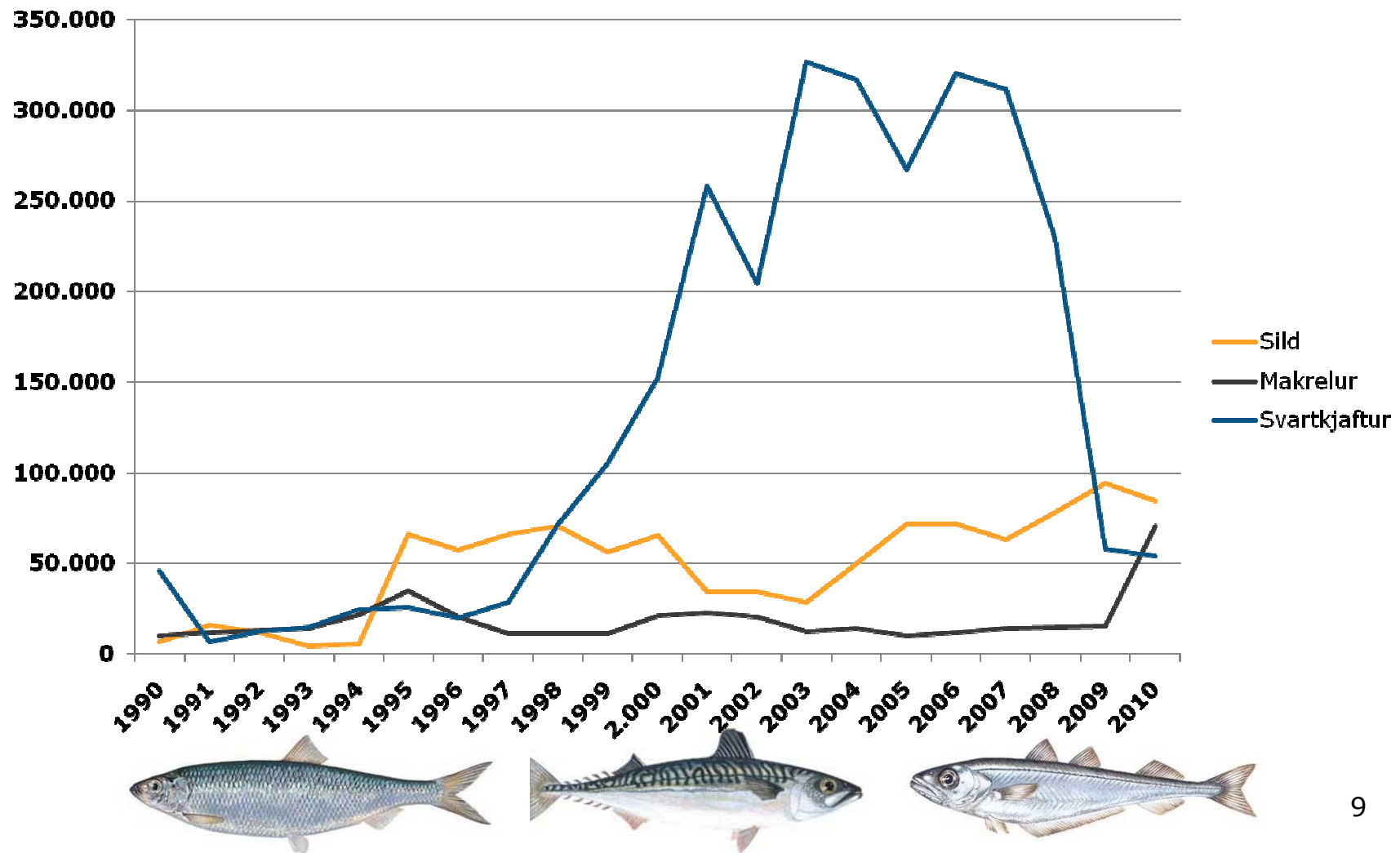
Lívfrøðiligur váði

Okkurt umsita vit sjálvi og okkurt umsita vit í felag við
øðrum tjóðum

Lívfrøðiligur váði

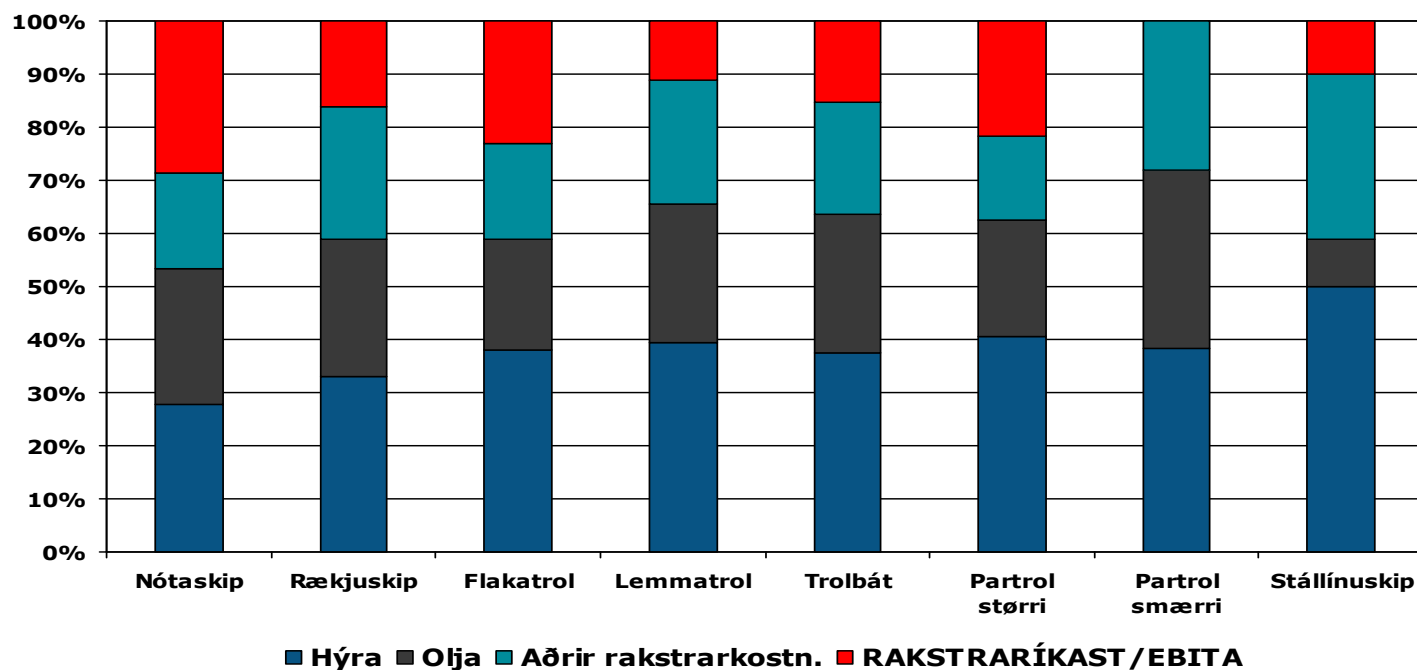
Fær makrelurin somu lagnu sum svartkjafturin?

Rakstrarligur váði

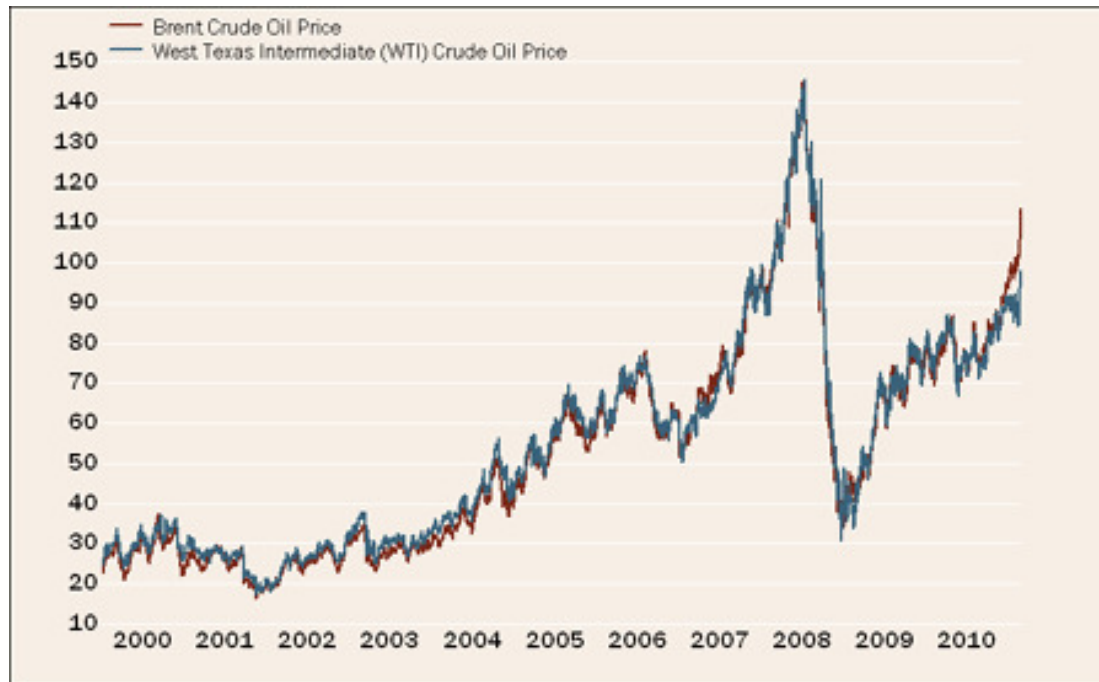
Flestu skip eru orkukrevjandi og kapital tung, hetta merkir at skipini eru rakstrarliga bundin at oljuprísi og rentustøði

Netto söluvirði býtt sundur í % 2010

Rakstrarligur váði

Gongdina í oljuprísinum hava vit onga ávirkan á – tað eru tað onnur, ið hava!

Lóggávan avmarkar munandi möguleikunum at “optimera” raksturinn í vinnunni

Týðandi avmarkingar

1. Avmarking á 25%, tá talan er um sölumáttanlands
2. Avmarking á 33%, tá talan er um útlenskar eigarar
3. Avmarking, tá talan er um virking umborð
4. Avmarking, tá talan er um at flyta dagar millum skipabólkar
5. Avmarking á hvussu nógv loyvi ein kann eiga í einum skipabólki

Ein skipa liberalisering av lóggávuni vil føra til minni rakstrarligan váða tí fyrirkurnar hava størri möguleika at tillaga seg. Hetta kann m.a. hava við sær:

- **Konsolidering** – størri eindir - har hetta kann verða ein fyrirkunur!
- **Meir samstarv við útlenskt feløg** - har hetta kann verða ein fyrirkunur!
- **Meir virking umborð** – har hetta kann verða ein fyrirkunur!

Politiskur váði er m.a. tá ognar rættindi hjá privatum og fyrítøkum kunnu verða hótt av politiskum avgerðum

Í Føroyum kom í 2007 í gildi ein lóg

LØGTINGSLÓG NR. 68 FRÁ 7. JUNI 2007 UM BROYTING Í LØGTINGSLÓG UM VINNULIGAN FISKISKAP

Her stendur m.a.:

"§ 7 b. Veiðiloyvi, latin sbrt. hesi lóg, hava gildi til 1. januar 2018.
Stk. 2. Tá veiðiloyvi fer úr gildi sbrt. hesi lóg, fella samstundis øll fiskirættindi burtur, herundir fiskidagar, egnir kvotupartar, egnar hjáveiðikvotur og onnur fiskirættindi, ið latin eru sbrt. lógini.

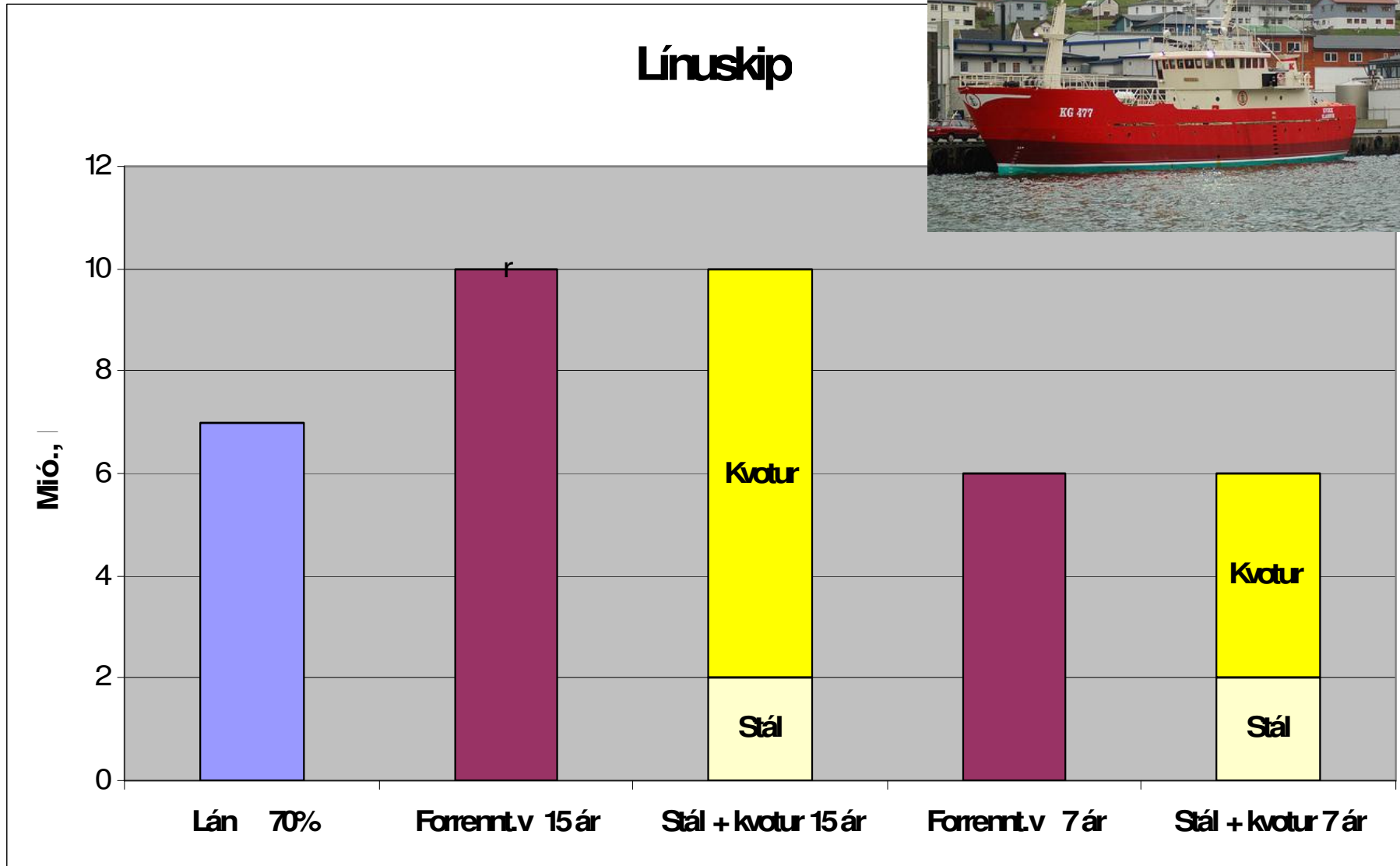
Í somu lóg stendur eisini:

Stk. 5. Veiðiloyvi og fiskiloyvi kunnu ikki setast í veð.

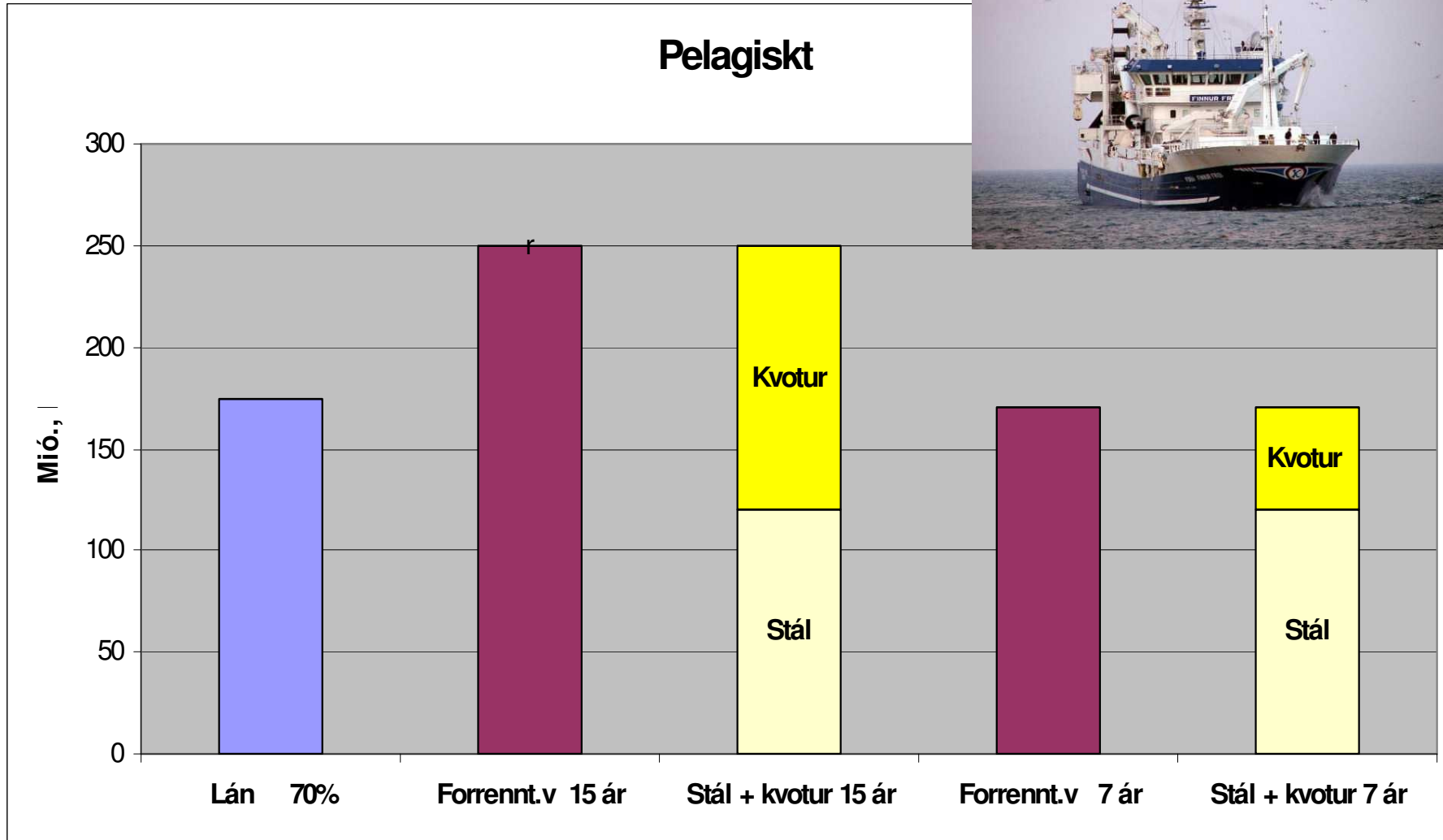
Lógin er ein stórur trupulleiki fyri føroyska fiskivinnu tí hon sigur ikki hvat hendir aftaná 1. januar 2018

Politiskur váði

Avleiðing av lögtingslóg (dømi)

Avleiðing av lögtingslóg (dømi)

Fiskivinnan er trupul at fíggja, tí váðin er ov stórur í mun til lønsemi

Støðan í dag

Fiskivinnan er ein sera áhugaverd vinnugrein, **men**

1. **Marknaðar váðarnir** eru stórir við skiftandi prísnum á heimsmarknaðinum
2. **Lívfrøðiligu váðarnir** eru stórir. Við eini betri umsiting av tilfeinginum kunnu vit minkað um hendan váðan – helst munandi!
3. **Rakstrarligu váðarnir** eru fleiri, prísinn á oljuni og rentustøðið kunnu vit ikki gera so nógv við, men vit kunnu geva vinnuni munandi betri karmar so hon kann tillaga seg og gerast meir lønandi
4. **Politiski váðin** er í lýtuni so stórur, at tað er ikki hugsingur um hjá peningastovnum at fara undir at fíggja størri og betri fiskiskip

Niðurstøðan er tí:

At fiskivinnan, í dag, er ikki serliga áhugaverd fyri peningastovnarnar at fíggja!

Hvussu kundi tað verið?

- Vit fáa ikki gjørt nógv við fiskaprísirnar
- Vit fáa ikki gjørt nakað við oljuprísirnar
- Vit fáa ikki gjørt nógv við rentuna, tí mugu vit

Fokusera uppá tað, sum vit fáa gjørt nakað við!

1. Vinnan má vita hvat støðan verður eftir 1. januar 2018
2. Umsitingin av tilfeinginum eigur altíð at skipast soleiðis at hon er burðardygg
3. Karmarnir hjá vinnuni mugu gerast minni avmarkandi
4. Reiðarí eiga at hava møguleika at veðseta síni fiskirættindi

Fiskivinnan í Føroyum er í dag ikki áhugaverd hjá íleggjarum - serliga um talan er um langtíðarløgu - men tað kann hon gerast um rættar avgerðir verða tiknar

Takk fyri

Burðardygg og lönandi fiskivinna

**Eilif Gaard
Havstovan**

Fiskivinnutingið, 22. mars 2011

Innihald

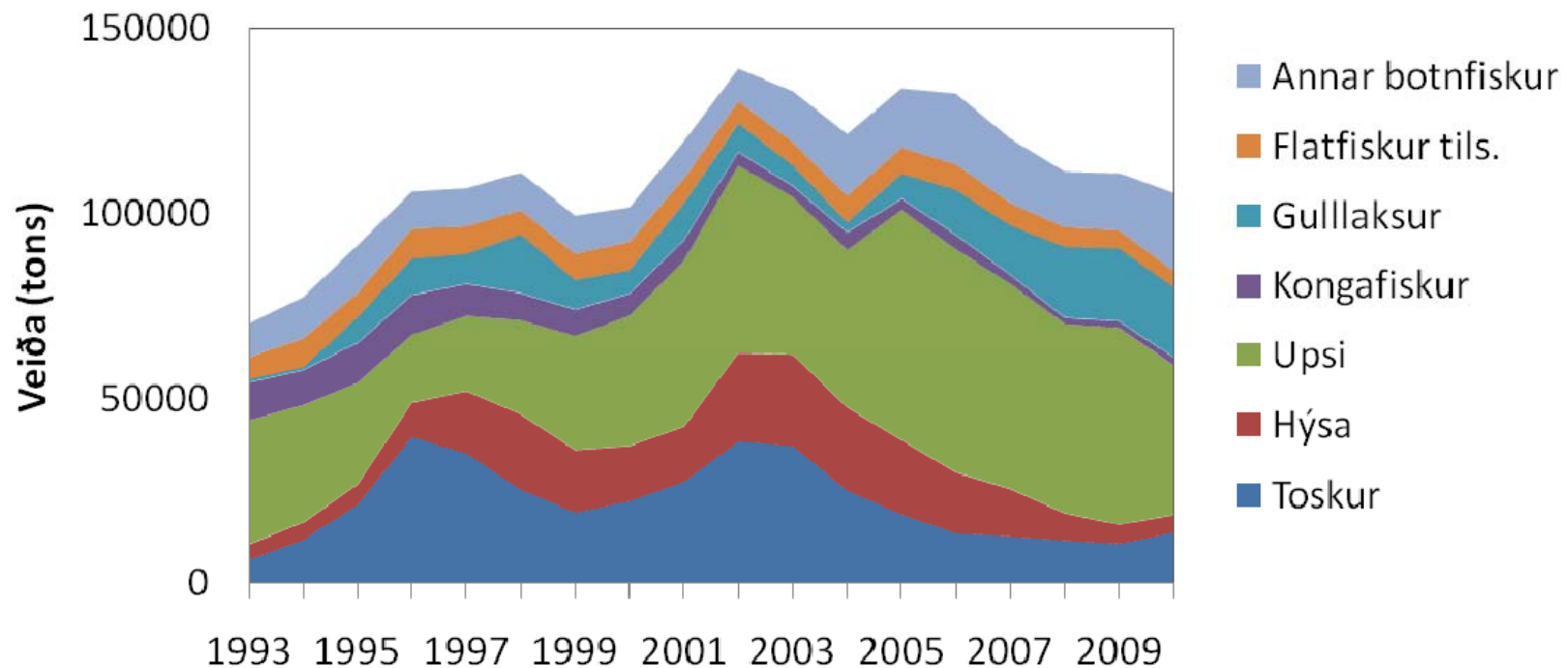
- Lívfrøðiligar og vinnuligar fortreytir
- Umsiting av tilfeinginum
 - Verandi leistur
 - Møguligur leistur frameftir

Spurningar

- Fáa vit mest möguligar úr fiskivinnuni?
- Er fiskivinnan lokkandi?
 - Fíggjarliga,
 - Arbeiðsliga
 - Umdømi
- Hava hetjurnar hetjustatus?

Lívfrøðiligu fortreytirnar

Botnfiskaveiða 1993-2010

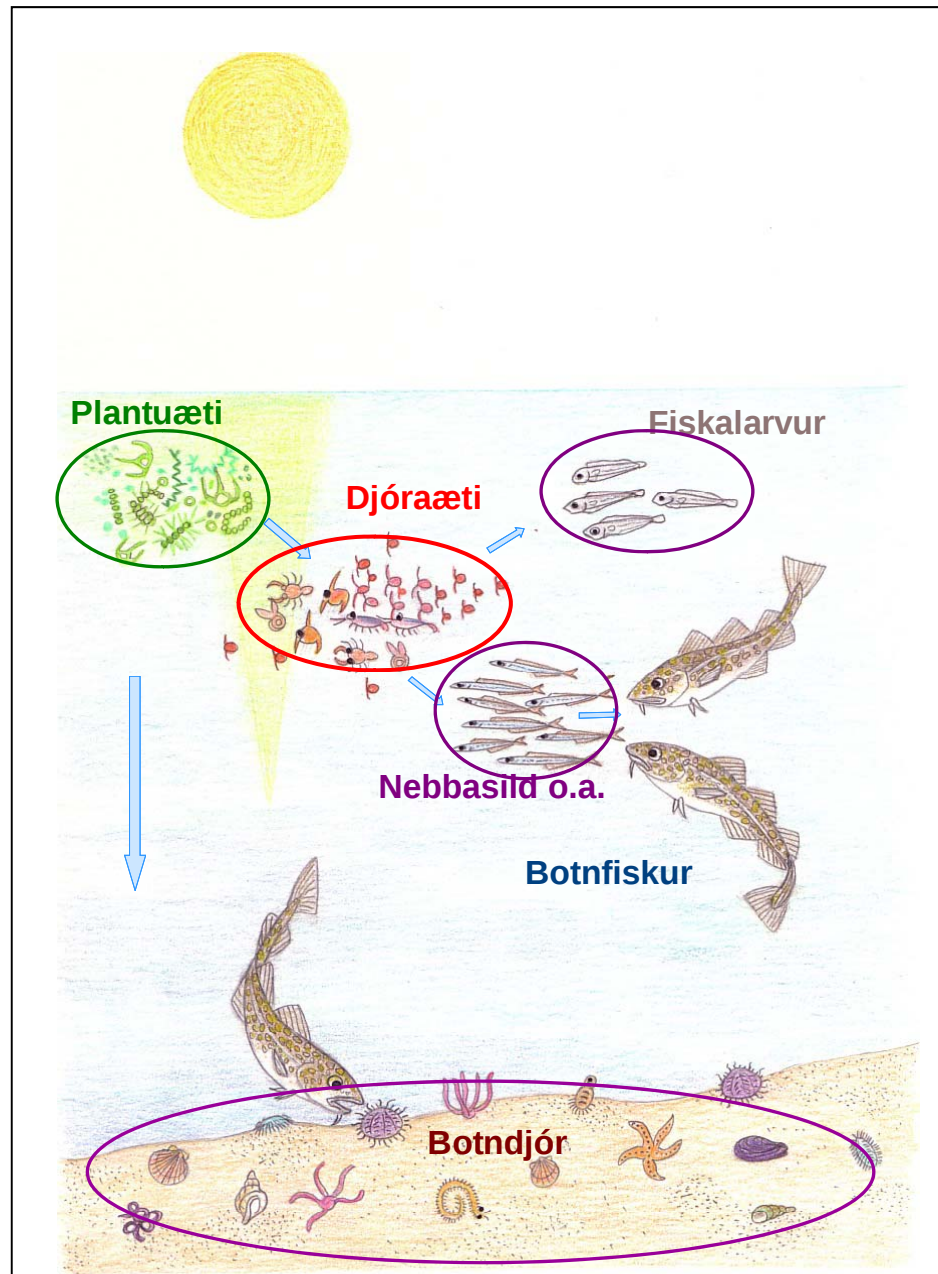
- Ber til at økja um veiðuna? - **Ja, partvís**
- Ber til at fáa javnari veiðu? - **Ja, nakað.**
- Ber til at økja um inntøkurnar? - **Ja, nógv.**

Vistskipanin á Landgrunninum

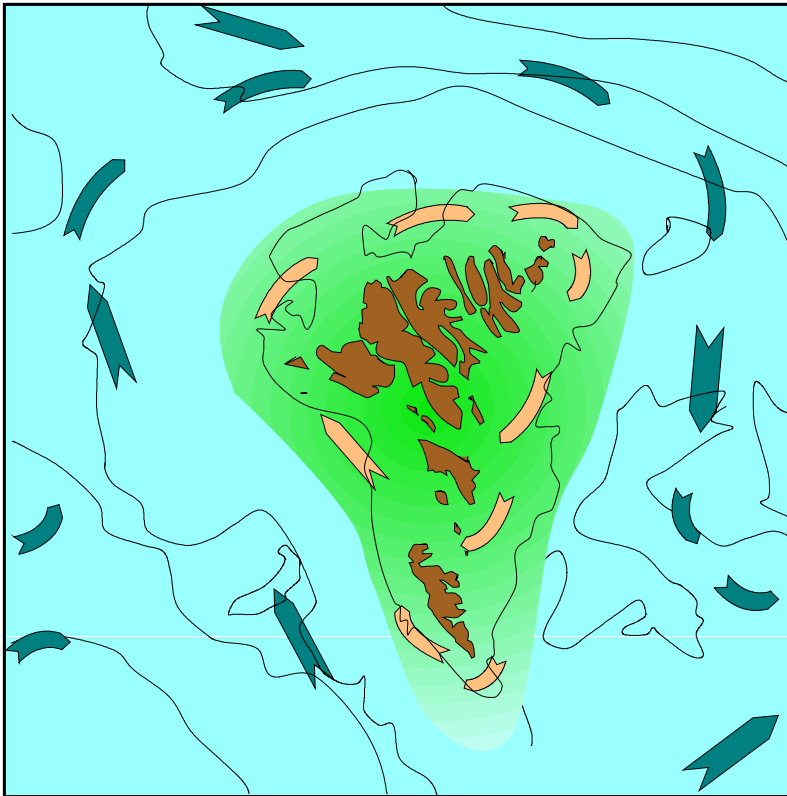
Einfalt yvirlit

Ber til at ávirka pílarar?

Ja, summar

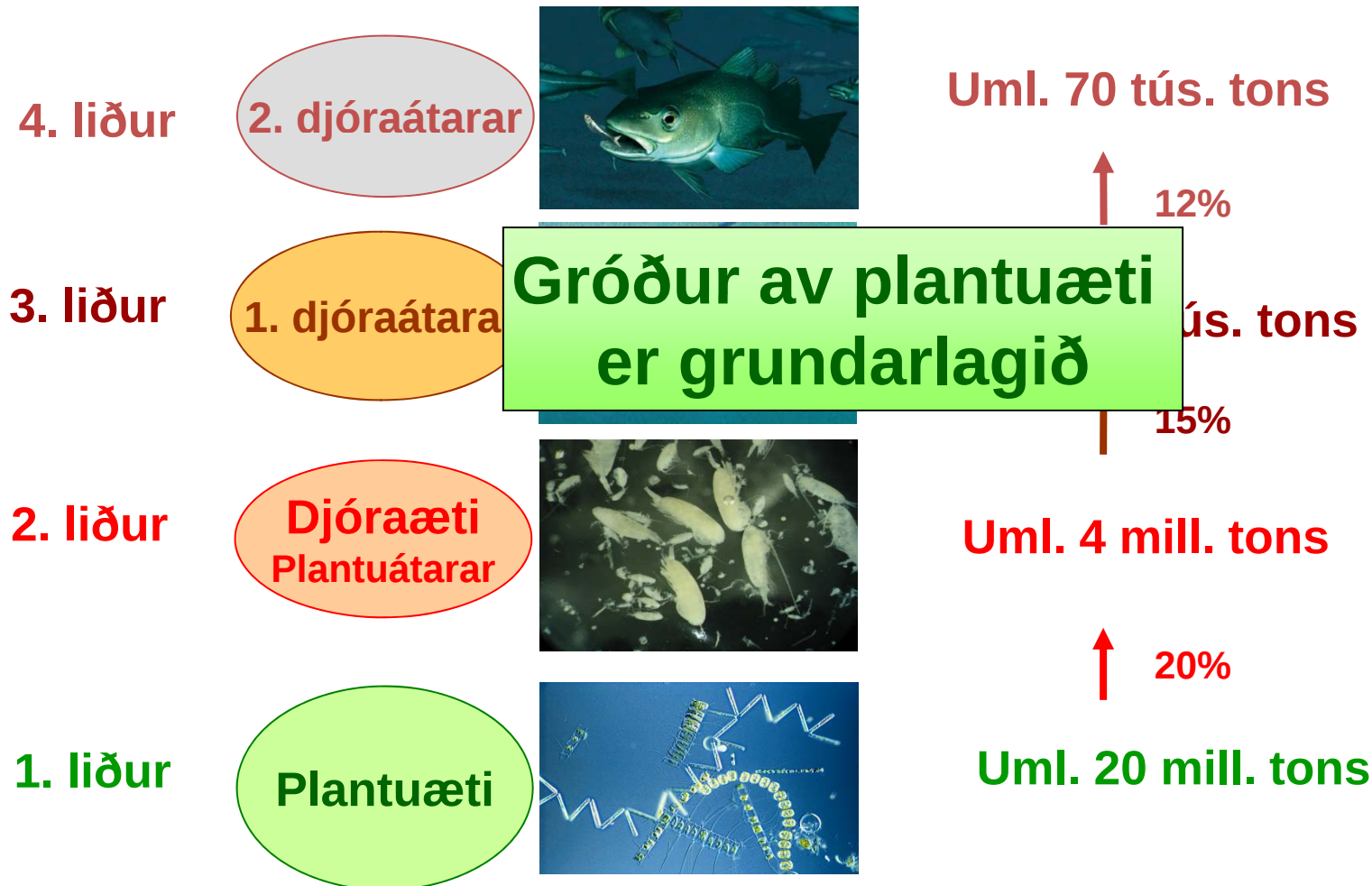
Vistskipanin á Landgrunninum

- Sjógvurin á landgrunninum er skildur rættiliga væl frá opna havinum utanfyri
- Serskild vistskipan

Flutningur av orku í fæðiketunum á Landgrunninum

(Framleiðslan á botni er ókend)

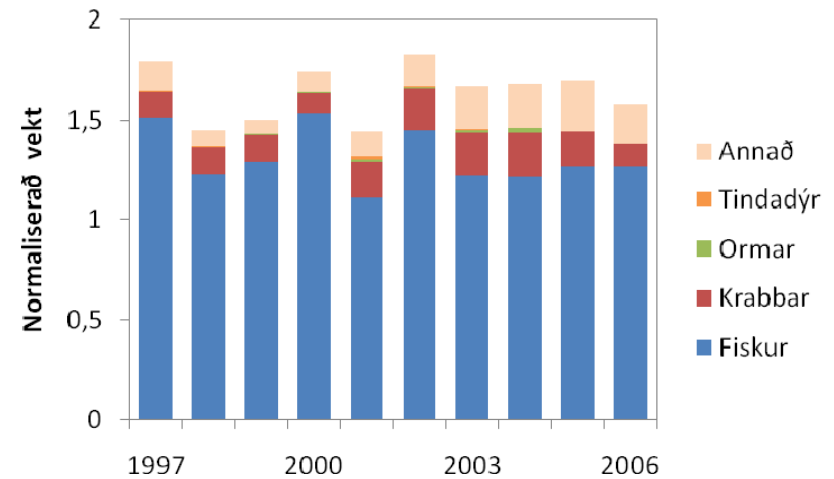
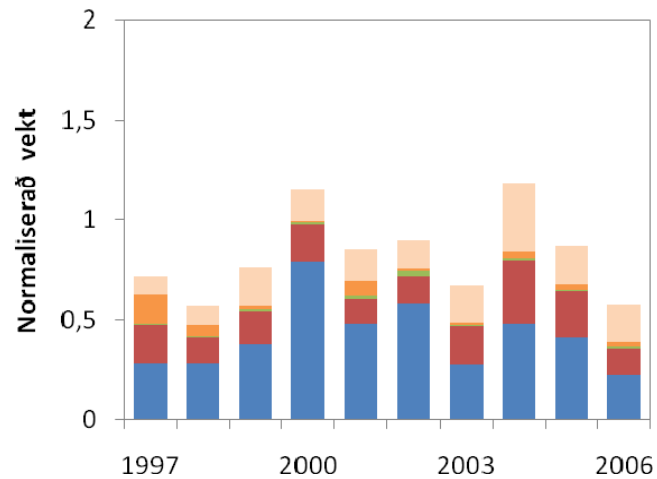

Magainnihald

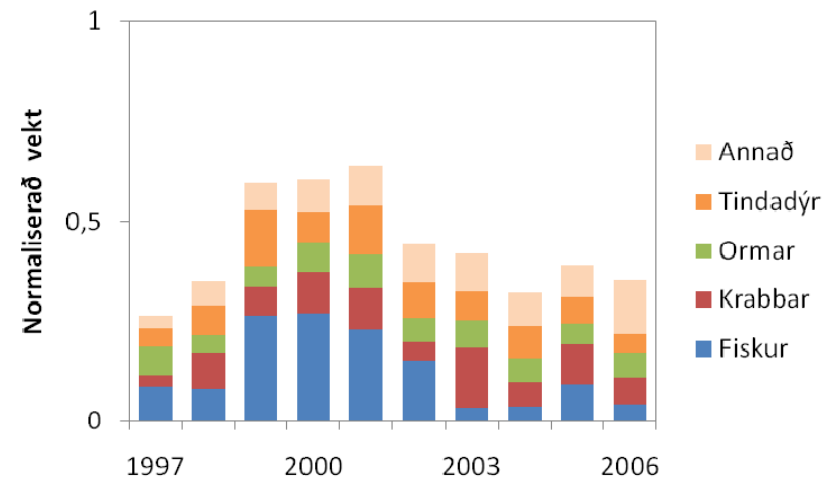
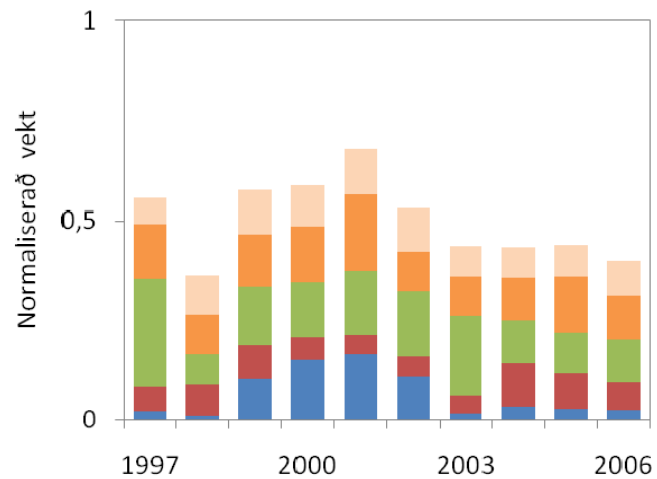
< 150 m botndýpi

> 150 m botndýpi

Toskur

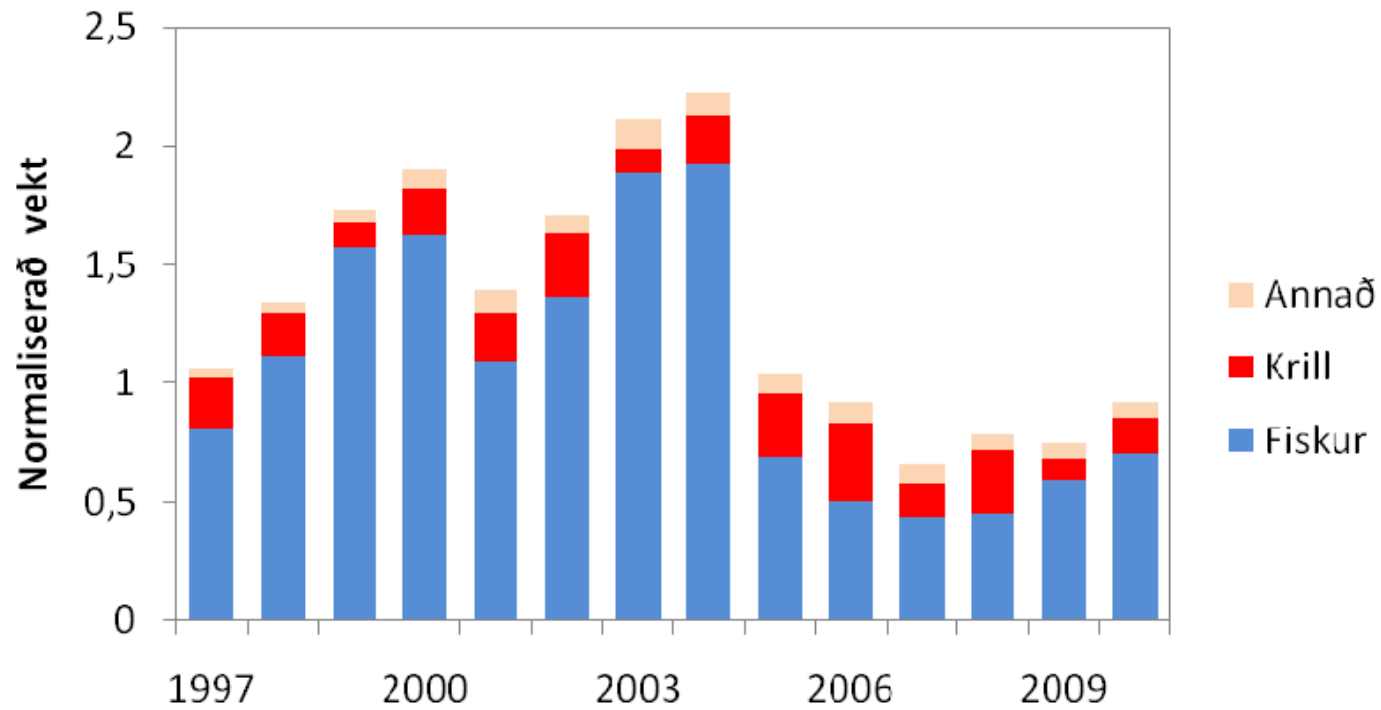

Hýsa

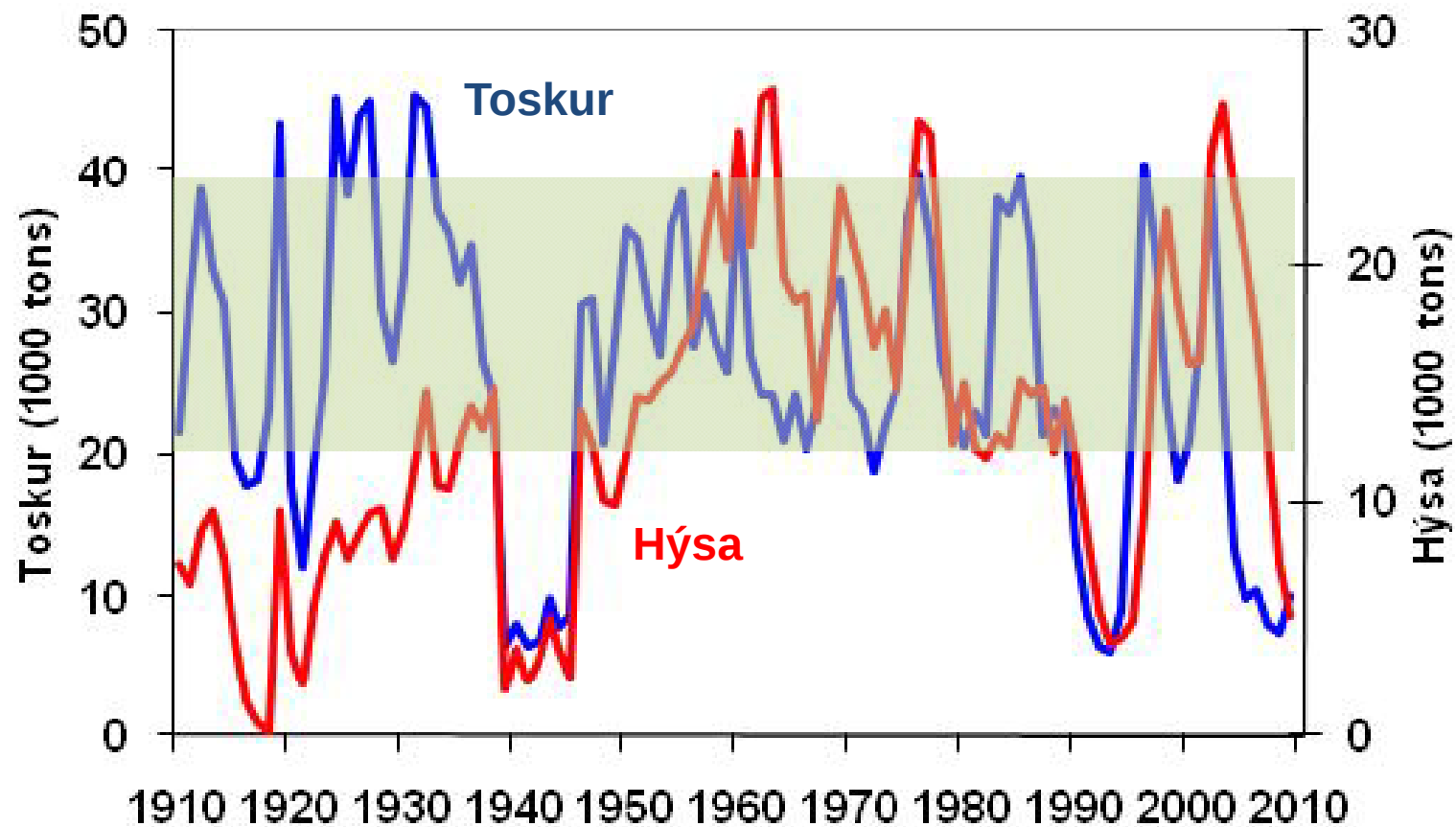

Magainnihald

Upsi

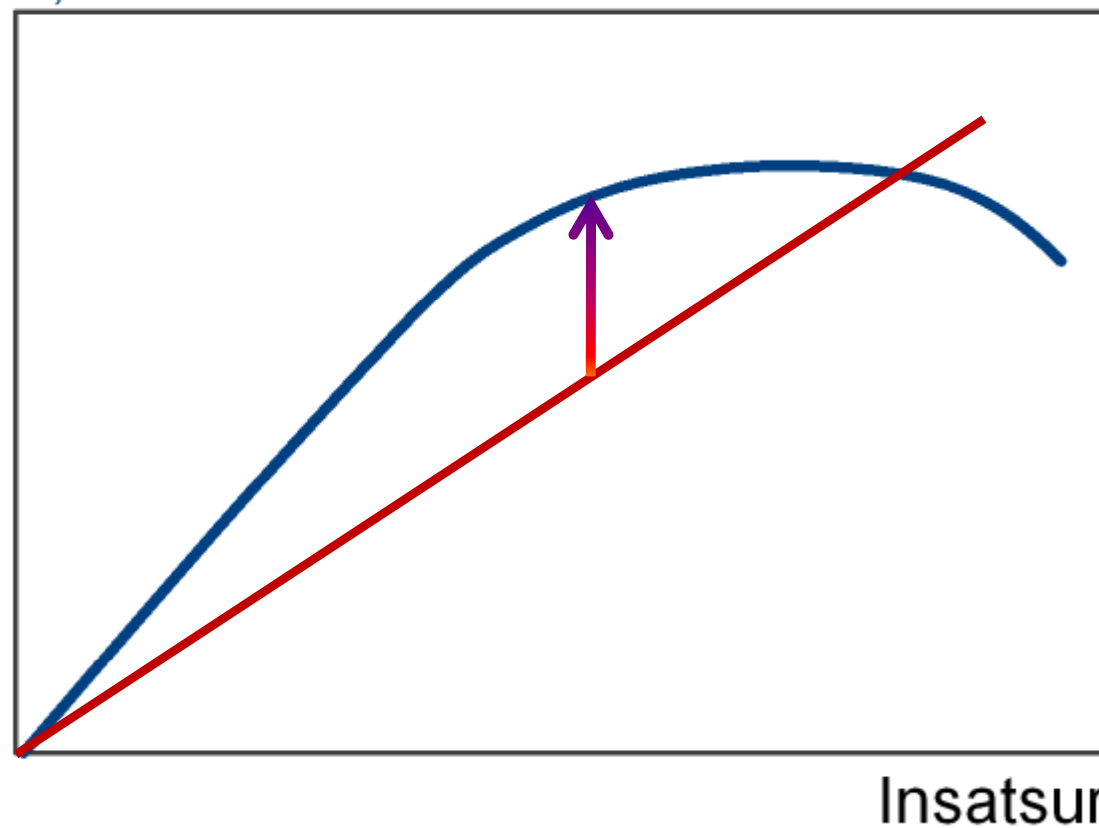

Veiða av toski og hýsu 1910-2010

Inntøkur heldur enn nógð

Inntøkur, Útreiðslur

Karmar og krøv

- Sum tann fyrra av okkara høvðusvinnum, má hon
 - Umsitast eftir vinnuligum fortreytum. Javnt fíggarligt avkast er aðalmálið.
 - vera lokkandi
 - krøv um sjálvbjargni, góðsku og at taka allar úrdráttir til lands.

- Kapasiteturin má lagast til tilfeingið (ikki øvugt...)
 - Skipaðir karmar, ið eru kappingarførir við aðrar vinnur

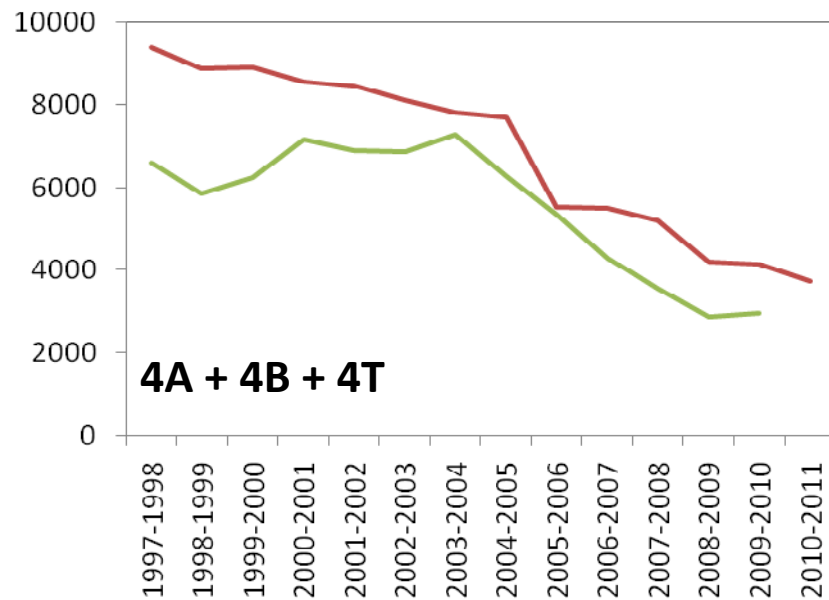
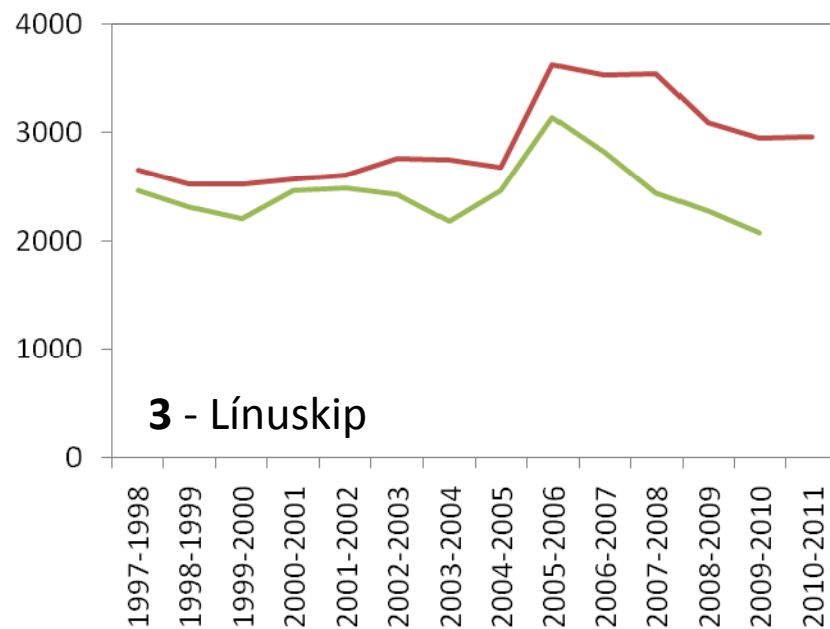
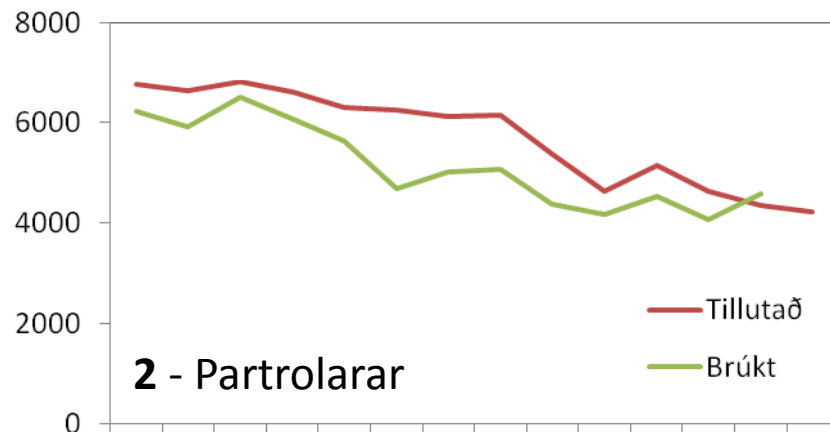
Framtíðar ráðgeving

- Tekur støði í vistskipanum, heldur enn í einstøku fiskastovunum
- ICES broytir mannagongd
- Fakliga krevjandi
 - Føroyski landgrunnurin vælegnaður.
 - Havstovan er heilt væl við.
 - Meira vitan má tó til.
- Framtíðarmál: model fyri landgrunnin, ið skal vera amboð at optimera úrtøkuna

Umsiting av tilfeinginum

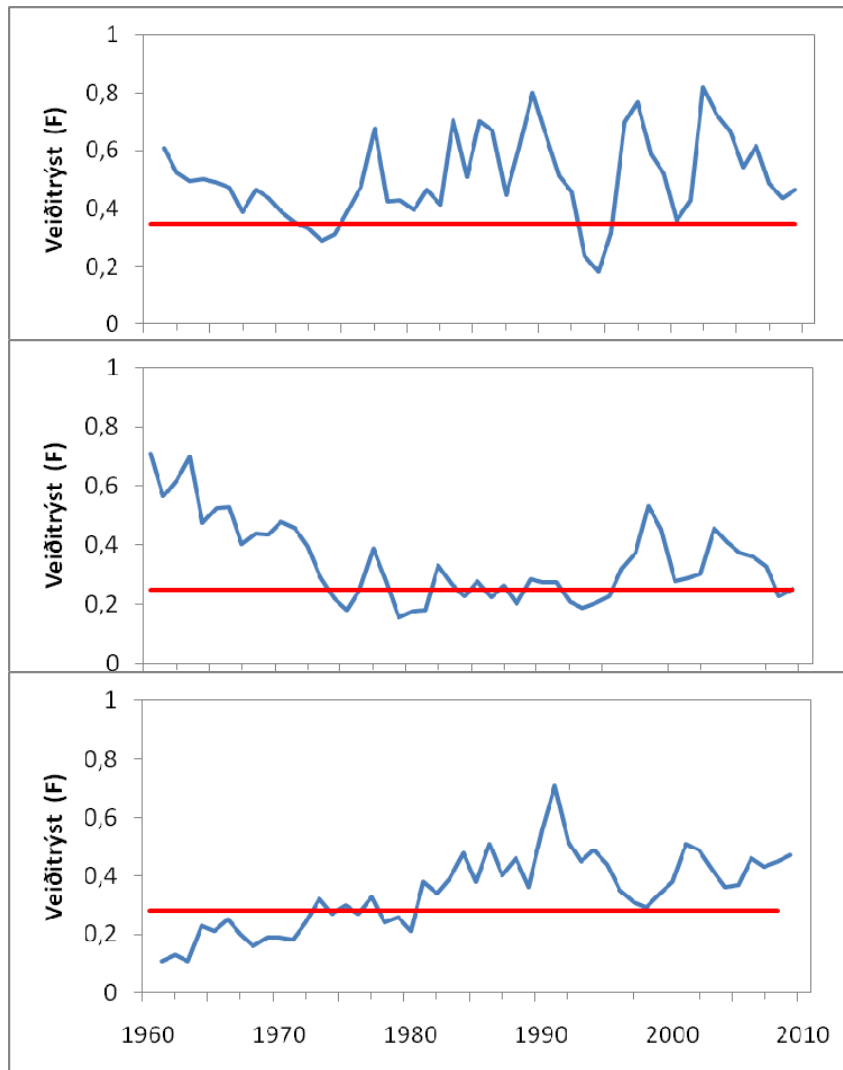
Fiskidagar

skulu reglura veiðitrýstinum

Afturlítandi...

Veiðitrýst

Toskur

Hýsa

Upsi

Verandi mannagongd

1. Havstovan letur landsstýrismanninum eitt tilmæli
2. Fiskidaganevndin letur landsstýrismanninum eitt tilmæli
3. Landsstýrismaðurin ger lógaruppskot um fiskidagar og aðrar ásetingar fyri komandi fiskiár
4. Løgtingið viðger uppskotið og samtykkir lóg

Vansar við verandi mannagongd

1. Tilmælið frá **Havstovuni** tekur bert lívfrøðilig atlit. Eingi vinnulig, fíggarlig ella samfelagslig atlit verða latin.
2. Limirnir í **fiskidaganevndini** umboða hvør sín skipabólk. Hvørji ræsarúm hevur nevndin?
3. **Landsstýrismaðurin** fær tvey ymisk tilmæli.
4. **Løgtingið** er bundið av politiskum treytum

Okkum tørvar...

1. Eitt heildartilmæli, ið tekur støði í:
 1. Lívfrøðiligu fortreytunum
 2. Búskaparligu fortreytum
 3. Vinnulig og samfelagslig atlit
2. Landsstýrismaðurin tekur støðu og ásetir við kunngerð reguleringarnar fyri komandi fiskiár.

Ein leistur kundi verið...

1. Løgtingið ger rammulóg, ið tekur støði í lívfrøðiligari, fíggarligari og samfelagsliga burðardyggari nýtslu av tilfeinginum og tess umhvørvi.
2. Havstovan ger á hvørjum ári eina lívfrøðiliga statusfrágreiðing og eitt lívfrøðiligt tilmæli fyri komandi fiskiár.
3. Fiskimálaráðið setir eina nevnd, ið á hvørjum ári skal gera eitt umsitingarligt tilmæli. Nevndin kann t.d. vera sett saman við umboðum fyri umsitingina (Fiskimálaráðið), lívfrøði (Havstovan), fiskivinnuna og búskaparligari og samfelagsligari ekspertisu.

Nevndin ger tilmæli við støði í:

- a) Lívfrøðiliga tilmælinum
- b) Vinnuligu og búskaparligum fortreytum
- c) Samfelagslig atlit

Ein leistur kundi verið... (1)

2. Nevndin handar landsstýrismanninum eitt tilmæli um, hvussu fiskiskapurin fyri komandi fiskiár kann skipast.
3. Landsstýrismaðurin (ikki Løgtingið) tekur støðu til tilmælið og ásetir við kunngerð, reguleringar fyri komandi fiskiár.

Framløga um línufisk og saltfiskaframleiðslu

Jákup Poulsen, Inspect

Góðan dag

Jákup Poulsen

Útbúgving frá Fiskivinnuskúlanum í Vestmanna.

Arbeitt 10 ár innan saltfiskaframleiðslu.

7 ár á Fiskavirkinum í Gøtu og 4 av teimum sum virkisleiðari.

Tað síðsta ári havi eg arbeitt í egnum felag (Inspect). Har eg arbeiði við menning av saltfiski við serligum atliti til úrtøku og góðsku.

Í løtuni arbeiði eg fyri Fiskavirkið í Gøtu og Vaðhorn

Endamálið við framløguni er at upplýsa um samanhang ímillum

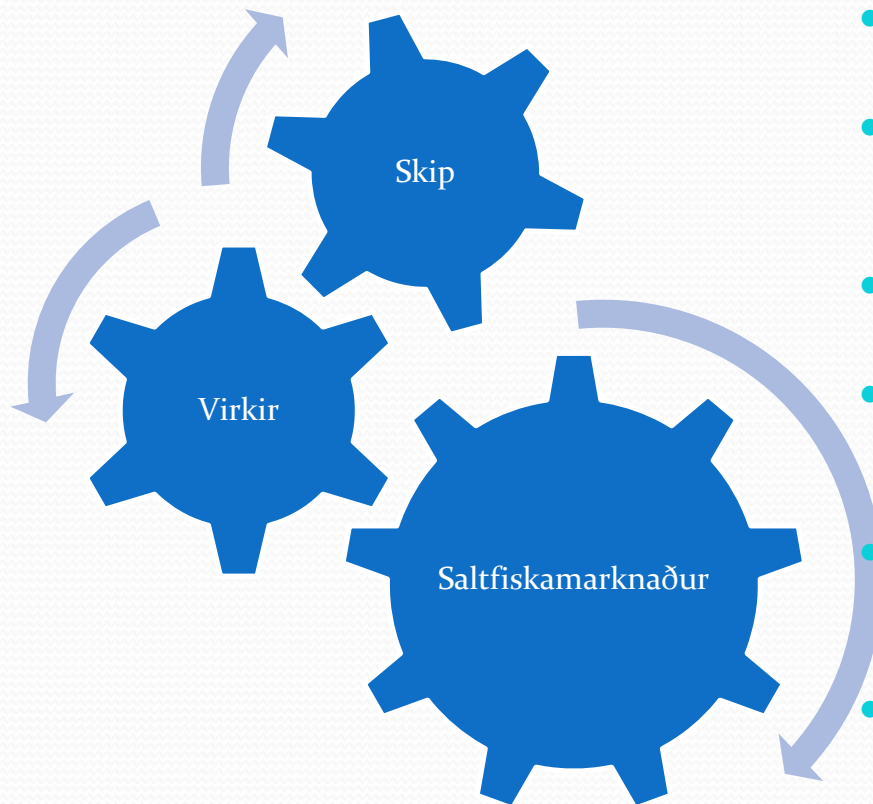
1. Rávørugóðsku og saltfiskagóðsku
2. Rávørugóðsku og úrtøku
3. Rávørugóðsku og endamarknað

Spurningar

- Er stöðan nòktandi, sum nú er ?
- Kunnu vit fáa meira burturúr línufiski ?
- Hvør hevur skyldina av, at stöðan er sum hon er ?

Vit eru í sama báti

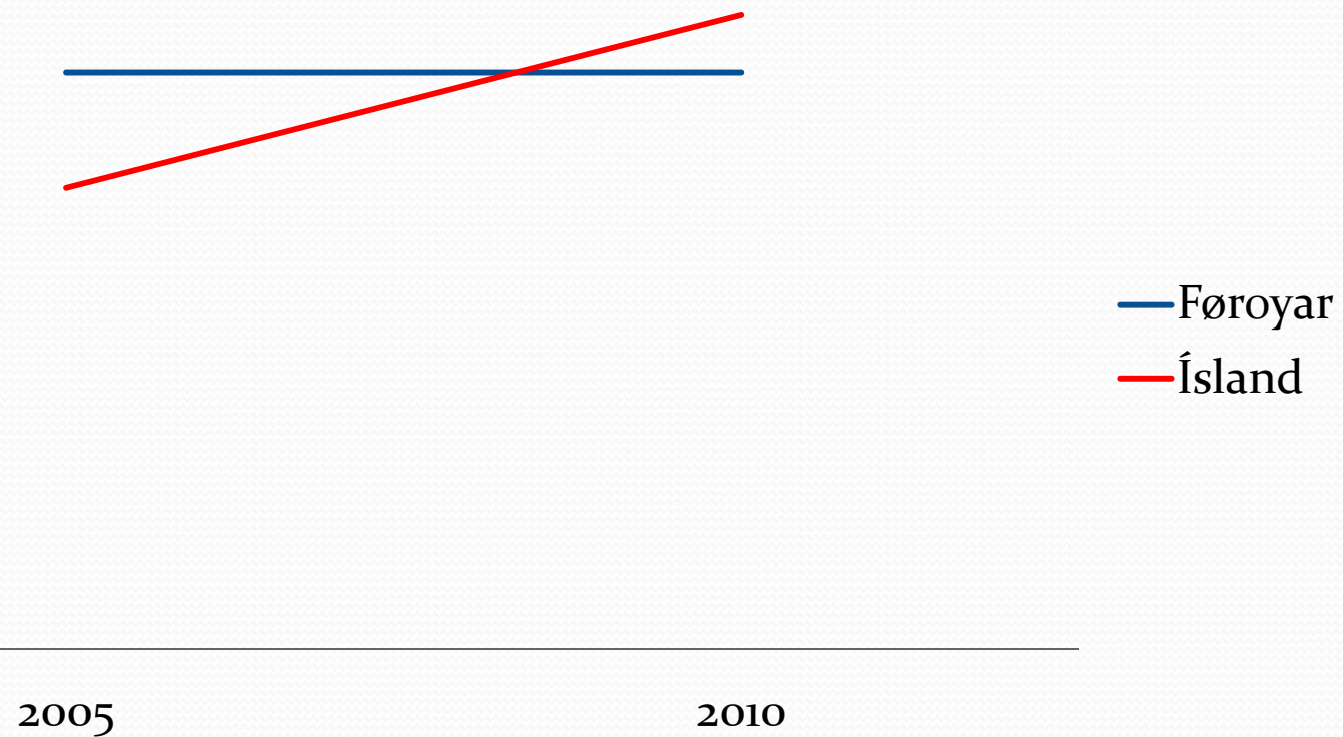

- Tað ræður um at fáa hjólini at mala
- Saltfiskamarknaðurin er hævðusmotorurin
- Keyparin av føroyskum línufiski frá føroyskum skipum, eru Spaniumenn og Italiumenn (Virkini eru millumlið)
- Keyparin er húsmóðurin ella matstovukokkurin
- Húsmóðurin ger ikki mun á, um tað er fiskur frá Vaðhorn, Fiskavirkinum í gøtu ella t.d. Kambi
- Húsmóðurin velur ímillum Føroyskan, Íslenskan ella t.d. Norskan saltfisk (dømi – kjøt)
- Hetta er vanlukkan, ið er á veg fyri Føroyskan saltfisk

Góðska, marknaður og langtíðaravleiðingar

Broyting í saltfiskagóðsku

Góðska

Prísur á saltfiski í Spania

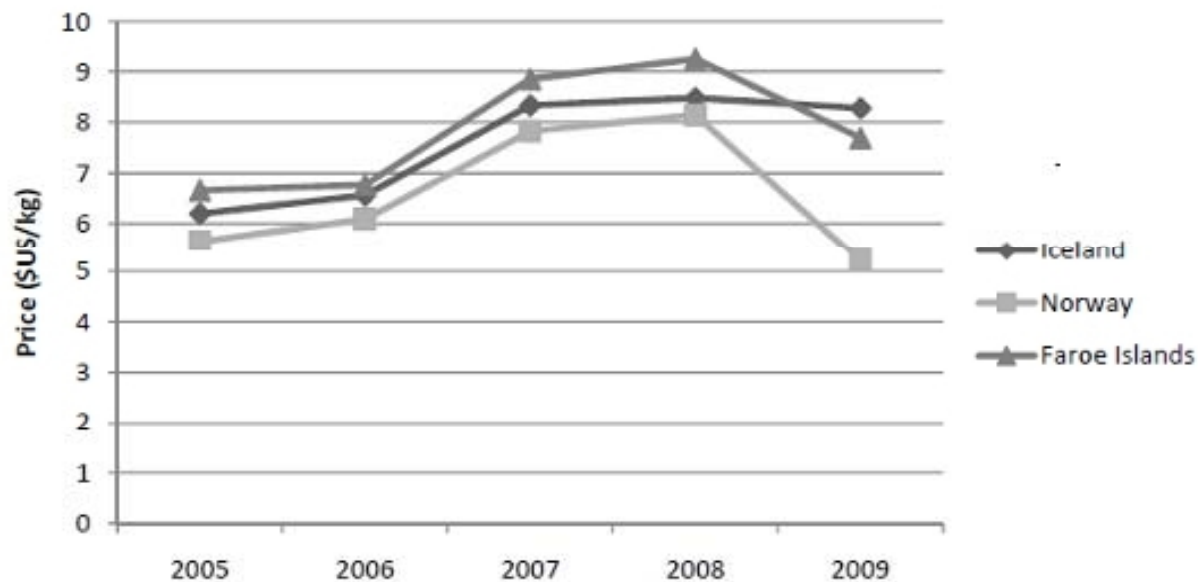

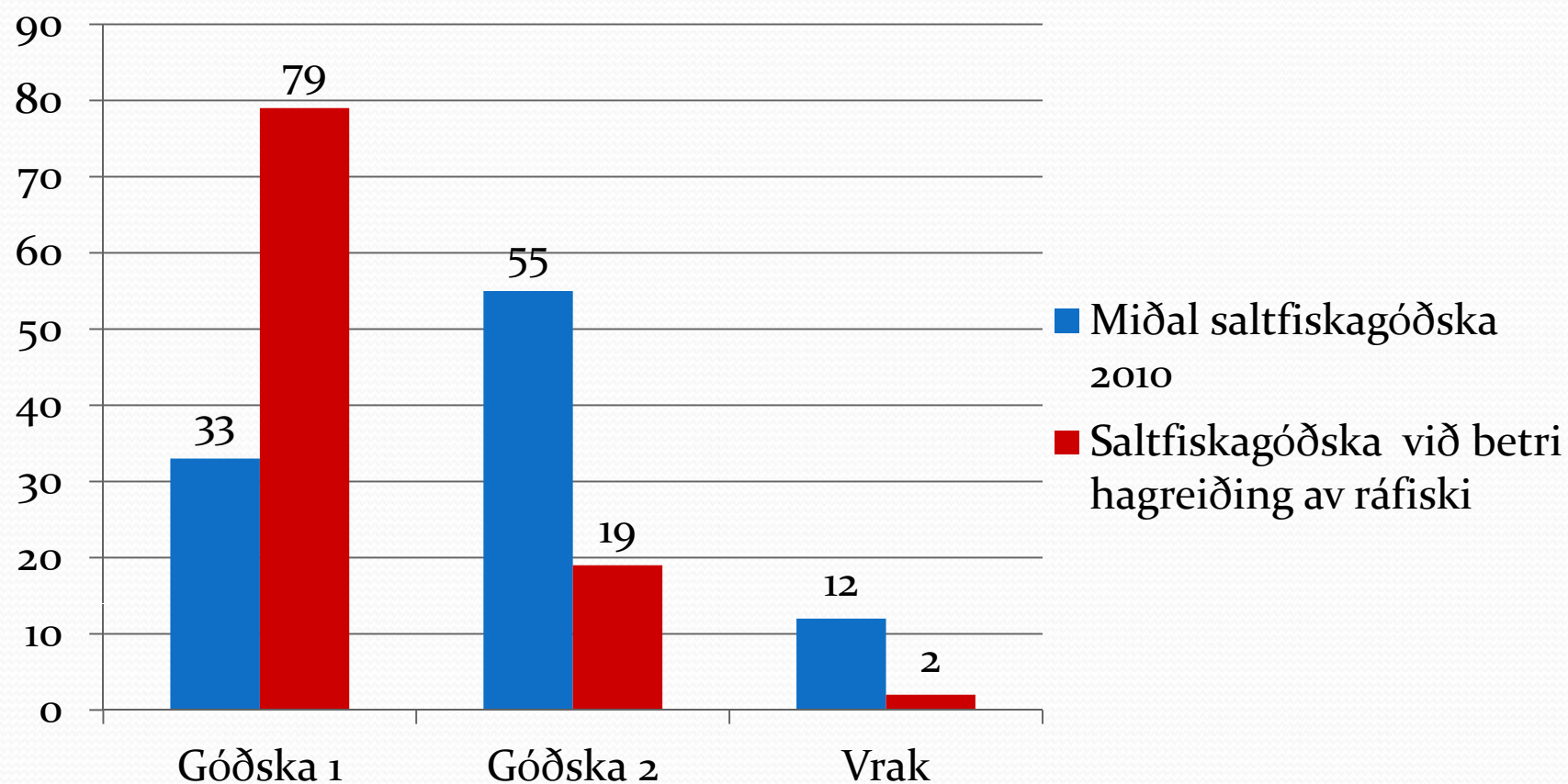
Figure 3. Price (Trade value/Net weight) of wet salted cod products from Norway, Iceland and Faroe Islands. The data represents data reported under HS030562: Cod salted or in brine not dried or smoked (Statistics Iceland 2010; UN ComTrade 2010).

Hvat er góðska

- Litur
- Brot
- Konsistensur
- Smakkur

Góðska og saltfiskavraking (Longa 20 tons RV)

Avleiðing í virði

- Stuttsgt 2 kr/kg RV
- Langsgt ?

Niðurstøða viðvirkjandi rávørugóðsku og saltfiskagóðsku

- Virkini eru ikki endaligi nýtarin (húsmóðurin)
- Góður ráfiskur = góðan saltfisk
- Góður saltfiskur = hægri prís
- Vánalig rávørugóðska ávirkar skipini beinleiðis

Rávørugóðska og ávirkan á úrtøku

Úrtøkuávirkan

Avhøvding

Maskinskering

Sproyting

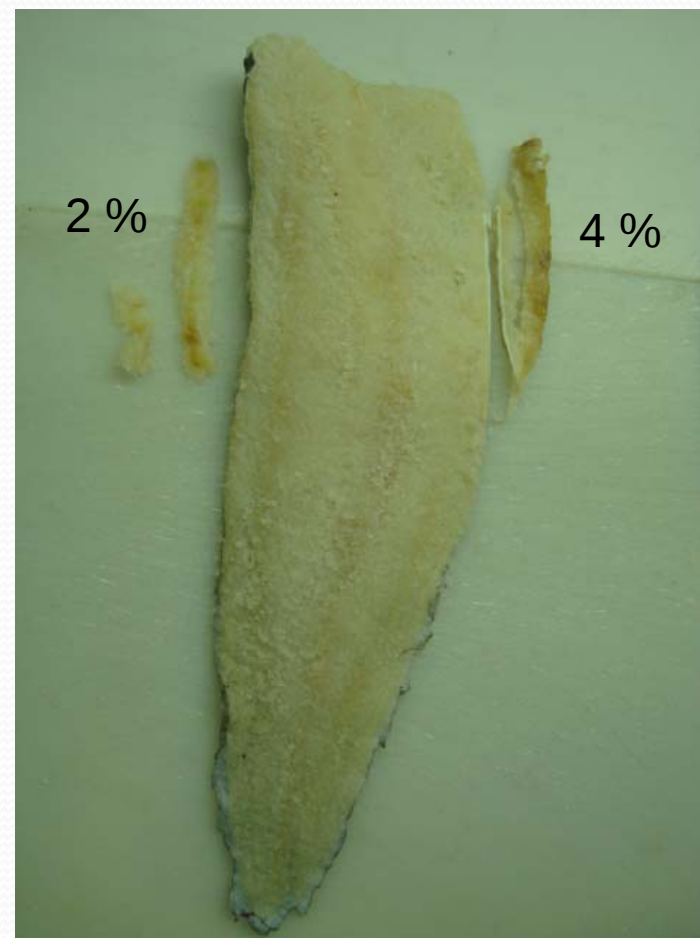

Reinskering

Góðska 2

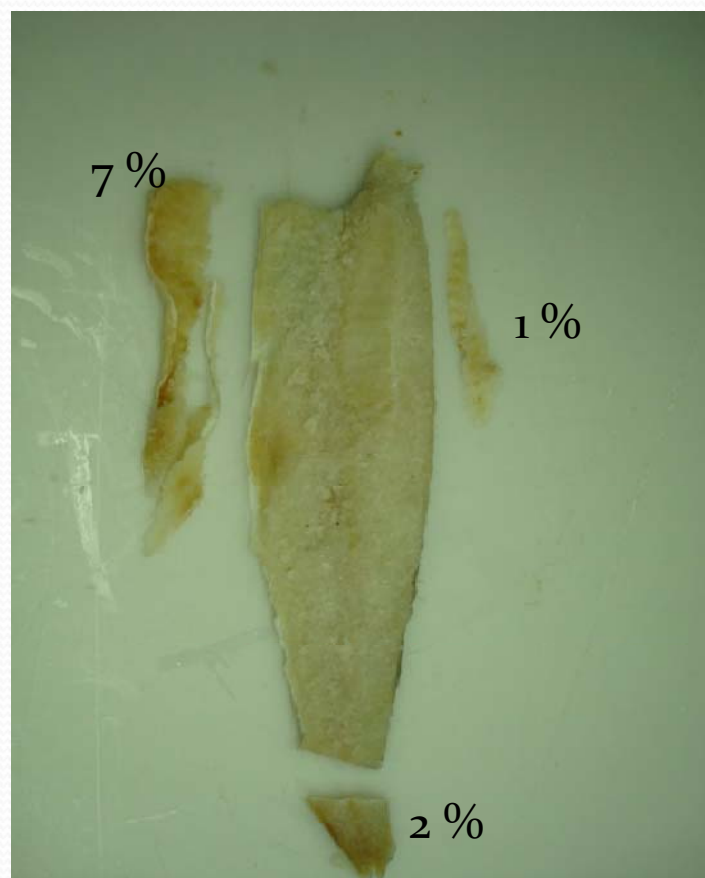
Góðska 1

Vrak

Góðska 2

Vrak

Góðska 1

Vekk

Er hetta í lagi ?

(Töl frá Fiskavirkinum í Gøtu og Vaðhorn)

- 5 %/kg ráfisk er fráskurður (burturbeindur)
- 5 % = 1/20
- Um vit siga, at vit hava 20 línuskip
- Hesi fiska uml. 20.000 tons
- Umleið 600 tons liðugtvøra
- 33 treylara av liðugt pakkaðum saltfiski

Meirinntøka

Góðskubetran	2,0 kr/kg RV	= 40.000.000 kr
Úrtøka	1,5 kr/kg RV	= 30.000.000 kr
Lønarlækking reinskering	1,0 kr/kg RV	= 20.000.000 kr
Øktur eftirspurningur	???	
Tilsamans	4,5 kr/kg RV	= 90.000.000 kr

Hvussu bera vit okkum at

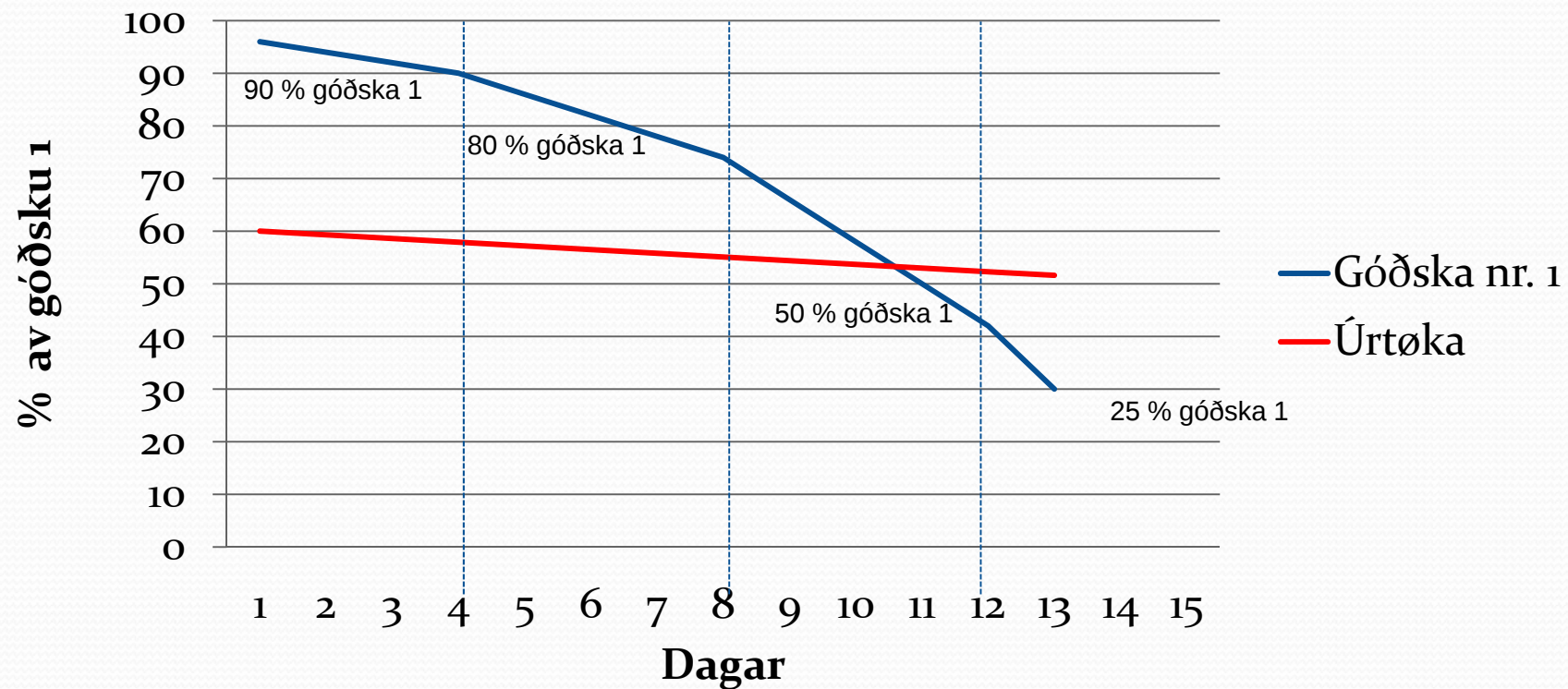

Fokus á øll lið

- Blóðging (avgerðandi)
- Útbløðing í sjógvi áðrenn kryvjing (útbloðingarkar)
- Kryvjing/reinsing
- Skjót køling
- Leggja fiskin við búkinum niðureftir
- Nógvan ís
- Túralongd

Túralongd

(Hvussu nógv verður góðska 1)

Hví góðskumenning?

Betri saltfiskagóðska

Betri framleiðsluúrtøka

Minni framleiðslukostnaður

Betri saltfiskamarknaður

Betri inntøkumøguleikar fyri skip og virkir

Hvat skal til ?

Hugburðsbroyting

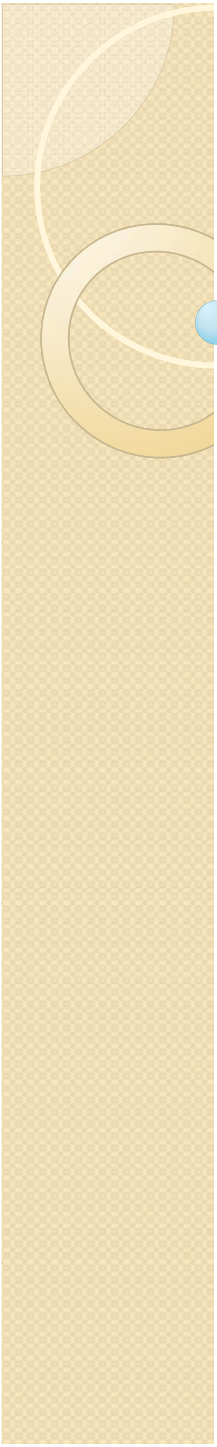

Hví er stöðan sum hon er (mín meining)

- Hugburðurin til fiskin er grundleggjandi skeivur
- Vitanin í vinnuni er ov lítil
- Eftirlitið ikki nøktandi
- Menning (eingin menning = afturgongd)

Takk fyri tit lurtaðu

Tilfeingisrenta og tilfeingisgjald

Jóannes Jacobsen

Fiskivinnuting

22/3-2011

Tilfeingisrenta og tilfeingisgjald

- Tilfeingisrenta
- Tilfeingisgjald
- Hvat er munurin?

Tilfeingisrenta

- Tilfeingisrenta = Virði, sum tilfeingið undir *best hugsandi* umstøðum kann útleigast fyri frádrigið kostnaðir av at viðlíkahalda tilfeingið
 - Í hesi framløguni síggi eg burtur frá kostnaðinum, sum eigarin hevur av viðlíkahaldi av tilfeinginum

Tilfeingisrenta í fiskastovnum

- Best hugsandi umstöður í fiskiskapi:
 - Avreiðingarvirðið er so stórt sum gjørligt
 - Kostnaðir til rentur og avdráttir upp á skip, olju, proviant, lønir osfr. av at fáa avreiðingarvirðið til høldar eru so lágir sum gjørligt

Tilfeingisrenta í fiskastovnum

- Tilfeingisrenta: Avreiðingarvirðið við optimalari stovnsrøkt frádrigið “vanligt” avlop og kostnaðir, sum ein optimalt samansettur fiskifloti hevur av at heinta hetta avreiðingarvirðið

Frá teóri til praksis

- Í praksis eru umstøðurnar aldrin soleiðis sum teoriiin leggur upp til:
 - Avreiðingarvirðið er minni enn tað kundi verið
 - Stovnsrøktin ikki optimal
 - Kostnaðirnir eru størri enn teir kundu verið
 - Skeiv stødd og samanseting av fiskiflotanum
- Eigarin fær tí aldrin alla tilfeingisrentuna

Tilfeingisgjald

- Tilfeingisgjald er tann parturin av tilfeingisrentuni, sum eigarin í praksis fær til høldar gjøgnum sølu av atgongd til tilfeingið
- Sæð frá reiðarans síðu: Gjald fyri keyp av rávøru

Tilfeingisrenta og tilfeingisgjald

- **Tilfeingisrenta** er söluvirðið, sum eigarin undir *best hugsandi* umstöðum kann fáa fyri sølu av atgongd til tilfeingið.
- **Tilfeingisgjald** er tann parturin av tilfeingisrentuni, sum eigarin í praksis fær til høldar gjøgnum sølu av tilfeinginum.

Tilfeingisrenta og tilfeingisgjald

- **Tilfeingisrenta:**

Avreiðingarvirðið við
best hugsandi
stovnsrøkt frádrigið
avlop og
kostnaðir, sum *best*
hugsandi fiskifloti
hevur av at heinta
hetta
avreiðingarvirðið

- **Tilfeingisgjald:**

Avreiðingarvirðið við
verandi stovnsrøkt
frádrigið avlop og
kostnaðir, sum
verandi fiskifloti
hevur av at heinta
hetta
avreiðingarvirðið

Hvat avgerð munin millum tilfeingisrentu og tilfeingisgjald?

- Hvussu nær avreiðingarvirðið er mestamarkinum avhongur av stovnsrøktini.
- Hvussu nær kostnaðirnir í fiskiflotanum sæð undir einum eru minstamarkinum avhongur av “spælireglunum” fyri, hvør fær atgongd til hvussu nógv tilfeingi.

Tilfeingisgjald ella oyðsl

- Eigarin hefur sostatt stóra ávirkan á, hvussu tilfeingisrentan verður býtt millum
 - tilfeingisgjald til eigaran
 - mist avreiðingarvirðið
 - gjald til yvirkapasitet og skeiva samanseting av fiskiflotanum.

Hvussu fæst mest móguligt av tilfeingisrentuni til høldar?

- Havstovan hevur eitt boð upp á, hvussu avreiðingarvirðið verður so nær mestamarkinum sum gjørligt.
- Búskaparráðið hevur higartil besta boðið upp á, hvussu samlaðu kostnaðirnir av at fáa avreiðingarvirðið til høldar vera so nær minstamarkinum sum gjørligt.

Hvussu verður í 2018?

- Ein nýggj skipan skal vera klár 1. januar 2018
- So lurtið eftir Havstovuni og Búskaparráðnum longu nú!

Takk fyri at tit lurtaðu 😊

